

KARYS

1973
KOVAS
Nr. 3

KARYS

1973
Nr. 3 (1490)

Redaktorius
ZIGMAS RAULINAITIS

Administratorius
LEONAS BILERIS

Redaktoriaus pavaduotojas
JONAS RŪTENIS

Atskirus skyrius redaguoja:

P. PETRUŠAITIS
"Tremties Trimitas"

S. KAUNELIENĖ
"Šaulė Tremtyje"

BALYS BRAZDŽIONIS
"Lietuviai Kariai Laisvajam
Pasaulyje"
BRONIUS BALCIŪNAS
"Karinės Žinios"

Leidžia:
L. V. S. RAMOVĖ N. Y. SKYRIUS

TURINYS

Ant Birutės kalno, Palangoje	(viršelis)
O. Žadvydas — Praeities pėdsakai Lietuvos pajūryje	73
Z. Raulinaitis — Prūsų kovos su lenkais X amž. bėgyje	78
St. Baipšys — Mažas patikslinimas	84
F. Pempė — Kovos su bolševikais ties Jiežnu, 1919 m.	98
Tremties Trimitas	92
Šaulė Tremtyje	94
Lietuviai Kariai Laisvajame Pasaulyje	99
Karinės Žinios	100
Kronika	105

ATSTOVAI:

Baltimore — M. ŠIMKUS, Chicago — J. STANKONAS, Cleveland — F. EIDIMTAS, Los Angeles — O. ŽADVYDAS,
Australia — V. ŠALKONAS

PLATINTOJAI

JUNGTINĖSE AMERIKOS VALSTYBĖSE

BOSTON, MASS. — S. J. Minkus
CHICAGO, ILL. — L. Griauzdė,
"Gifts International", "Parama"
DETROIT, MICH. — V. Perminas,
Čižauskas
GRAND RAPIDS, MICH. — J. Belinis
OMAHA, NEBR. — J. Kantanavičius
WOODHAVEN, N.Y. — "Romuva"
WATERBURY, CONN. — "Spauda"

KANADOJE

HAMILTON, ONT. — J. Orvidas
TORONTO, ONT. — Augustinas Kuo-
las, P. Misevičius
MONTREAL, QUE. — "Parish Lib-
rary"

ANGLIJOJE

"DAINORA" — 14 Priory Road, Kew
Surry

V. VOKIETIJOJE — Juozas Venys
6796 Schoenenbert-Kuebelberg 1,
Duererstr. 13 Postfach 242

AUSTRALIJOJE

A. Kubilius
S. Slavickas — 44 Slevin St., Gee-
long North, 3215, Vic. Australia
L. Vasiliūnas — 3 Wall Street, Nor-
wod 5067

Prenumerata JAV-bėse ir užsienyje: metams — \$8.00, pusmečiui — \$4.00, atskiro nr. kaina — 80¢.

Pignus siųsti šiuo adresu: KARYS, 916 Willoughby Ave., Brooklyn, N.Y. 11221, U.S.A.

KARYS, magazine for the veterans, of Lithuanian descent and for Lithuanians in the wide world.
Published monthly except July and August by "KARYS" — 916 Willoughby Avenue, Brooklyn, N.Y. 11221, U.S.A.
Subscription \$8.00 per year. Single copy 80 cents • SECOND CLASS POSTAGE PAID AT BROOKLYN, N.Y.

Isteigtas Lietuvoje 1919—
Nepriklausomybės kovų—
metais

KARYS

Atgavintas Jungtinėse
Amerikos Valstybėse 1950
metais

PASAULIO LIETUVIŲ KARIŲ - VETERANŲ MĖNESINIS ŽURNALAS

Nr. 3 (1490)

KOVAS - MARCH

1973

PRAEITIS PĖDSAKAI LIETUVOS PAJŪRYJE

O. ŽADVYDAS

Kaip keleivio įmintos pėdos į smėlį užnešamos vėjo, bei audros ir nepalieka pėdsakų, lygiai ir įvykiai, žmonės ir jų nuveikti darbai, laikui slenkant, apklojami užuomaršos dulkėmis, pamiršdami. Probėkšmais apžvelgsiu savo tarnybos laikotarpį Lietuvos pajūryje, įvykius, o taip pat ir asmenis, kurie dalyvavo vyksmų eigoje.

LIETUVOS ŽEMĖS PĖDA UŽ ATLANTO VANDENYNŲ

Jos istorija šitokia. 1936 m. Amerikos Legionas (I-jo Pasaulinio karo veteranų organizacija) rengė savo visuotinį suvažiavimą Clevelande. Clevelando legiono skyrius sumanė įrengti tautinių darželių rajone Taikos Darželį ir pastatyti Taikos paminklą. Sumanymas apėmė ir gavimą žemės iš visų Clevelande gyvenančių tautybių kraštų, kurių tuo metu buvo virš dvidešimt. Gautą žemę legionas numatė supilti po Taikos paminklu.

Gauti iš Lietuvos žemę rūpinosi Clevelande gyvenęs Kazys S. Karpis, žymus Amerikos lietuvių veikėjas, rašytojas, "Dirvos" redaktorius. Jis raštu kreipėsi į Užsienio Lietuviams Remti Draugijos pirmininką adv. Rapolą Skipitį ir tuometinį Palangos miesto burmistrą dr. Joną Šliūpą. Jis pažymėjo, kad simbolinė žemės pėda labiausiai tikėtų iš Lietuvos sostinės Vilniaus, Gedimino kalno, bet tai atpuola, nes Vilnius lenkų okupuotas, tad prašė atsiųsti žemės iš Palangos, iš Birutės kalno.

K. S. Karpiaus ir dr. J. Šliūpo rūpesčiu žemė buvo nuvežta į Clevelandą ir 1936 m. rugsėjo 20 d. supilta po Taikos paminklu Taikos Darželio atidarymo ir Taikos paminklo atidengimo iškilmių metu.

Apie minėtas iškilmes ir Clevelando lietuvių kultūrinį darželį K. S. Karpis parašė straipsnį "Lietuvos dalelė Clevelande" "Karyje" 1971 m. nr. 5.

Šių dviejų asmenų jau nėra gyvųjų tarpe. Dr. J. Šliūpas mirė 1944 m. lapkričio 6 d., Berlyne, Vokietijoje. K. S. Karpis — 1971 m. spalio 20 d., Clevelande.

Koks likimas ištiko lietuvių kultūrinį darželį, Clevelande, K. S. Karpis man rašytame laiške (1971 m. liepos 5 d.) pažymėjo:

"Šia proga apipasakosiu apie liūdną tų kultūrinių darželių likimą. Vandalai jau kelintas metas vagia, plėšia darželiuose žalvarinius paminklinius dalykus, metalą parduoda. Policija dar nieko nesusekė, nesugavo. Darželių įrengimai yra miesto parke, miesto globoje, ne privatiškai mūsų sklypai. Bet miesto valdyba ir policija neįstengia plėšikų sugauti.

Nuplėšta visų kitų darželių žalvarinės plokščios lentos, kuriose buvo atvaizduoti kitų tautų filosofai ir t. t. Palikę dar tik biustai. Taigi aš pateikiau Kultūrinių Darželių Federacijos valdybai sumanymą: skubiai paimti ir išvežti į saugią vietą, muzėjų, biustus, pirm negu ims vogti ir juos, kai jau neliko anų lengvai nuplėšiamų metalo gabalų.

Plėšimą atlieka, kaip policija spėja, vandalai, kuriems reikia pinigų pirktis marijuanos ir kitų nuodų. Jeigu darželius naikintų komunistai, kurie irgi neprielankiai į darželius žiūri, jie sprogdintų paminklus ir paliktų nuverstus žemėn biustus, jų paniekinimui.

Dabar, liepos 18 d., turėsime dar vieną Pasaulio Dienos šventę darželiuose ir po to, stengsimės skubiai biustus nuimti, kad jų nepavogtų, nes paskiau nebūtų kur kitus gauti. Mano sumanymui pritarė ir kitos tautos, ir biustams gausime muzėjų salę.

Vėliau tarsim, ar nuliedinti galvas ir biustus iš paprasto cemento ir uždėti, kurių vogimas nebūtų naudingas. Prie Birutės fontano duosim iškalti rades akmenyje, ne žalvaryje.

Kadangi mūsų darželis turi didingus Gedimino stulpus, tas jau parodo lietuvių darželį, kad ir paminklų laikinai nebus. Tai matai, kokie nerumai susidarė tame, kas buvo taikyta labai ribingam tikslui. Tas sudaro mums ir rūpestį ir širdgėlą.

LIETUVOS
NACIONALINĖ
M. ŽADVYDO
BIBLIOTEKA

Dr. V. Kudirkos biustas po vandalų siautėjimo

Gal teko matyti Dirvoje, aš buvau pasiūstas į ligoninę sveikatos patikrinimui. Mano gydytojas yra dr. Ramanauskas, marijampolietis. Išleido vėl dirbuotis”.

Deja, neilgai trukus pasiekė žinia, kad K. S. Karpis išsiskyrė iš gyvųjų tarpo. Veteranas - kultūrininkas nepalūžo dvasiniai ir iki mirties sielojoji, dirbo Lietuvos gerovei. Ir taip į praeitį, amžinybę nesulaikomai slenka laikas, įvykiai ir žmonės.

ŠAULIŲ MOTERŲ STOVYKLOS PALANGOJE

Nors Palanga yra garsi savo tautinio romantizmo praeitimi, Birutės tėviške, jos susitikimo su Kęstučiu vieta, bet labiausiai išgarsėjo kaip graži, patogią vasarvietę ir klimatinis - balneologinis kurortas.

Į šią vietovę vasaros metu, nepriklausomybės laikais, poilsiui sauvažiuodavo vyriausybė, žymūs kultūrininkai, visuomenininkai, užsieniečiai. Čia vasarodavo ir žemesniųjų socialinių sluoksnių žmonių.

Bet buvo ir kitos rūšies “vasarotojų”, kurie ne poilsiui, pramogai atvykdavo, bet — darbui. Vieni iš jų dirbo kultūrinėje srityje, kiti, gi vykdė tar-

nybos pareigas. Įvairios organizacijos, draugijos rengdavo stovyklas, kursus, suvažiavimus, koncertus, vaidinimus ir t. t.

Ypatingai, šį gražų ir ramų Lietuvos pajūrio kampelį, pamėgo šaulės. Jos, 1934 m., Birutės kalno papėdėje, šaulėms vadovėms surengė dviejų savaitių kursus. Sekančiais metais — Kleboniškyje, o vėliau, iki bolševikų okupacijos, nuolat stovyklaudavo Palangoje.

Pirmos stovyklos organizavimas buvo sunkus. Šaulių Moterų komitetas neturėjo nei lėšų, nei patyrimo. Tuo metu Lietuvoje nebuvo įprasta, kad stovyklautų suaugusios, vyresnio amžiaus moterys. Kilo abejonė, ar kursantės išters stovykloje, kurioje numatyta tvarkytis kariniu pagrindu. Taip pat, ar susigyvens tarpusavyje, nes kursantės skirtingo išsilavinimo, bei įvairių profesijų. Tačiau, visos kliūtys išsisprendė teigiamai.

Jos nutarė pačios užsimokėti po tris litus į dieną už maistą ir kelionės išlaidas. Kiekviena šaulių rinktinė pasiuntė po keturias atstoves. Tokiu būdu, įskaitant štabą, susidarė moterų šimtinė. Stovykloje bendras darbas visas sujungė į vieną šeimą, susigyveno, užsimezgė naujos pažintys, nepasitvirtino ankstyvesnės abejonės.

Stovyklinis gyvenimas joms buvo neįprastas ir gana sunkus. Gyveno palapinėse, miegojo ant šiaudinių čiužinių, jų pačių sukaltose lentų lovose. Iš eilės gamino maistą, atlikinėjo visus ūkio darbus. Sumaniai ir taupiai tvarkant maitinimą, stovyklai užsibaigus liko dar ir lėšų likutis, už kurį įsigijo inventoriaus.

Kursuose lektorai dėstė ideologijos, pirmos pagalbos teikimo, fizinio auklėjimo ir maitinimo dalykus. Programai praeiti buvo paskirta po šešias valandas į dieną. Laisvalaikis irgu buvo užimtas kūrybiniam darbui — ne poilsiui. Darželius ties savo palapinėmis puošdavo įvairiais ornamentais, panaudodamos vietas medžiagai. Leido savo stovyklos laikraštį, kuris buvo spausdinamas spaustuveje. Jame spausdino žinias, nuotaikas iš stovyklinio gyvenimo. Kūrė ir vykdė įvairią ir turiningą laužų programą. Lankymo valandomis stovyklą lankydavo svečiai. Kas metai kursų pabaigtuvės buvo vykdomos su išskilmėmis. Nuolat atvykdavo prezidentas A. Smetona. Jis apžiūrėdavo stovyklos rajoną, tardavo žodį, dalyvaudavo bendroje vakarieneje, vėliavos nuleidime ir laužo programoje.

Būdinga, kad šaulės pagamindavo maistą ir vaisindavo svečius lauko sąlygose. Vaisės vykdavo atvirame ore. Svečiai susėdavo ant žemės prie didelio, apskrito stalo, kuris irgu buvo padarytas iš supiltos žemės. Aplink stalą iškasdavo griovelį kojų patogumui. Paviršių papuošdavo ornamentais, lauko gėlėmis, o maistą sudėdavo ant siaurų staltiesėlių. Moterų sumanumą ir praktiškumą prezidentas įvertindavo, pareiškdamas, kad mūsų tauta turi būti užgrūdinta fiziniai ir dvasiniai. Prabanga

šių savybių neturi ir ji mums žalinga. Jo pasakyti žodžiai tinka ir šiems laikams.

Šaulių moterų rengiamos stovyklos turėjo didelę reikšmę Šaulių Sąjungai. Kursuose parengdavo vadoves visoms šaulių rinktinėms. Vadovės įgydavo teorinių ir praktinių žinių. Sėkmingai veikdavo ir propagandos srityje. Svečių priėmimas, laužai, stovykloje leistas laikraštis visuomenės buvo teigiamai įvertinti. Žymiai padidėjo moterų šaulių skaičius, tai vis stovyklavusių šaulių nuopelnas.

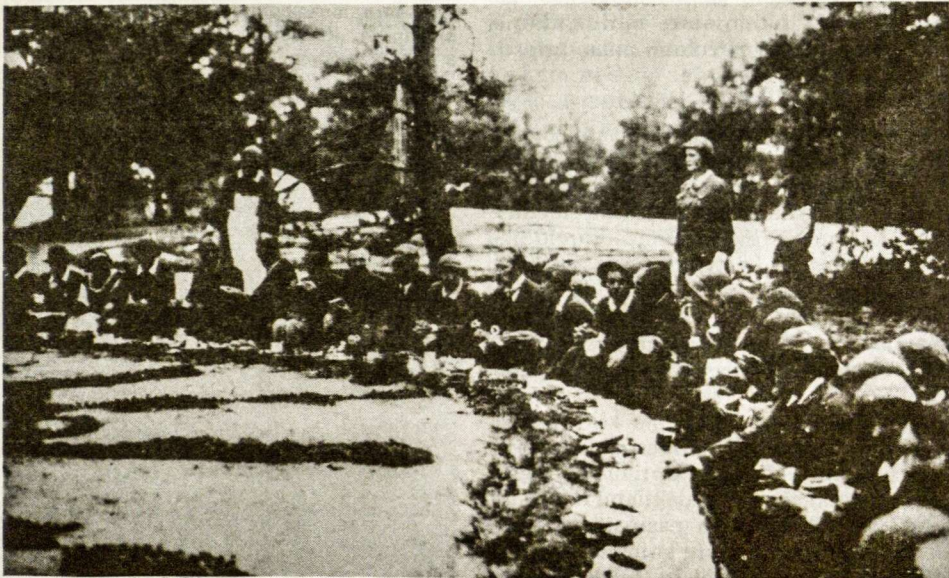
Prie stovyklų organizavimo ir jų pravedimo daug darbo, išvermės, pasišventimo atliko Šaulių Sąjungos įkūrėjo V Pūtvio šeimos narės. Stovyklų vadovė Sovija Pūtvytė - Mantautienė išsvermingai ir sumaniai vadovaudavo, visas rūpestis ir sunkumai gulė ant jos. Ona Pūtvytė - Tercijonienė ir Emilija Pūtvytė skaitydavo paskaitas, patardavo įvairiais reikalais, atlikdavo pavestus uždavinius. Stovyklautojų pasididžiavimas tai — Lietuvos Šaulių Moterų garbės pirmininkė ir garbės vadė Emilija Gruzdytė - Pūtvienė. Neatsižvelgdama į savo amžių, ji būdavo nuolatinė stovyklautoja. Nereikalavdavo jokių patogumų bei išimčių. Visais besirūpinanti, pamirštanti save. Visos šaulės jai buvo lygios, mielos, lyg tikros dukros. Nenuostabu, kad visi ją vadindavo kukliu, bet artimu močiutės vardu.

Nors stovyklos rengtos vien tik moterims, bet jose būdavo ir vyrų. Dėstytojai, atvykę iš Kauno, gyveno toje pačioje stovykloje, vyrams skirtoje palapinėje. Darbui ir apsaugai jos turėjo nuolatinį įnamį, šaulį L., vietinį žveją. Jis su nuosavu arkliau atveždavo vandenį, maisto produktų, o naktimis saugodavo stovyklą, žinoma, ginkluotas šautu-

vu, negi prieš pasikėsintojus kumščiu ginsiesi. Kas metai šaulėms talkino Palangos šaulių kuopos šauliai. Pvz. miško medžiagą parūpindavo Palangos girininkas ats. ltn. Lapėnas (1941 m. enkavedistų deportuotas į Sovietų Sąjungos koncentracijos stovyklas. Tolesnis jo likimas nežinomas). Jis eilę metų ėjo Palangos šaulių kuopos vado pareigas. Lentas nemokamai duodavo lentpiūvės savininkas, šaulys — rėmėjas Antanas Staknys. Bolševikams okupavus Lietuvą, 1940 m. jis, būdamas JAV pilietis, išvyko į Ameriką. Mirė 1954. m. IV.3 Newarke, N. J. Įvairius ūkio reikmenis skolindavo šaulys, ats. mjr. Napoleonas Zabolionis (mirė 1968 m. VII. 11. Hamiltone, Kanadoje).

Šauliai stengdavosi atlikti jiems pavestas pareigas, bet kartais, ne iš blogos valios, šaulėms "nusižengdavo", o tokių atsitikimų pasitaikydavo. Vieną audringą naktį stovykloje kilo triukšmas, "užpuolimas". Girti praeiviai užklydo į stovyklą, ir vienas iš jų įsipainiojo į palapinės virves. Pradėjo garsiai keiktis, išgąsdino tos palapinės gyventojas. Į pagalbą atbėgo stovyklos vadė, revolveriu ginkluota. Paklydėliai nulydėti į kelią, dingo nakties tamsumoje. Tuo tarpu, jų "angelas sargas" taip giliai buvo įmigęs, kad viso sukkelto triukšmo ir negirdėjo.

Kitas nuotykis įvyko su ltn. Tumu, Šaulių sąjungos štabo tarnautoju, kuris buvo atvykęs skaityti paskaitų. Dvi viešnios su vaikais panoro ilgiau pasisvečiuoti pas šaules. Joms užleido lektorių palapinę. Ltn. Tumas, vėlai grįžęs, nebuvo įspėtas apie jo palapinėje apnakvindintas viešnias. Tyliai įslinkęs, jis pradėjo rengtis poilsiui, staiga,

Bendra vakarienė su prezidentu A. Smetona stovykloje, 1936 m. liepos 30 d. Į kairę nuo prezidento: E. Pūtvienė, Vizbaras, Palangos vice-burmistras, kpt. O. Žadvydus. Nuo prezidento į dešinę: (antra) S. Mantautienė

pasigirdo moters šauksmas, tuoj pritarė ir antra. Per nesusipratimą sukeltas triukšmas buvo likviduotas, bet anksti atsikėlusios viešnios, net nelaukusios pusryčių, išskubėjo į Palangą susirasti ramesnę vietelę. Prie "nusižengėlių" reikia ir save patį priskirti. Skaičiau paskaitą apie cheminį karą ir apsaugojimo būdus nuo nuodingų dujų. Stovyklos vadovė sumanė, šaulėms nežinant, pravyesti bandomąjį pratimą nakties metu. Paskelbus stovykloje "pavojų", kursantėms buvo nurodyta susirinkti į saugesnę vietą, Birutės kalne. Viena šaulė, besikubėdama, bėgo per krūmus ir susižeidė akies voką. Sesės turėjo progą atlikti praktiką ir iš kitos srities — suteikti pirmą sanitarinę pagalbą. Šie nuotyčiai pajvairindavo stovyklinį gyvenimą.

Taip, metai iš metų, didėjo šaulių moterų kadras, kurios, grįžusios į savo rinktines, vadovavo moterų veiklai. Paskutinioji stovykla įvyko 1939 m. Išlydint į Kauną E. Pūtviene, atsisveikindama ji man pareiškė, kad sekančiais metais vėl pasimatysime stovykloje. Bet tai buvo paskutinis atsisveikinimas. Tuomet niekas nenujautė ir nežinojo, kad sekančiais metais Lietuvos valstybė bus okupuota raudonojo imperialisto, o lietuvių tauta bus pradėta žiauriai naikinti. Per 1941 m. birželio 14 - 15 masinį lietuvių trėmimą, skaudžiai buvo paliesta ir Pūtvių šeima. E. Pūtviene ir du jos sūnūs, Stasys ir Vytautas, irgi buvo išstremti ir žuvo koncentracijos stovyklose. O kiek žuvo ir dabar nukankinama buvusių Šaulių sąjungos narių? Nei pavardėmis, nei statistinėmis skaitlinėmis niekuomet nebus įmanoma tiksliai duomenis surinkti. Tačiau, dalį jų suregistruoti, tai kiekvieno šaulio ir šaulės, gyvenančių šiaurės geležinės uždangos, pareiga. Įamžinkim savo narius, kurie kovojo už Lietuvos laisvę ir žuvo nuo mūsų priešų.

ŠAULIAI — UGNIAGESIAI

Nepriklausomoje Lietuvoje Šaulių sąjunga apėmė ir ugniagesybos sritį. Prie šaulių dalinių veikdavo ir šaulių ugniagesių komandos. Gesinant gaisrus, sėkmingumas priklausė nuo turimų techninių priemonių, kurioms įsigyti šauliai neturėjo pakankamai lėšų. Lietuvoje įstatymo, kuris tvarkytų finansinį ir techninį ugniagesių reikalą, neturėjome. Tai buvo didelė žala valstybei ir visuomenei. Palyginus ugniagesių priemonių kainas su gaisrų nuostoliais, matomas milžiniškas skirtumas. Kaip pažydį nurodysiu du atvejus.

1938 m. gegužės 10 d. Palangoje kilo gaisras klebonijoje. Tuo metu, be tiesioginių pareigų,ėjau ir Kretingos aps. ugniagesių inspektoriaus pareigas. Palangos miesto ugniagesiai, nepajėgdami likviduoti gaisro, prašė pagalbos. Buvo pasiųstos Kretingos ir Darbėnų miestų ugniagesių komandos. Gaisras išsiplėtė senamiestyje. Gaisro lokalizavimui stigo auto siurblių, žarnų ir ypatingai vandens. Į pagalbą atvyko ir Klaipėdos miesto ugniagesiai. Jų komanda turėjo moderniškus auto siurblius ir

profesinius, samdomus ugniagesius. Jei šios gesinimo priemonės būtų panaudotos gaisrui prasidėjus, būtų buvę mažiau nuostolių, bet Palangos miesto ugniagesiai nebuvo jomis pakankamai ap rūpinti. Sudegė 118 gyvenamųjų namų ir apie 200 ūkinių pastatų. Nuostolių buvo padaryta virš 2 milijonų litų.

1939 m. naktį iš birželio 28 į 29 kilo gaisras Kulių miestelyje, Kulių šaulių ugniagesių komanda turėjo tik vieną rankinį siurblių. Į pagalbą atvyko Plungės įgulos ir Plungės miesto ugniagesių komandos. Bendromis jėgomis užgesino gaisrą. Sudegė apie 20 pastatų. Nuostolių padaryta apie 150,000 litų. Gaisro metu žuvo viena moteris, kita susižeidė.

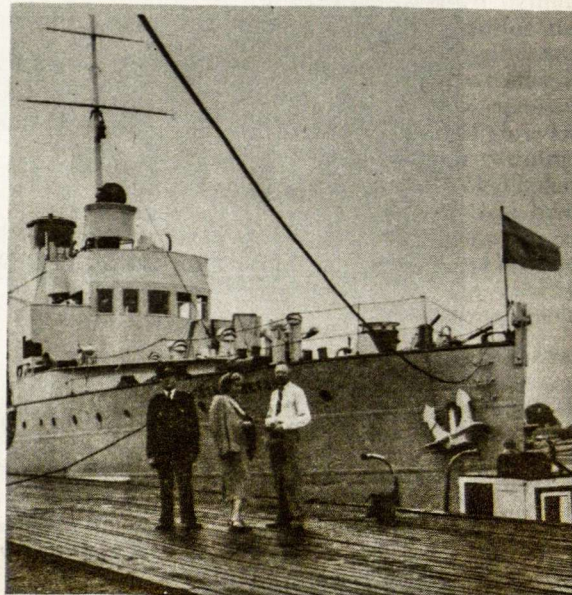
Nors lėšų ir trūko, bet šaulių ugniagesių komandos buvo padariusios pažangą. Jų veiklą sustabdė bolševikai, okupavę Lietuvą. Jiems atiteko sunkiai įgytas turtas. Pažymėtina, kad bolševikų okupacijos metu apie gaisrus buvo draudžiama spaudoje rašyti. Gaisrų statistiką okupantas laikė slaptu reikalu.

KARIAI PALANGOS PAJŪRYJE

Lietuvos kariuomenė apmokymo reikalams buvo įrengusi Gaižiūnuose poligoną. Tačiau Karo aviacija, o paskutiniaisiais nepriklausomybės metais ir Priešlektuvinės apsaugos rinktinė, šaudymo pratimus atlikdavo Palangos apylinkėje. Buvo įrengtas aerodromas.

Vykdamas pratimus, pasitaikydavo ir nemalonių, nuostolingų atsitikimų. 1939 m. birželio 17 d. įvy-

Prie karo mokomojo laivo "Prezidentas Smetona", iš k. av. lt. A. Kijauskas, laivo ūkio vedėjas, p. Kijauskienė ir kpt. O. Žadvydas

ko lėktuvo avarija. Du Karo aviacijos mokyklos mokiniai: gr. Stasys Užkuryš ir eil. Kazys Šulskis skrido virš jūros ir rengėsi išmesti velkamą taikinį, į kurį kiti lakūnai turėjo šaudyti. Atliekant posūkį, mažų greičiu lėktuvas perėjo į suktuką, nebuvo galimybės lėktuvą išlyginti, ir įkrito į jūrą, netoli kranto. Šulskis, kuris vairavo lėktuvą, susižeidė lengvai, susižalojo veidą ir koją. Užkuryš — sunkiau, įlaužtas galvos kaulas ir sutrenkti smegenys. Abu buvo nuvežti į Kretingos aps. ligoninę.

Vasaros metu Palangoje įsikurdavo ir kitų specialybių kariai, tai pagarsėjęs 5 pėst. pulko dūdų orkestras, vadovaujamas kapelmeisterio Florijono Valeikos. Vakarais muzikantų komanda grodavo pajūrio parke, linksmindavo vasarotojus. Koncertams Palangoje aštuonius vasaros sezonus dirigavo kariuomenės ir vėliau policijos orkestrams, kapelmeisteris Bronius Jonušas.

Palangiškiams atmintinas įvykis, kai 1939 m. birželio 3 d. buvo atidarytas oro susisiekimas Kaunas—Palanga. Lėktuvus valdė atsargos aviacijos karininkai, lakūnai: ltn. Simas Mockūnas ir ltn. Jonas Dženkaitis.

ŠVENTOSIOS UOSTO ŠAULIAI

Šventosios uoste gyvenę šauliai priklausė Palangos šaulių kuopai. Dvylikos km. atstumas kliudė atlikti pareigas. Atsižvelgiant į tai, 1937 m. kovo 25 d. Šventosios uosto pradinės mokyklos patalpose buvo sušauktas šaulių būrio steigiamasis surinkimas. Į šaulius įstojo įvairių įstaigų tarnautojai, bet daugumą sudarė vietos žvejai. Būrio vadu buvo paskirtas ats. ltn. Jagoldas, pasienio policijos rajono viršininkas.

Būrių vadais ilgiausiai išbūdavo vietiniai, sėslūs asmenys. Valstybės tarnautojai dažniau keitėsi, nes jie buvo perkeliami iš vietos į vietą. Šis reiškinys trukdydavo tinkamai išvystyti šaulių veiklą. Prieš skiriant būrių vadais, kandidatai buvo atsiklaunami. Dėl rimtų priežasčių atsisakius, būdavo neskiriami. Bet buvo ir tokių argumentų, kuriais turbūt netikėjo ir pats atsisakantis asmuo. Pvz., pasienio rajono viršininkas ats. kpt. Viktoras Bručkus, buvęs operos solistas. Jo argumentas — neturi visuomeninėje veikloje patyrimo. Jis galys vadovauti kariuomenės daliniui, dainuoti operoj, dirbti vaidybos srityje, tik ne visuomeninėje. Pagaliau jis sutiko laikinai eiti Šventosios uosto šaulių būrio vado pareigas. Tikroji

priežastis buvo paslaptis, kurios nei jis galėjo pasakyti, nei mums buvo žinoma. Kai bolševikai okupavo Lietuvą, V. Bručkus okupanto buvo paskirtas milicijos departamento direktorium. Po daugelio metų, iš okupanto šaltinių dabar žinoma, kad Bručkus, 1918 - 1922 m., tarnavo raudonojoje armijoje. Be to, jis buvo kilęs iš mišrios šeimos. Aplinkybių verčiamas, jis tarnavo ir vieniems ir kitiems.

Šventosios uoste judėjimas padidėjo po Klaipėdos krašto netekimo. Visi laivai nuolatinę bazę turėjo Šventosios uoste. 1939 m. naktį iš liepos 8 į 9, į uostą įplaukė Šaulių sąjungos jachta "Šaulys". Pažymėtina, kad jos įgulą sudarė buvusi pirmieji Klaipėdos jūrų skautai: Krystupas, Plonaitis, Brakas, Mikelaitis, Purvinas ir Bervingas. Perdavę jachtą, jie grįžo į okupuotą Klaipėdą.

JŪRŲ SKAUTŲ BURIAVIMO PRATIMAI, VADOVAUJANT GEN. T. DAUKANTUI

Buviavimui skautai parengė vieno stiebo valtį Šventosios uoste. Sudarius įgulą, kaip stebėtojas vyko ir plk. J. Šarauskas, vyr. skautininkas, šaulių žymus veikėjas. Pratimams vadovavo gen. T. Daukantas. Jis paskirstė įgulą pareigomis ir įsakė griežtai vykdyti jo nurodymus, komandas. Nuo kranto irklavome. Nutulus nuo pakraščio, pradėjus pūsti vėjui, buvo iškeltos burės. Plk. Šarauskas sumanė atviroje jūroje maudytis. Užsidėjo gelbėjimo ratą ir šoko į jūrą. Vadovas pakartotinai įspėjo, kad be jo leidimo niekas neturi atlikti savavališkų veiksmų. Gerą galą nuburiavus, Šarauskas iškėlęs ranką mosikavo, duodamas ženklą jį paimti. Bet generolas į tai nekreipė dėmesio, tik pažymėjo, kad iš jo vadovaujamos valties dar niekam nedavė leidimo iššokti, o kas sauvaliauja, tai jo asmeniškai reikalas, bet už tai sauvaliautojas turi būti nubaustas. Tačiau, pratimai buvo nutraukti, grįžome paimti "nusikaltėlių". Atviroje jūroje vanduo buvo šaltesnis, nei pakrentėje. Kai grįžome į krantą, Šarauskas savo jėgomis nebegalėjo paeiti. "Prezidento Smetonos" laivo kapitono kajutėje masažas nepadėjo. Pulkininkas drebėjo nuo peršalimo. Laivo vadas jūrų kpt. A. Kaškelis ėmėsi kitos priemonės, konjako. Nors plk. Šarauskas buvo abstinentas, bet konjaką vis tiek reikėjo naudoti kaip vaistą. Tos dienos pratimai nebuvo sėkmingi, ir baigėsi tuo nemaloniu nuotykiu.

PRŪSŲ KOVOS SU LENKAIS X AMŽIAUS BĖGYJE

Z. RAULINAITIS

Seniausios prūsų kovos su slavais vyko legendiniais Vaidevučio laikais, siekusiais V-VI a. Tada prūsai atmušė mozūrų veržtą į aisčių žemes.¹ Tačiau, sekančių dviejų šimtmečių laikotarpyje didesnė galindų krašto dalis liko mozūrų užimta ir jų kolonizuota. Apie galindų žlugimą liko tik legenda.

Petras Dusburgas savo Prūsų Kronikoje patiekia tokią legendą apie Galindų žemės išuštėjimą:

Galindai užaugo ir tartum sprogdami per daug padaugėjo ir sustiprėjo, pripildydami savo žemę taip, kad jau nebegalėjo išlaikyti. Todėl, kaip anais laikais faraonas suspaustai izraelitų tautai buvo įsakęs, kad priėmėjos, gimus berniukui, jį nužudytų, o mergaites paliktų, taip ir galindai nutarė kad kas tik gimtų moteriškos giminės tenužudoma, o berniukai tepaliekami, nes karui reikalingi.

Moterys, tačiau, šiuo nutarimu nepasinaudojo, nes matydamos gimstant gražias mergaites, jas palikdavo slapta. Tada bendru viso genties nutarimu ir sutikimu buvo nupiaustytos žmonių krūtys, kad nebūtų kuo gimstančius maitinti.

Tokiu išniekinimu pasipiktinusios moterys nuėjo pas kažkurią didikę, kurią laikė šventa ir pranaše ir kurios įsakymu buvo tvarkomi to krašto reikalai. Moterys paprašė jos užtarimo. Pranašė užjausdama savą lytį, sušaukusi pas save visos žemės galingesnius, tarė jiems: "Jūsų dievai nori, kad visi be jokio ginklo ir kardo ar kitos kokios apsigynimo priemonės trauktumėte į karą prieš krikščionis." Galindai tai išgirdę tuojau pakluso ir visi kurie buvo tinkami karui išžygiavo linksmi į kaimynų-krikščionių žemę.

Ten, be kitų padarytų blogybių, jie išsivedė nesuskaitomą žmonių ir gyvulių grobį. Tačiau, grįžtant kaikurie pabėgę iš jų belaisviai grįžo ir pranešė saviesiems, kad visa pagonių kariuomenė yra beginklė ir negalėtų apsiginti jei vyriškai užpulta. Tais žodžiais padrąsinti krikščionys susitelkę į didelę minią nusekė paskui juos, užpuolė ir visus be jokio apsigynimo išžudė.

Apie tai sužinoję sūduviai ir kitos galindų kaimynės tautos įžengė į Galindų žemę ir išsivare į amžiną vergiją moteris ir mažuosius ir visus kurie buvo palikti. Ir taip ta žemė iki pat šios dienos pasilieka dyka. (naudotasi prof. K. Kerpalo vertimo rankraščiu).

Panaši legenda yra užrašyta ir Simono Grunau Prūsų Kronikoje. Joje galindų išnykimas primetamas kaimynams mozūrams: "*u. ist von allen Galindiern nicht einer wegk komen, u. die Masuren fillen in Galindien u. is wie wuste machte von folcke, . . .*" Matyti, abu, ir Dusburgas ir Grunau, atpasakojo Prūsuose išlikusią vieną iš pasakų apie galindų galą.

Istorikai galindų išnaikinimą skiria į XII amžių. Tačiau, visiška istorinių šaltinių, pačių seniausių, tyla, net neminint galindų vardo (nuo Ptolemėjo laikų, II a.), verčia šios didžiulės aisčių kilties žlugimą ir išnykimą nukelti į daug anksčiau amžius, gal net į VIII a.

Neabejotina, kad jų žlugimo šaknų reikia ieškoti germanų tautų kilnojimosi laikotarpyje, kada galindų kilties didesnė dalis patraukė su gotais Juodosios jūros link, o vėliau — ir į Viduržemio jūros pakrantes (žiūr. Z. R. Galindai prieš Romą). Likę savojoje tėvynėje buvo per silpni atsilaukti mozūrų spaudimui ir per kelis šimtmečius ištirpo slavų potvynyje.

Laikotarpiui tarp VI ir X a. apie aisčių ir slavų karinius santykius trūksta istorinių žinių. Įvairios slavų kiltys iš Vyslos augštupio lėtai, tačiau, atkakliai plito tada į rytus, į Dniepro baseino vidurį. Jų veržtą šiaurės rytų kryptimi stabdė lietuvių kiltys, gyvenę miškinguose Pripetės, Nemuno ir Dauguvos aukštupiuose; šiaurės kryptimi — Prūsų ežeryno kliūtys. Be abejo, susidūrimų būta nuolatinių, tačiau apie juos neturime užrašytų žinių. Kad susidarius tų laikų slavų ir mūsų protėvių karinių santykių apytikrą vaizdą tenka tenkintis legendomis, Dluogošo patiektomis žiniomis ir viena kita užuomina užtinkama senesniųjų lenkų kronikininkų raštuose.

Dluogošo istorijoje kyšote kyšo noras užkarti

lenkų valdžią visais laikais lenkų kaimynams, o ypač prūsams ir, žinoma, lietuviams ir taip nuo seniausių, net legendinių laikų.

Dlugošas rašo, kad Lenkų kunigaikščių protėvis Lechas užvaldė visą kraštą (t.y., Lenkiją), per kurį tekėję septynios didžiosios lenkų upės, kurių tarpe išvardintas ir Nemunas! Vilnius, aišku, irgi yra vienas didžiųjų "lenkiškų" miestų.² O, reikia prisiminti, kad savo istoriją Dlugošas rašė tarp 1455 m. ir 1480 m.

Valdant Leškui II, Lenkija, būk tai, buvo gero-kai iškilusi. Anot Dlugošo, jis sumušė visus lenkų priešus: vengrus, moravus, čekus, vokiečius ir "kitas kaimynines tautas" dideliuose mūšiuose. Jis pats žuvęs kovose su frankais IX a. antrojoje pusėje. "Kaimyninių tautų" tarpe turima omenėje rusinai ir prūsai, o taip pat ir jotvingiai.

Dar didesnis fantastas buvo senesnis lenkų kronikininkas Kadlubekas. Pagal jį Leškas III valdė ne tik partus (pečenegus), bet ir prūsus, jo vadinamus getais. Jo žmona buvusi, ne kas kita, kaip paties Juliaus Cezario sesuo, kuriai vedybų proga jis padovanojęs Sembą (...*nam et Gethis et Parthis ac Transparthanis regionibus imeravit... a viro Sambiensis condonata provincia. Kadlubek L. I. ep. 16*),³ kai iš Cezario ji dar gavo kraičiui priedo Bavariją! Dramblio ligos (Elefantiozės) žymių galima užtikti beveik visuose lenkų kronikininkuose ir deja, vėlesnių laikų istorikuose. Todėl ir Leško sūnui Popieliiui I valdyti irgi priskiriami, ne tik slavai, bet ir kaimyninės tautos (tas pat Kadlubekas).

Koks iš tikrųjų tas "kaimyninių tautų valdymas" buvo, matosi iš to, kad tos tautos kartais puldavo ir lenkų kraštą. Kai lenkų karalių Popieliių II suėdė pelės ir Krušvicon susirinkę lenkų bajorai niekaip negalėjo sutarti ką išsirinkti nauju valdovu, tai Lenkuose kilo naminis karas. Dlugošas rašo, kad tuo metu "kaimyninės tautos" vėl pradėjo puldinėti Lenkiją ir ją plėsti. Gal dėlto naujasis lenkų karalius Piastas, išrinktas apie IX a. vidurį, perkėlė sostinę iš Krušvicos į Gniezną, kiek toliau nuo Prūsų pasienio.

Dažniau susidurti su lenkais prūsams tekdavo valdant karingam Piasto sūnui Ziemovitui, mirusiam apie 892 m. Norėdamas atsiimti dar Popielio prarastas pasienines sritis jis puldinėjo savo kaimynus. Pagal Dlugošą jis buvęs savo kaimynų tikra pabaisa. Jo sūnus Ziemomyslis, miręs prieš 964 m., buvo pirmojo lenkų istorinio karaliaus Mieško tėvas.

Mieškas I, kuris valdė tarp 964 ir 992 m., pagal Dlugošą, ne tik teisingai valdęs, bet ir "nevienu karą su kaimynais buvo sėkmingai vedęs".

Tačiau nėra tikrų žinių su kuriomis, būtent, aisčių tautomis Mieškas kovojo tuos "sėkmingus" karus.

Padovanodamas Apaštalyų sostui Šteto miesto prie Odro, dovanojimo dokumente (*Dagome iudex*) Mieškas taip apibrėžia Lenkų valstybės sienas: "... (siena) prasideda nuo ilgo pajūrio, nuo Prūsų (*Pruzze*) ir eina iki vietos, kuri vadinasi Rusia, ir nuo Rusios nusitęsia iki Krokuvos, o nuo Krokuvos iki Odro upės tiesiai į tą vietą, vadinamą *Alemure* ir nuo *Alemure* iki *Milze* žemės, ir nuo *Milze* tiesiai į Odrą, o iš ten veda pagal upę Odrą iki jau minėto Šteto miesto".⁴

Lenkų istorikai ir kaikurie rusų (o juos sekdami ir kaikurie mūsiškiai, žiūr. L.E.) teigia, kad Mieško I valstybės rėmuose jau buvęs visas Pamaris su Vyslos žiotimis ir Gedanių pilimi (Dancigu). Čia jie remiasi arabų keliautojo Ibrahimo Ibn Jakubo patiekta žinia, kad Mieško valstybė buvo labai didelė ir — prielaida, kad Pamaris, būk tai, buvo jau suslavintas. Tačiau nėra jokio dokumento, nei žinios kronikose, kur būtų paminėta, kad Vyslos plati srovė žemupyje, ar jos žiotys, pats žymiausias geografinis objektas visoje vėlesnėje Lenkų žemėje, ir Gedanių pilis būtų priklausę Mieško laikų Lenkų valstybei. To nėra net ir Dlugošo istorijoje.

Dagome iudex dokumentas brėžia Mieško valstybės sienas pradėdamas ne nuo Vyslos žiočių, kaip lenkų istorikai norėtų, bet nuo "ilgo pajūrio", taigi nuo Prūsų Pamario apėmusio Vyslos žemupį ir jos žiotis ir darėjusio toli į vakarus nuo Vyslos, Odro link. Rūpestingas vietovardžių ir vandenvardžių ištyrimas, paremtas archeologinių davinių, galėtų nustatyti tą pamarėnę ir prūsų sieną X a. viduryje. Tačiau, aišku, tai nebuvo Vyslos upė. Pagal Vulfstano liudijimą Vyslos žiotys ir dalis Aistmarių nerijos vadinosi Vitlandu ir priklausė aisčiams. Gedainiai, gi, stovėjo Vitlando ribose: "Už Vyslos tęsėsi Aisčių žemė, kuriai priklausė ir Vitlandas, tai yra, pajūrys nuo Dancigo į rytus kartu su Aistmarių nerija". (A.L. Ewald, *Die Eroberung Preussens durch die Deutschen*, I, 1872).

Apie prūsų ir lenkų kaimynystę, o ypač apie prūsų karingumą, X a. gale rašo arabų istorikas ir keliautojas *Ibrahim Ibn. Jaqub*:

"Mieškas (t. y., lenkų valstybė Mieško laikais. Z.R.) rytuose turi kaimynus *Rus*' (varingus. Z. R.), šiaurėje *Brus* (prūsus). *Brus* gyvenvietės yra prie vandenyno. Jie turi savo atskirą kalbą ir nemoka savo kaimynų kalbos. Jie yra garsūs savo narsumu. Jei jie kur susitinka su priešo kariuomene, tai nė vienas iš jų nelaukia, kad prisi-

Šv. Vaitiekus krikštija pagonis prūsus, greičiausia, Gedaniuose; paveikslas iškaltas Gniezno katedros žalvarinėse duryse, XII a. pradžioje

jungtų draugas, bet puola be atodairos, kapodamas kalaviju iki žūsta. Iš vakarų juos laivais puola Rus' (t. y. varingai — per Baltijos jurą. Z.R.). Nuo Brus į vakarus guli Moterų miestas. Jam priklauso žemės ir belaisvių, ir belaisvių dėka jos tampa neščios. Jei kuri moteris pagimdo berniuką, tuoj jį užmuša. Jos jodinėja raitos ir ypač dalyvauja karuose, pasižymėdamos jėga ir žiaurumu. Ibrahimas Jokūbo Izraelito sūnus sakė: žinia apie tą miestą yra teisinga; man apie tai pasakojo Rymo karalius *Hotto* (imperatorius Otas III. Z.R.). Į vakarus nuo to miesto gyvena gentis priklausanti slavams, vadinama *Wlta*. Ji gyvena miškuose priklausančiuose Mieškos kraštui”.³

Kaikurie istorikai mano, kad čia paminėtas moterų-amazonių miestas yra buvęs Prūsuoje. Tačiau greičiausia, legenda apie amazonių valstybę — miestą bus kilusi šiaurėje, suomių-finų kraštuose, bet ne Prūsuoje. Legenda atrodo visiškai svetima aiščiems.

Kai Ibrahimas kalba apie Lenkų kaimyną šiaurėje Brus, jis turi omenėje prūsų Pamarį, kraštą į vakarus nuo Vyslos, kuris buvo kaip tik šiaurinis lenkų kaimynas. Šiaurės-rytų lenkų kaimynas buvo Mozūrai, tuo metu dar neįėję į Lenkų valstybę.

Negausios žinios apie prūsų ir lenkų sieną neleidžia išvesti aiškios linijos tarp aiškių gyventų plotų ir slavų. Aiškesnį kaimynystės vaizdą galima susidaryti Boleslovo I — Drąsiojo laikais, kai lenkus nuo prūsų jau skyrė Vyslos upė ir Mozūrų kraštas, kuris ir tada dar nepriklausė Lenkų valstybei. Tada Mozūrai skyrė Prūsus nuo lenkų iš pietų. Toliau į šiaurės rytus nuo Prūsų ėjo lietuvių kraštas ir į pietų rytus — jotvingių. Šis pastarasis, tais laikais tęsėsi į pietus nuo Pripetės upės, apimdamas šiaurinį jos krantą, kur jotvingiai lietėsi su lietuviais. Su varingų valdoma Rusia lenkų valstybė betarpiai tegalėjo susitikti tik į pietus nuo Pripetės, Červeno-Belzo srityje — slavų užimtoje Pagirėnų pietinėje žemėje.

Kiek daugiau apie Prūsų-Lenkų sieną sužinome iš šv. Adalberto istorijos. Skardų aidą kronikose iššaukęs čekų vyskupo Vaitiekiaus-Adalberto Slavniko žuvimas Prūsuoje metė pluoštą šviesos spindulių ir į prūsų-lenkų karinius santykius.

Lenkų valdovo Boleslovo Drąsiojo, Mieško I sūnaus, visai remiamas Vaitiekus ryžosi kilniai misijai — krikštyti pagonis prūsus. Paveldėjęs sostą iš savo tėvo Mieško I, mirusio 992 m., karingas ir energingas Boleslovas ėmėsi plėsti savo valstybės sienas kaimynų sąskaiton (*At Mesco ducatum*

adeptus, ingenium animi coepit et vires corporis exercere, ac nationes per circuitum bello saepius attemptare. Gallus Anon., Liber I, 5 c.) Perėmęs Lenkijos sotą jis ir užkariavo Prūsų Pamarį ir paėmė Gedanius su Vyslos žiotimis, taip nuvedamas sieną su Prūsais pagal Vyslą iki Baltijos.

Laikydamas savo šventa pareiga užkariauti kaimyninius kraštus (ta "pareigingą misiją" lenkai tebeserga iki šios dienos), Boleslovas buvo ištikinęs, jog pakrikštytus prūsus buvo lengviau pavergti. Neįveikiant jų tiesioginiai, ginklu, bus lengviau per primestą religiją kontroliuoti bažnytinę vyresnybę, kurios viršūnėje sėdės jo pasiūstas vyskupas-atvertėjas. Pasisekusi Vaitiekaus misija atvertė kelią lenkų politinei įtakai Prūsiose.

Ginkluotų lenkų lydimas, Vaitiekus 997 m. pasileido Vysla žemyn, norėdamas patekti į stabmeldžių prūsų kraštą. Rašyta 1015 m. *Passio s. Adalberti martiris* (antroji redakcija) mini, kad šv. Vaitiekus patekęs į Prūsus mėgino įeiti į vieną pilį *Cholinum* vardu, tačiau nebuvo jom prūsų išleistas. Tai galėjo būti Kulmo, arba Kalno pilis, tada dar prūsų rankose, kurią tas tikėjimo skelbėjas bandė aplankyti besileisdamas Vysla žemyn. Pasiekęs Gedainių pilį pajūryje, jis ten rado lenkų valdžią. Miestas, tačiau, tebeturėjo savo prūsišką vardą. Ta proga jis ten pakrikštyjo didelį būrį pagonių.

Reikia spėti, kad Gedaniai, o kartu ir Prūsų Pamaris, su Vyslos žiotimis pateko į lenkų rankas tarp 995 ir 997 metų. Mat pirmi keli metai po Mieško I mirties (992 m.) buvo sąmyšio ir valdžios konsolidavimo metai. Tik po dviejų ar trijų metų Boleslovas Drąsusis galėjo ryžtis užkariauti Prūsų Pamarį ir Gedanius. Taigi, ne Mieškas užkariavo Vyslos žiotis su Gedaniais, kaip lenkų istorikai tvirtina, ir ne apie X a. vidurį, bet Boleslovas I, pačioje X a. pabaigoje tą padarė.

Gedaniai tai, greičiausiai, tas pat Gamali — Sempilis, prūsų pilis žinoma iš Biterolfo poemos, kur V a. valdė kunigas (*kunic*). Valdovo titulas tada dar buvo prūsiškas, ne slaviškas. Tik jo vardas, greičiausiai, vėlesniųjų perrašinėtojų buvo priskirtas Boleslovo (Bodislavo. Žiūr. Z.R. Hūnų Žygis į Prūsus). Germanams, o ypač normanams, jų sagose, kone visi slavų (vendų, lenkų, mozūrų) valdovai teturi vieną "Borislovo" (t. y., Boleslovo) vardą. Tais senaisiais laikais tų Boleslovų būta valdovais netik Lenkuose, bet Mozūruose ir Pamarėje ir taip ištaisais šimtmečiais. Todėl nenuostabu, kad ir Sempilio prūsų konagiui-kunigui buvo priskirtas slaviškas vardas. Istoriniai šaltiniai nepasako, kaip toli tais laikais Pamarėje tebegyveno, kaikur su atėjūnais kašubais susimaišę, prūsai prieš Boleslovui užpuolant Gedanius ir kokio ploto Pamarėje tada prūsai neteko. Turime tik vie-

Nedraugingi prūsai rodo šv. Vaitiekui, atvykusiam jų atversti į krikščionybę, grįžti atgal iš kur atvyko. Prūsų ginklai: letys, vikingų tipo kardai ir skydai

Prūsai klausosi šv. Vaitiekaus pamokslo

tovardžius ir vandenvardžius liudijančius aisčių kultis gyvenus tarp Vyslos ir Odro. Vietovardžiai Karven, Persantė, Santaka, arba Praust, Prusk, Pruzt, Bruss (P. Būtėnas, 1956 m. KARYS Nr. 6) ir daug kitų — liudija, kad ten ne slavų ir ne germanų žemės būta. Naujausi tyrinėjimai randa aistiškų vietovardžių dabartinėje Čekijoje ir net už Elbės (Helmoldo iš Bossau *Chronica Slavorum*, c. 67, mini aukštumą prie Eiderio, Šlesvige, vadinamą *Cuningis* — Ho).

Simanas Daukantas čia pastebi: “Daug mokytų stigavoja, jog Lietuvių ir Žiamaiczių tauta senovėje nevien nuo skardžių Islos arba Vislos Žiamaiczių pajūriais iki ažero Peipus į saulėtekį traukusis, bet dar toli antrapus Islos taip pat pajūriais į vakarus, kur sziądien krasztai Lineburg, Brandenburg, Meklenburg, Pamariais vadinami yra plėtusis, . . .”

Net ir po dviejų šimtų metų ir daugiau, po čia aprašomų įvykių į rytus nuo Vyslos gyventojų didelė dalis tebebuvo tie patys pagonys, prūsai. Ta liudija dar ir popiežiaus leidimas suteik-

tas Gniezno arkivyskupui 1217 m. nuspręsti, kurie lenkų kryžininkai privalo vykti į Šventąją Žemę ir kurie iš jų gali pasilikti savo krašte, kad galėtų ginti krikščionis nuo prūsų puolimų. Tada popiežius suteikė Lenčicos kunigaikščiui leidimą išvykti į Romą nors ir siautė jo šalyje karas prieš pagonis ten gyvenančius. Lenčica, gi, randasi Vyslos kairiajame krante. (*Theiner, Monumenta I, p. 2 ir p. 35*).⁵

Pagaliau ir pats Gnieznas, Boleslovo I laikų Lenkų sostinė irgi buvo įkurtas prūsams priklausančiame krašte. Ten tarp lenkų dar tebegyveno ir prūsai, kai Vaitiekus keliavo pagonių krikštyti. *Rocznik Szwiętokrzyski* apie tai kalba: . . . *sanctus Adalbertus veniens Gneznam, fidem catholicam in Polonia roboravit, et plures Polonos et Prutenos ad fidem catholicam convertit . . . Codd. I-VIII* Tą kartoja ir kiti metraščiai (MPH III, 61 psl.).

Čekų kronikininkas Cosmas Pragiėtis rašo, jog Vaitiekus, lenkų palydos globojamas, pasiekė *urbem Gidanie* (Šv. Adalberto legendoje — “*Civitatem Gedanum*”), o iš to miesto, ar pilies palydovai nuplukdė jį į *Prussiam ulteriorem* (*Legenda de S. Adalb.*), t. y., į “tolimesnius Prūsus”. Taigi, Gedaniai buvo “artimesniuose Prūsuose”, buvusiuose į vakarus nuo Vyslos, reiškia, Prūsų Pamaryje, nes į rytus nuo Vyslos ėjo jau “tolimesnieji Prūsai”.

(Jau II a. Ptolemėjas savo Geografijoje, greta sudinų ir galindų buvo įrašęs ir aistiškų vietovardžių. Tie vietovardžiai žymėjo vakarinių aisčių-prūsų pilis saugojusias brastas per upes ir perėjimus per pelkes, ten kur ėjo prekybos, kartu ir kariniai keliai iš Romos imperijos kraštų į Gintaro kraštą. Ptolemėjaus *Askaukalis* (Aukštakalnis — pilis ant aukšto kalno), vėliau buvo suslavintas į Wyszogrodą-Ossielską; *Setidava* tai vėlesnis Žnino miestas; *Skurgon*, vėlesnis Čerskas. Visos šios pilys ir kitos aisčių gyvenvietės (*Zantok* — Santaka) buvo paskandintos slavų potvynio, sklidusio iš vakarų į pietų. (Ptolemėjas mini ir Aistoviją, buvusią Vyslos žemupyje. Tai, greičiausiai, Prūsų sostinė, anot A. Voldemaro, vėliau pavadinta Truso vardu.)

Taigi, istoriniai dokumentai kalba, kad Vaitiekaus kelionės į Gedanius metu, siena tarp Prūsų ir Lenkų jau ėjo Vyslos upe iki jūros. Gedanių užėmimas buvo toliausias slavų bangos išplitimas užplūdęs aisčių gentis Pamaryje.

Kuo plačiau aprašinėdamas imperatoriaus Oto III apsilankymą Gniezne, kur jis aplankė šv. Vaitiekaus palaikus, katedroje palaidotus, Dlugošas tvirtina, kad pakeldamas Boleslovą imperijos drau-

gu, imperatorius pareiškė, jog jam ir jo įpėdiniams, Lenkų karaliams, paveda valdyti kunigaikštijos ir visas žemes, kurias jie užkariaus iš pagonių ir schizmatikų ir kuriose, plėsdami šventą katalikų tikėjimą, jie išnaikins visus pagonis. Tą Dlugošas kartoja su pasigardžiovimu be perstojo, dėstydamas apie Boleslovą Drąsųjį.²

Taip vokiečių imperatoriaus padrąsintas Boleslovas puldinėjo Pamarį slavus, kol užkariavo visą Pamarį. Adomas Bremenietis, rašydamas tarp 1072 ir 1081 metų, pažymėjo, jog Boleslovas, sąjungoje su imperatorium Otu III, būk tai, pavergė duoklei, netik visą Slaviją už Odro, bet ir rusinus ir Prūsus. Žinoma, tai tik įprastas kronikininko perdėjimas. Jei Prūsai būtų buvę Boleslovo užkariauti, ar bent nukariauti, nebūtų jam reikėję išpirkinėti šv. Vaitiekaus palaikų už auksą. Jis būtų pareikalavęs juos grąžinti ir dar būtų nubaudęs kaltininkus.

Dar daugiau pripasakoja, jau minėtas, Martinas Gallus, tvirtindamas, kad tarp daugelio kitų tautų, Boleslovas pavergė Pamarį, Prūsus ir Sileziečius (*Selenciam*), tikslu atversti tas tautas į krikščionišką tikėjimą. Jis rašo, kad prie Baltijos jūros gyvena trys žiaurios barbarų tautos, lenkų kaimynės: sileziečiai, pamarėnai ir prūsai. Su jomis Lenkų kunigaikštis atkakliai kariauja. Kai tik jis jų valdovus kovoje nugali, tie besigelbėdami šoka krikštytis. Tačiau, kai tik jie atsigauna ir sustiprėja,

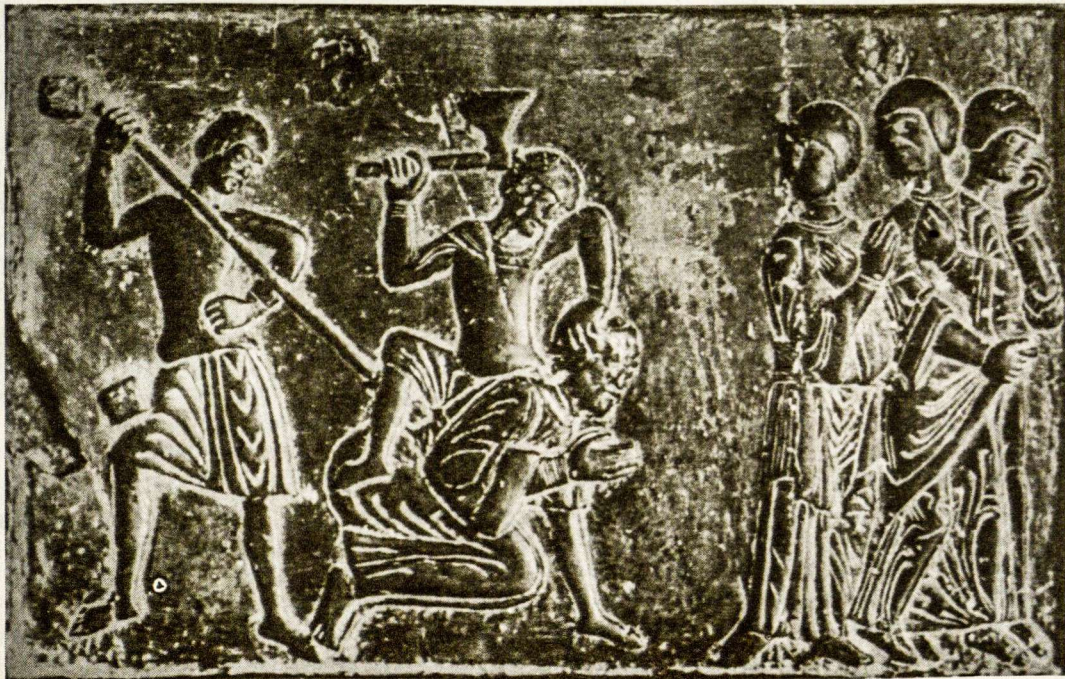
tuoj ir vėl nuo krikščionių tikėjimo atkrinta ir vėl ruošia karo žygį prieš krikščionis.

Kaikurie tyrinėtojai mano, kad Selencija yra kraštas už Zlinos upės — Sūduvoje. Zlina yra Bebro dešinysis įtakas. Kiti tyrinėtojai, jų tarpe A. Voldemaras, išviso, Selenciją nelaikė aisčių kraštu. Jų nuomone tą vardą senieji kronikininkai taikė Silezijai. Jei pažiūrėsime į žemėlapi, tai rasime, kad Zlina yra mažas ir nereikšmingas upelis, jo vardas negalėjo būti žinomas tų laikų Lenkijoje, ar Vokietijoje. Taip pat mažas ir nereikšmingas ir tas kraštelis už Zlinos, sūduvių gyvenamas. Tie užzliniečiai (*selenci*) negalėjo būti koki pikti Lenkų priešai, nes neturėjo bendros sienos su Lenkija. Tarp Lenkų krašto ir tų užzliniečių dar tęsėsi sūduvių kraštas ir visa Mozūrų šalis. Geriausiu atveju jie tegalėjo būti mozūrų pikti priešai, nes gynėsi nuo tų įkyrių slavų veržto.

Pasiekus *Prussiam ulteriorem* — Sembos pakrantes, Vaitiekus buvo lenkų sargų paliktas su dviem palydovais, dvasininkais. Lenkų ginkluotoji palyda nuirklovo savo laivą atgal, nes Semboje jiems nebuvo saugu.

Spėjama, kad Vaitiekus, kartu su savo bendrakeleiviais, įžengė į Prūsų šventą mišką-alką. Netikėliams užteršus dievams pašvęstą vietą, dėmė turėjo būti nuplauta kaltininko krauju. Kronikose pasakojama, jog šventasis buvo pervertas ietimi pagonių vado ar žynio Žygo (*igneus Sicco*,

Šv. Vaitiekaus nužudymas. Kairioji figūra, greičiausiai, vaizduoja sėmą Žygą.

Mažas patikslinimas bei papildymas — Paskutinė Rinktinė — “Karys Nr. 6, 1972

ST. BAIPŠYS

Juozapo Pauzuolio atsiminimuose, 188 -ir 191 psl., tikriausiai, ilgame ir vargingame laiko kelyje, pora datų mėgina iškreipti visos istorijos tikrąjį veidą. Ne mano atmintis tai tvirtina, bet kišeninis kalendorėlis 1944 metams, kurį išlaikiau iki šiol. Jo viršelį puošia lietuvaits, pasipuošusios lietuviškais tautiniais rubais atvaizdas. Jos viena ranka ant staklės esančio audinio, kita — paleidžia karvelį, tikriausiai simbolizuojantį taiką. Taigi, jau prieš 29 metus mūsų paleistas taikos balandis buvo komunistų pagautas ir nužudytas, o jo vietoje amerikonomams komunistai pakišo jo manekoną, kad palaidotų taiką. Ką jie, galų gale, ir vėl padarė 1973 sausio 27 dieną Vietname, pardavę mus Jaltoje, išjuokę mus kruvinus prie Papilės, Sedos... Šventąją Žemaitiją ginančius nuo tų, kurie šiandien taip nuoširdžiai spiauna jankiui tiesiai į veidą. Didžioji nuodėmė turi būti apmokėta. Sąžinės sąskaitos beldžiasi į Dėdės Samo duris.

Tada mes, vėliau vengrai... čekai, šiandien Vietnamas... Lyg baimės apimti išpardavėjai bėga, vakar padarytą nusikaltimą kita kalte padengdami, nes jaučia, kad taikos karvelio laidotuvių pasekmės gali žaibu iš dangaus perskalti jų smegenyną...

Juozapas Pauzuolis, savo atsiminimais, primeina 1944 m. rudenio Papilės, Sedos, Plinkšių ir kitas Žemaitijos vietas, kur paskutinę viltį puoselėjome — įsikabinti į savo tėvų žemę, kaip skenduolis į šiaudą.

Dėlto, kol prieinu prie tų poros pataisytinų

datų, negaliu nepadejuoti, nes tos visos minimos vietovės mano nužingsniuotos, nuklumpuotos...

Perduotu žodį kalendorėliui — cituoju iš jo.

Spalio mėn. 6 dieną, penktadienį, buvau savo ūkyje, Renavoje, 9 km nuo Sedos, Židikų kryptimi. Susižinojimas telefonu jau neveikė prieš kiek laiko, dėlto ir sklindančius gaudus negalėjau patikrinti, kad ir turėjau telefoną savo namuose. Viskas kas liko — radio. Bet irgi daugiausia muzika, tik protarpiais trumpi pranešimai — girdi, rusai mėgina atakuoti, bet čia ir ten — užkirsta, nukirsta, sustabdyta... Atseit, galit būti ramūs... Ir taip be pakeitimų vis ta pati pasakėlė kartojama sukėlė įtarimą, kad kažkas negerai. Laikas nuo laiko, vienas kitas dungstelėjimas. Bet atrodė toli. Gal kur, koks lėktuvas, kokią bombą numetė. Prie tokių dalykų jau buvome pripratę. Rusų lėktuvai veik visą vasarą Žemaitijos padangėje nesivarždami švaistėsi. Ir mudu su kpt. Žiliu, irgi lakūnu, gal daugiausiai erzinomės, kad tiek savo tarnybos metų aviacijai pašventę, štai, pačiu svarbiausiu momentu esame bejęgiai...

Iki 11 val. nakties radio pranešėjas nepakeitė pranešimo teksto. O mudu su kpt. Žiliu ir dar vienu svečiu, A. Kalinausku, atvykusiu tą pačią dieną, apie 11 val. ryto, iš Telšių, tęsėme šachmatų partiją.

Prieš 12 val. visi nuėjome miegoti. Paryčiais, 7 d., šeštadienį, apie 6 val. pirmas atsikėlė svečys iš Telšių ir pasisakė norįs vykti namo, nes, girdi, kažkas čia darosi negera. Be to, vežimas esąs jo giminaičių, atbėgusių iš rytų Lietuvos ir norįs, kaip galima greičiau, jį grąžinti, kad anie galėtų juo pasinaudoti tolimesniai kelionei į Vakarų.

7 val. ryto, A.K. išskubėjo Sedon, Telšių kryptimi. Už valandos mano brolis pakėlė sparnus Barsų kryptim. Mudu su kpt. Žiliu likę klausėmės radio pranešimų. Apie 8 val. ryto, atvyko 2 vokiečių kareiviai su rekvizicijos lapeliu, kur buvo pažymėta kiek šieno, ar dobių turiu pristatyti jų žinion,

Kanaparius. ... *dux et magister... igneus*, Brunas).

Bruno Vita S. Adalberti aiškinama, kad prūsai nudūręs šv. Vaitiekų iš keršto už savo brolių žuvusių kovose su lenkais. Iš to lenkų istorikai daro išvadą, kad Boleslovas Drąsusis savo žygiuose į Prūsus įsiverždavęs giliai į krašto gilumą ir kartą net pasiekęs Sembą, tada ir kritęs Žygo brolis. Greičiau, tačiau, sembai galėjo dalyvauti žygyje prieš lenkus, talkininkaudami savo kaimynams bendrataučiams, pamedėnams ar pagudė-

nams, atmušant lenkų padažnėjusius tarp 992 ir 997 m. puolimus, kurių metu galėjo žūti Žygo brolis. Pirmas (tariamasis) žymus lenkų žygis į Prūsus, pagal Dlugošą, buvęs atliktas tik 1015 metais, t.y., jau XI a. pradžioje.

LITERATŪRA: 1. Z. Raulinaitis, Vaivevutis, 1965.

2. Jana Dlugosza, Roczniki Czyli Kroniki... I, 1962.

3. Monumenta Poloniae Historica I, 1946.

4. Gothold Rhode, Die Ostgrenze Polens, I, 1955.

5. A. Voldemaras, LA Lithuanie et ses Problemes, I t. 1933.

į netolimo ūkininko kiemą. Be to jie pasisakė, kad anoje vietovėje jie įsikurs ilgesniam laikui. Tas mudu nuramino ir jau su didesniu pasitikėjimu klausėmės radio pranešimų, nors dažniau ir dažniau pasigirdavo bumptelėjimas. Bet visą tai mėginome sumesti lėktuvams.

9 val. ryto, išsigandęs įbėgo mano ūkvedys ir pasakė, kad rusai veržiasi į Sedą. Išbėgome į kiemą. Dūmai kilo Sedos link ir dundėjimas pasidarė panašus į patrankų dundėjimą.

Telefonas, kaip ir prieš tai, neveikė. Pasileidau motociklu Ylakių link, į Vaičiaičius iš ten pamėginti susirišti su Seda. Vaičiaičiai turėjo tiesioginius laidus su Sedos centrine.

Vaičiaičių klebonijoje radau kun. kleboną Viskantą besirengiantį bėgti ir dr. Jaržemską, tuo laiku daktaru Dobilu vadinamą, kurį pažinau dar mokytoju esant Šatės pradžios mokykloje, tuoj po I pasaulinio karo, o vėliau, jau Kaune, kaip medicinos daktarą. Dr. Jaržemskis mane painformavo apie situaciją Sedoje. Jam esąs duotas įsakymas su lauko ligonine trauktis Ylakių link. Pirmas sustojimo punktas Vaičiaičiai. Kai jis apleidęs Sedą, padėtis būvusi neaiški, bet ir nekatastrofiška. Tuo metu kai jis mane taip informavo, buvo apie 10 val. ryto, šeštadienis, spalio mėn. 7 d.

Su informacijomis apie fronto padėtį, pasileidau motociklu atgal į Renavą, bet prieš pat Luobos mišką, dar neišsukus į Renavos kelią, sutikau kelius ranaviškius, bebėgančius Ylakių link. Atvykstantis nuo Sedos vokietis, motociklistas, sustabdė mane ir liepė grįžti, nes, girdi, netoli esą rusai. Aš jam parodžiau pažymėjimą, sakydamas, būk turiu nunešti pranešimą į Renavą. Praleido.

Tuo laiku, link Sedos, girdėjosi šautuvų ir kulkosvaidžių šaudymas, bet ant kelio jokio judėjimo nesimatė.

Dar prieš 11 val. pasiekęs Renavos bažnytkaimį, jame beradau tik vieną Pijų Mitkų, bet ir tą atjojantį dvaro pasigrobtu arkliu ir beskubantį pasiekti namus, o iš ten pasirengusį bėgti per Židikus, nes, jo žiniomis, rusai ateina nuo Sedos. Abu buvome apsupime. Mitkus nujojo Židikų kryptimi, aš, gi, per raudonias pelkes, bauriausiu keleliu, beveik už ragų motociklą traukdamas, kol išėjau į Židikų-Vaičiaičių kelią, be kvapo, dar rusams neperkirtus vieškelio Seda-Ylakiai, vėl atsidūriau Vaičiaičiuose, dar kiek prieš temstant, o iš ten, mažesniais keliais ir keleliais, atsidūriau tėvų ūkyje, esančiame Barstyčių-Mosėdžio kelio ir Šatės upės sankryžoje, apie 5 km nuo Barstyčių apkasų, kurie jau senokai buvo paruošti rusų sulaikymui.

Šunkeliai ir dar purvini, ne tik atėmė daug laiko, bet ir išsėmė jėgas. Pasiekęs tėvus, ma-

niau nebegalėsiąs toliau bėgti, ypač tuo motociklu, kurio pirmas bėgis jau nebeveikė, kitu bėgiu į kalną neužvežė.

Bet jėgos greit grįžo, ypač, kai išgirdau riedančius vokiečių sunkvežimius, pro pat mano tėvų ūkį, Barstyčių link. Prigesintomis šviesomis, ritosi ilga sunkvežimių kolona. Prislinkęs prie kelio, mėginau išsiaiškinti, kokios paskirties tie sunkvežimiai. Bet jie buvo uždengti. Spėlioju — pilni ginklų, amunicijos ir kitų gerybių frontui padėti.

— Sulaikys, tikrai sulaikys... — raminau save. Kitos voros judėjo Kretingos-Salantų-Barstyčių kryptimi. Dundėjo vieškelis nuo judančių riedmenų. Tikriausiai, tankai, tankai ir juos aprūpinantieji sunkvežimiai, eina talkon mūsų vyrams!..

Kad ir praėjo nuovargis, ypač minimų faktų akyvaizdoje, nesiryžau eiti prie ano vieškelio ir viską pamatyti savo akimis. Gal daugiausia todėl, kad pajutau turįs karščio. Kritau į lovą, gėriau karštą arbatą, iš kokių tai žolių, motinos surinktų ir gerai užtvilkytų. Kpt. Žilys su mano broliu, mano prašomi, išvyko žvalgybon. Ilgokai jie ten išbuvo. O kai grįžo ir norėjo papasakoti, ką jie ten matė, patys pradėjo abejoti: cirkas, ar kariuomenė. Judantieji riedmenys Barstyčių kryptimi lygiai tokie pat, kaip ir riedantieji Salantų link. Ir viena ir kita kryptimi tie patys tankai ir sunkvežimiai. Lyg kokiame parade. Nei šūvių, nei skubėjimo. Atrodo eina fronto kryptimi, kur tai apsisuka ir atgal. Barstyčių apkasai nuo tos vietos buvo 4 km. Ir viltis ir neviltis pusiausviroje. Tai buvo spalio mėn. 7 d. apie 10 val. vakaro, šeštadienį.

Sekmadienio rytą, motinos užtaisytos arbatos išvakariais prigėręs, išsiritau iš lovos kaip nieko nebuvę ir pasileidau motociklu į Šates, o iš ten Ylakių kryptimi. Bet 5 km už Šačių, mane sulaikė vokiečių žvalgai, atvykstantys nuo Ylakių, sunkvežimiu ir motociklu su priekaba.

— Halt! — suriko, ir vienas vokietukas, iššokęs iš sunkvežimio, su atkištu revolveriu, pribėgo prie manęs labai piktą veidą rodydamas. Aš mėginau aiškinti, kas aš esu ir kur vykstu. Norėjau parodyti pažymėjimą. Bet tas vokietukas, jo grupės vyrų iš sunkvežimio leitenantu šaukiamas, dar baisiau suriko: — Halt!

Kiek daugiau įsiklausęs į mano, sunkiai tariamus, vokiškus žodžius, aprimo. Liepė sėsti ant motociklo ir važiuoti paskui sunkvežimį į lauko komendantūrą, kažkur netoli Skuodo esančią. Mano dokumentų atsisakė žiūrėti.

Sunkvežimis priešais mane, o užpakaly motociklas su priekaba. Lyg kokia garbės palyda. Berekalo tuos šautuvus taip atkišę.

Ir atsitik taip! Kai tik privažiavome pamiškę,

mano motociklas sustojo. Užspringo motoras. Pasikartoję sena bėda. Atsikabino laidas nuo akumulatoriaus. Todėl tuoj nušokau nuo motociklo ir pasilenkęs mėginu laidą vėl prijungti. Ogi, žiūriu, trys vokiečiai, iššokę iš sunkvežimio, šautuvus atkišę, bėga miškelio pakraščiais, o užpakalinis sargas tiesiai į mane taikydamas, rėkia: — “Was ist loss!”

Pasilenkęs pirštu rodau ir aiškinu springdamas, nes pamačiau, kad čia juokų nėra — visas kautynių skyrius mane supa.

Laimingai pasiekėme lauko komendantūrą, esančią 5 km nuo Skuodo, prie Kivilių, slėnyje. Jaunas Komendantūros karininkas, sulaikiusių mane kareivių akivaizdoje, pradėjo apklausinėti.

Pirmiausiai ištraukia pažymėjimą, kur sakoma (lietuvių ir vokiečių kalba), priklauso I-Lietuvių Pulko štabui. Parašai — Pulko Vadas, mjr. Urbonas ir Štabo V-kas, ltn. Paužuolis. Parašai patvirtinti vokiečių kariuomenės atstovo kpt. Gunterio. Anspaudai — Lietuvių Pulko ir vokiečių višta, kuri šiandien veik nebežiūrima, tik žymės jos, lyg kelios punksnos likę. Dokumentas išduotas 1944, rugpiūčio mėn. 23. N. 157.

Nušvito komendanto akys. Spėju, kad jis mane pamatęs, tikrai galvojo apie egzekuciją, kurią turės įvykdyti. Atrodžiau tikru desantininku. Ilgi auliniai batai, mėlynos kelnės su maža “galafe”, lietpaltis ant civilio švarko, motociklu mėginęs pastoti vokiečių armijai kelią . . .

Toliau klausinėjo kur yra rusai. Visas turimas žinias išbrėžiau ant žemėlapiu. Visai patenkintas komendantas pamojo mane sulaikiusiems, vykti savo keliu.

Toliau kalbant, paaiškėjo abu buvus medicinos studentais. Tai buvo panašu į desertą po gerų pietų.

Galų gale, lyg pamirštas klausymas jam išsprūdo — ar aš turįs ginklą.

Ištraukęs iš po švarko skverno atkišau jam, atkreipdamas jo dėmesį į lietuvišką ženklą — Gedimino stulpus, paaiškindamas, kad tai specialiai užsakyti Belgijoje Lietuvos kariuomenės karininkams. Jaunas karininkas, apžiūrėjęs mano revolverį, kad ir susiinteresavęs juo, čia pat, be dvejojimų, padavė man atgal ir pasakė, kad aš esu laisvas.

Tai buvo sekmadienis, spalio mėn. 8 d. apie 12 val. Frontas tebesilaikė prie Barstyčių ir vokiečių riedmenys tebemanevravo Barstyčių-Salantų vieškeliu į abu galu lygiai. Tokį raportą gavau iš kpt. Žilio, kai grįžau iš komendantūros.

Sekmadienis neatnešė nieko naujesnio. Šaudymai girdėjosi įvairiose pusėse, bet tas mūsų nejudino, nes šaudė savi vyrai — žemaičiai, nakties

metu pasišalinę iš apkasų prie Barstyčių, kai kurie jau prie Sedos nutraukę ryšius su savo daliniu, ar pakelėse “nubyrėję”. Ėjo vyrai per laukus — tiesiai į savo namus, kartis nuo karto paleisdami šuvį, vieni kitiems atsiliepdami, vieni kitiems ženklą duodami. Artimųjų ir tolimesnių kaimynų sūnūs, kitų kaimų ir už jų esančiųjų vyrai traukė žąselse per tuščius rudens laukus, kartais užsukdami į pasitaikiusius pakelį vienkiemius išgerti, ar užkasti.

Jau iš pat ryto, sekmadienį, dar man miegant, tėvai sakėsi jau kelis jų, iš karo grįžtančius, pavalgydinę.

Apie 9 val. atlėkė motociklu vokiečukas, priekabon civilį pasisodinęs. Kiek susinervinęs, klausinėjo mane pats tiesiai ir per vertėją, kas čia taip šaudo. Kai paaiškinau kas čia darosi, apsisuko ir nuvažiavo Barstyčių link.

“Pasiliuosavusių” iš fronto pavienių vyrų, ar mažesnėmis grupėmis, judėjimas ėjo visą dieną. Daugiausia iš Barstyčių apkasų, kuriems traukimosi kryptis buvo duota, Salantai, arba Mosėdis. Šių dviejų kelių susikirtime, prasideda Mikitų kaimas. Senas ir didelis, pačioje dominuojančioje aukštumoje, nusitęsdamas Salantų link ir dar apėpdamas kitą kryžkelę pietų rytų kryptimi. Labai patogi vieta žemaičiams atsipalaiduoti iš fronto, ypač kai pagelbsti krūmokšliais apaugę slėniai.

Tokia situacija išbuvo visą dieną sekmadienį spalio mėn. 8 d. Fronte nieko naujo.

Nei iš vienos, nei iš kitos pusės jokio aviacijos aktyvumo. Tylu fronto link, lyg prieš audrą.

Pirmadienio rytą, spalio mėn. 9 d. apie 8 val. kpt. Žilys pabudino mane. Girdi, esą gana miegoti, nes kažkas netoli dedasi. Jau girdėti kulkosvaidžių šaudymas. Mano draugas, prieš pereidamas aviacijon, buvo artileristas, dėlto jam būtų geriau girdėti patrankų bildėjimą, kaip kulkosvaidžių tarškėjimą. Girdi, jei artilerija šaudytų, dar galėtų pamiegoti, bet čia turime reikalo su kulkosvaidžiais.

Iššokęs iš lovos, pamačiau vokiečius apie namą vaikščiojančius. Žilys geriau kalbėjo vokiškai, todėl paprašiau jį su vokiečiais pakalbėti. Grįžęs pasakė, kad jie ieško rąstų, tiltui per upelį sutvirtinti, nes greit atvyksianti motorizuota vora, besitraukianti nuo Barstyčių, Mosėdžio link, o rusai esą apie 2-3 km. nuo čia.

Tėvo bėmas greit paruošė vežimą. Po ranka pasitaikiusius daiktus vežiman sumetę, net nespėję motinos paruoštų, paskutinių pusryčių suvalgyti, tėvų apverkiama, mudu su broliu V. ir kpt. Žiliu pasileidome Mosėdžio link, stengdamies neatsilikti nuo vokiečių tankečių, bei sanitarinių vežimų, tik ką nudundėjusių pro tėvų ūkį.

Lietuvos karių kovos su bolševikais ties Jiežnu, 1919 m.

FELIKSAS PEMPĖ

K. Ališausko knygoje "Kovos dėl Lietuvos nepriklausomybės 1918-1920 m.", Lietuvos karių kautynės su rusų bolševikais ties Jiežnu 1919 m. (134-142 pusl.), aprašyta vaizdžiai, objektyviai, bet grynai kariniu požiūriu. Aš, kaip buvęs eilinis "dalyvis", ne karys, noriu aprašyti savo išgyvenimus, bei įspūdžius iš tų kovų, įvykusių Jiežne 1919 m. vasario mėn. 10-13 dienomis.

Tuomet lankiau Jiežno pradžios mokyklą. Gyvenau netoli Jiežno, šiaurinėje pusėje, vienkiemyje, apie 2 km atstumu nuo pradž. mokyklos. Būdavo, lyja ar sniegti, šilta ar šalta, su broliu Vladu visuomet turėjome pasiekti mokyklą savo kojomis — pėsti. Iš mokyklos kelias į namus buvo tas pat tik grįždavome su būriu draugų gyvenančių irgi tame miestelio šone, vienkiemuose. Tačiau, draugus palikdavome kelyje, nes jie gyveno arčiau mokyklos ir tik mudu vieni gyvenome Jiežno m. vienkiemių pačiame pakraštyje.

1919 m. vasario mėn. 10 d., mums esant pradž. mokykloje, Jiežne įvyko smarkios kautynės Lietuvos kariuomenės karių su besiveržiančiais į Lietuvos gilumą rusų bolševikais. Mūšis prasidėjo pietų pertraukos metu. Mes mokiniai, pasijutome iš abiejų pusių apšaudomi. Mat, mokykla buvo Jiežno miestelio šiauriniame pakraštyje. Pradėjus lietuviams su bolševikais smarkiai šaudytis, mokyklos vedėjas mok. Celiešius mokinius paleido namo, visai jiems nepaiškinęs gresiančio pavojaus. Paleisti mokiniai tuojau visi ir spruko artimiausiais keliais į namus. Bolševikai pastebėję per laukus bėgančius žmones manė, kad Lietuvos kariai bėga iš mūšio ir į juos paleido kulkosvaidžių ugnį. Tuoj mano kaimyną Boleslovą Raižį vietoje nušovė, mano pusbrolių Aleksandrą Pempę sunkiai sužeidė, mano broliui Vladui vatinio apsiausto kairįjį petį kul-

Diena buvo puiki — šilta ir saulėta; kelias puikiausias. Arklys išsiilsėjęs. Brolis ant vežimo, o mudu su Žiliu dviračiais, pasileidome pilnu tempu ir netoli Mosėdžio (apie 2 km), gana dideliame beržyne, radome sustojusią, prieš tai mūsų priekyje važiaavusią vokiečių lauko ligoninę — tvarstymo punktą ir, spėju, vadovybę.

Mosėdžio miestelis buvo lyg išmiręs, nei vieno žmogaus gatvėje. Dūmų debesys kilo Skuodo kryptimi ir girdėjosi dundėjimas.

Apie 11 val. pasileidome Grušlaukės link, kad išeitume į Darbėnų kelią, o iš ten — į jūrą.

ka perrėžė ir tik vata išsivertė, bet jo nekliudė, parbėgo namo išsigandęs. Aš su kitais mokiniais, gyvenančiais už miestelio ribę, pasileidau bėgti į miestelio pusę ir visi atbėgę iki bažnyčios, subėgome į špitolę (bažnyčios tarnų gyvenamą) ir ten pasislėpėm nuo zvimbančių kulku, nes iš abiejų pusių prasidėjo smarkus šaudymas ir eiti toliau buvo labai pavojinga.

Pavakaryje šaudymas aprimo ir mes, mokiniai, iš špitolės išėję pamatėme bolševikus atsivarant kelis Lietuvos kariuomenės karius belaisvius. Neilgai trukus pamatėme ir daugiau atsivarant lietuvių belaisvių, pro kuriuos prajodamas, bolševikų kareivis pradėjo bizūnų per galvas kapoti. Vienas belaisvius bevarančių bolševikų tam reiteliui sušuko (lietuviškai): "Liaukis juos mušęs. Ne tavo reikalas juos bizūnu kapoti!" Matomai ir tas bolševikas raitelis buvo lietuvis, kaip ir tas belaisvius varantis, kad ant jo lietuviškai riktelėjo.

Visai temstant išėjau ir aš namo. Parėjęs rādau mamytę labai susirūpinusią manimi, kuri, man parvykus, labai džiaugėsi, kad sveikas grįžau, nes jau žinojo apie ištikusį smūgį kaimynus Raižius ir kaimynus Pempes.

Vasario mėn 11-13 dienomis į mokyklą nėjome, mamytė neleido.

Vasario 13 d. ryte atėjo pas mus du bolševikų kariai. Abu kalbėjo lietuviškai. Atėję nieko nereikalavo, nieko neprašė tik ant suolo susėdę pasikalbėjimą su mamyte vedė, šio to feiravosi ir pagaliau, vienas iš jų pasisakė, kad užvakar dienos mūšyje, tarp žuvusių Lietuvos kareivių, atrado savo tikrą brolių žuvusį. Girdi, gal jis pats jį nušovęs.

Išėjęs šviežio vandens pamešti išgirdau Jiežno m. vakarų pusėje kulkosvaidžius šaudant. Sugrįžęs pasakiau, kad girdėti kulkosvaidžiai šaudant. Jiedu išėjo laukan ir pasiklausę, pasileido bėgti ne į miestelio pusę, iš kur jie buvo atėję, bet pro miestelį, Stakliškių miestelio pusės linkui, kurį bolševikai prieš kelias dienas buvo užėmę. Netrukus pasigirdo ir patrankos šūviai: buvo šaudoma iš pietų vakarų pusės į Jiežno m. bažnyčios bokštus, kuriuose bolševikai buvo įsitaisę kulkosvaidžius ir iš jų šaudė į puolančius Jiežną lietuvius.

Vienas patrankos sviedinys, nepataikęs į bažnyčios bokštą, prašvilpė pro mūsų sodybą ir nukrito Kašonių kaimo vieno ūkininko laukuose (apie 3 km nuo bažnyčios), bet nukritęs nesprogo. Po kelių dienų sodybos savininkas, radęs tą nesprogusį sviedinį, parsinešė namo ir ėmė jį ardyti. Žmonos raginamas liautis, nes yra pavojinga, jis jos nepaklausė ir išsinešęs į malkinę ardė jį toliau. Būnant, sviedinys sprogo ir sudraskė tą ūkininką į gabalus.

Tą dieną, t.y., vasario 13 bolševikai iš Jiezno buvo išvyti. Buvo paimta daug bolševikų karinio turto, o svarbiausia, tai buvo paimtas vienas bolševikų orlaivis, kuris besikuriančiai Lietuvos aviacijai buvo didelis laimikis.

Vasario mėn. 13 d., išvijus bolševikus iš Jiezno, išėjo iš mūsų kaimyno Jurgio Acaus tvarto ir vienas Lietuvos kariuomenės savanoris karys, vasario 10 dienos mūšyje, nespėjęs nuo priešų pabėgti. Jis buvo įbėgęs į Acaus tvartą ir ten pasislėpęs išbuvo 3 dienas, pakol bolševikai buvo iš Jiezno išvyti. Bet bolševikai, matomai, tą pastebėję, kad visas tas tris dienas, to ūkininko sodyboje jie patru-liavo, darė kratą, bet pasislėpusio nesurado.

Išvijus bolševikus iš Jiezno, žuvę Lietuvos kariai mūšyje vasario m. 10 d. ir bolševikų suversti į vieną duobę ir šalia kapų užkasti (tik vienas žuvęs prie plento, nelabai toli nuo mano tėviškės, ten pat ir buvo užkastas), buvo atkasti ir pirmą sekmadienį po bolševikų išvijimo, kariniam orkestrui grojant gedu-

LAIŠKAS REDAKCIJAI

Prašau, Tamstą, p. Redaktoriau, atspausdinti Jūsų redaguojamame žurnale sekantį atvirą laišką p. gen. Raštikiui:

Gerbiamasis p. Generole,

Su didžiausiu nusistebėjimu perskaičiau Jūsų atsiminimuose (Ivykiai ir Žmonės, 135 psl.), kad Jūs, p. Generole, kartojate tą melą ir šmeižtą, kurį savo laiku platino Birontas ir kompanija. Jūs rašote: "Vėliau jo priešai buvo paskleidę gandų, kad Urbonas repatriavęs kartu su vokiečiais. Tai netiesa. Jis nerepatriavo, bet pabėgo. Tik jo šeima vėliau repatriavo..." Tai melas, p. Generole. Man keista ir nesuprantama, kaip Jūs, p. Generole, galėte rašyti tokį dalyką, jei to reikalo patikrinimas buvo nepaprastai lengvas. Dar iki šiol yra gyvas ir Amerijoje gyvena p. plk. K. Škirpa, mūsų tuometinis atstovas Berlyne, kuris, užtikrinu, neatsisakytų patvirtinti, kad aš atvykau su šeima pas jį dar prieš mūsų pasiuntinybės likvidavimą ir jis, t. y., p. plk. Škirpa, išdavė man ir mano šeimai lietuviškus užsienio pasus, su kuriais mes ir gyvenome Berlyne, iki pat sugrįžimo Lietuvon.

Aš būčiau Tamstai, p. Generole, dėkingas, jei Jūs rastumėte būdą šitą melą, vienaip ar kitaip, atitaisyti.

Tamstą gerbiąs

O. Urbonas

Švedija, Lidingö, 1973 m.
vasario 20 d.

lo maršus ir gausiai visuomenei dalyvaujant, buvo iškilmingai palaidoti Jiezno m. kapuose. Vėliau Jiezno būrio šauliai ir visuomenė ten pat pastatė didelį, gražų jų atminimui pagerbti akmeninį paminklą.

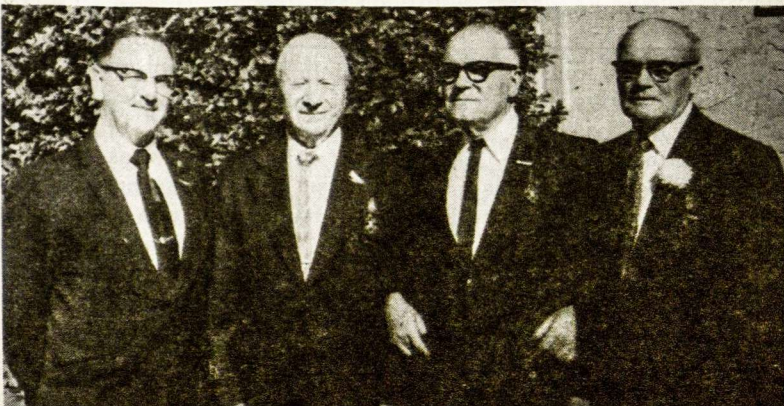
Sekantį pirmadienį mes, vaikai nuėję į mokyklą atradome mūsų Vyties paveikslą, kurį buvome už savo varganus skatikus nupirkę, įrėminę ir mokykloje iškabinę, suplėšytą, jo rėmus sulaužytus, stiklą sudaužytą. Tas bolševikų poelgis su mūsų Vyties paveikslu labai mus, mokinius, nuteikė prieš bolševikus.

Taip pat sužinojome, kad mūsų klebonas kun. J. Galaunė bolševikų buvo suimtas ir nežinia kur išgabentas. Ir tik po ilgų tardymų, po dviejų savaitų, buvo iš Aukštadvario paleistas. Matomai, jis buvo kieno nors įskystas už tai, kad į besikuriančią Lietuvos kariuomenę labai uoliai ragino vyrus stoti savanoriais ir ginti jos laisvę nuo besiveržiančių Lietuvon bolševikų.

Kūr. - sav. J. Gaidelis skaito Vasario 16 D. Aktą. Asistuoja Skrupskelytė ir Brazdžionytė

Los Angeles, Calif., ramovėnai, iš k.: A. Mironas — pirmininkas, J. Tumavičius, J. Andrašūnas ir P. Starevičius. Nuotr. L. Briedžio

AR LIETUVOJE BUVO POLICIJOS KARININKŲ IR KOKIE BUVO JŲ LAIPSNIAI?

(Žiar. KARYS Nr. 6, 1972 m.: Bronius Stasiulis, Kybartų įvykiai ir atsiminimai)

Pagal nerašytą taisyklę, į nepagrįstus išvedžiojimus, turėčiau neatsakyti, kadangi kaikurios vietos kartojamos, lyg toje dainoje, be galo: Telegrama buvo? Telegramos nebuvo! Morkūnas rašo netiesią, Morkūnas rašo pasakas, o Bronius Stasiulis pasakų rašyti nemoka. Na, o priedui, kas tai naujo? pasisavintas policijos leitenanto laipsnis. Esu ir vėl, lyg jėga, verčiamas kreiptis į KARIO štabą.

Per eilę KARIO puslapių Bronius Stasiulis viską ginčija, lyg tą birželio mėn. 15 d. popietę visa Lietuva būtų buvusi prigulusi poilsio.

Tačiau, telegrama į Kybartus atėjo laiku; ar ji buvo perduota iš Vidaus Reikalų ministerijos, ar iš Karuomenės štabo. Kas dėl rašomų pasakų, tai palikime spręsti KARIO skaitytojams ir ateities istorikams. Jie lengvai atskirs *pelenus nuo grūdų*...

Svenčių proga KARIO skaitytojas St. V. iš Windsor, Conn. man rašo: "Pirmiausia noriu pasveikinti Tave su "pergale". Su įdomumu sekiau Tavo plunksninę "kovą" su išdidžiais "autoritetais". Betgi, sakoma, anksčiau, ar vėliau tiesa visada laimi. Taip atsitiko ir šį kartą, kad Julius Smetona, matomai nebeiškentęs, prabilo".

204 psl. Bronius Stasiulis pataria man pasiklausti teisininko nuomonės dėl pasisavinto polic. ltn. laipsnio (KARYS, 1971 m. Nr. 3, 99 psl.)

Kiek man žinoma, policijoje tamybai gauti ir vėliau būti pakeltam į aukštesnę užimamą vietą, bei laipsnį, nereikėjo kreiptis į advokatą. Tam tikslui veikė valstybės įstatymai, bei papildomi potvarkiai.

Man teko garbė išstarnauti Lietuvos policijos tamyboje 10 metų. Pradėjau Kaune, vėliau — Marijampolėje, Kybartuose, Alytuje ir vėl — Kaune. Iš ten, svetimos jėgos, neteisėtai, buvau nušalintas iš einamųjų pareigų, tokiomis pačiomis sąlygomis kaip ir mano buvęs apskr. v. kas Br. Stasiulis. Kas atydziai skaitė A. Merklio parašytą A. Smetonos monografiją, J. Gliaudos knygą "Agonija" ir mano atsiminimus,ėjusius per du KARIO nr., žino, kad nei aš

pats savęs nei kiti netitulavo nebūtu ir neužtarnautu laipsniu.

Bronius Stasiulis, tačiau, užmiršo, kad nuo Kybartų įvykių ir nuleisto barjero prie pereinamojo punkto ir mano rašyto atsakymo oponentui praėjo 32 metai. Per tą laiką daug kas kito ir judėjo ir aš galiu KARIO puslapiuose paklausti Br. Stasiulį ar aš būtinai turėjau įsigyti nebūtą pol. ltn. laipsnį Lietuvoje? O jei tas įvyko už Lietuvos ribų ir ne jo vadovybėje, ar tai jau nusi-kaltimas?

Mano oponentas, su kuriuo pasikeitėme viešais pasisakymais KARIO puslapiuose, tuo metu kai klostėsi Kybartų įvykiai, bėgiojo dar be kelnaičiu, o šiandien, jis jau subrendęs vyras, vedęs, su šeima, ir berods, jau yra plk. ltn., laipsnį irgi ne Lietuvoje užsitamavęs. Protingai galvojant nieko čia nuostabaus ir nėra.

B. Stasiulis rašo: "Kybartų įvykiai, mano požiūriu, tai mažas fragmentas visoje Lietuvos tragedijoje."

O mano požiūriu: tai pats didžiausias ir tragiškiausias. Kadangi jie prasidėjo Gudagojo stotyje, daėjo iki Kybartų ir šiandien dar nesibaigia. Čia mūsų pažiūros griežtai susikerta. B. Stasiulis dar patiekia lyg ir rimtą argumentą: "Kaip kūrėjas-savanoris ir karininkas kovojau ir dirbau ne kam kitam, bet mano kraštui."

Už jūsų gerus darbus ir kovas valstybė atmokėjo gyviesiems, pagal išgalę, su kaupu. Zuvusiems — pagarba, atodūsiu ir karšta malda. Ir aš jungiuosiu prie visų ir lenkių žilą galvą už jūsų nuopelnus 1919-1920 metais.

Vos tik karo audrai pasistūmėjus į Rytus, grįžau iš Prūsų žemės. Susitikome Policijos departamente. Jūs tuo metu buvote Policijos referentas, o aš, ką tik koją įkėlęs į savo žemę civilis. Vienas kitą atpažinome ir pagal Juozapo Paužoluo išsireikimą, sveikinomės lyg šimtą metų nesimatę. Pagarba, pasitikėjimas, nuoširdumas ir atvirumas lydėjo mus abu pokalbio metu, kabinete.

Nejaugi laikas taip pakeičia žmogaus būdą ir galvosena?

Grįžtant prie policijos laipsnių, Lietuvoje irgi šis tas buvo daroma, nors ir pavėlintai. Priede, prie šio atsakymo Br. Stasiuliui, aiškumo dėliai, jungiu iš policijos, ugniagesybos ir priešlėktuvinės apsaugos organo, POLICIJA žurnalo, 1944 m. birželio Nr., Kaune, ištrauką: Per-tvarkyti Lietuvos policijos antpe-

Polcijos leitenantas

Polcijos vyr. leitenantas

Polcijos kapitonas

Polcijos majoras

Polcijos pulkininkas leitenantas

čiai ir laipsnių ženklai. Rašo J. Valevičius.

"Lietuvių policijos laipsnių ženklai, kaip ir patys laipsniai yra persiformavimo stadijoje ir reikia manyti, kad netolimoje ateityje lietuvių policijos karininkams bus suteikti laipsniai."

Frontui artėjant maža bebuvo vilties ką įgyvendinti. Tas, bendrai, padėties jau nebūtų pakeitę.

Patikrinęs komandiruotės ir paskutinės datos tamybos dokumentus, pasiteiravęs atatinamose įstaigose, sužinojau: Br. Stasiulio vieši pasisakymai ir J. Valevičiaus 1944 m. paskelbtieji potvarkiai manęs neliečia. Sulaukus 63 metų amžiaus, tačiau, bus mokoma man pilna pensija už užsitarnautą policijos leitenanto laipsnį.

Reiškiu pagarbą,
K. Morkūnas,
Euclid, Ohio

SNIEGO KASIMO PERTRAUKOMIS

JURGIS GEDIMINĖNAS

Anksti prasidėjo dabartinė, beveik įpusėjusi, žiema Kanados šiaurinio Ontario provincijoje, mano gyvenamam užkampyje. Apie Kalėdas jau turėjome virš 60 colių šį sezoną iškritusio sniego ir kai pagalvodavau, kad šiais metais gali būti sumuštas praėjusios žiemos sniego rekordas — 174 coliai! — tai mano nuotaika labai krisdavo žemyn, nes sniegingą žiemą tas nelemtas sniego kasimas suėda beveik visą mano liuos laikį. Gi tų darbų, jau neskaitant kasdieninių sau ir duonutės užsidirbimo, galima daug atrasti. Štai, kad ir lietuviškos, bei anglų spaudos skaitymas ar bent peržiūrėjimas, gaunant apie tuziną laikraščių ir žurnalų, užima nemaža laiko, o norint dar vieną kitą geresnę knygą perskaityti dažnai to laiko pritrūksta.

Labai skubėdamas ir, turbūt, nuzdytojo J.A. Valstybių prezidento J. F. Kennedy tempu, prieš pat Kalėdas suspėjau perskaityti neseniai išėjusią buvusio Lietuvos Kariuomenės Vado generolo Stasio Raštikio knygą, jo prisiminimų trečiąjį tomą „Įvykiai ir Žmonės“, kuri, mano nuomone yra labai vykusiai parašyta ir rekomenduotina skaityti visiems tautiečiams, o ypač tiems, kurie įdomaujasi nepriklausomos Lietuvos praeities faktais.

Stambiausiųjų buvusių Nepriklausomos Lietuvos Vyriausybės ir karinės vadovybės tūzų — asmenybių biografijos ar charakteristikos atrodo tokios tikslios kaip iš enciklopedijos paimtos, o atsakymai pirmųjų dviejų tomų kritikams yra tokie taiklūs, kad turėtų atidaryti tų kritikų akis.

Apsidžiaugiau atradęs ir savo paties keletą eilučių, teigiamai įvertinusių pirmus du generolo Raštikio prisiminimų tomus, šioje trečiojoje knygoje, paminėtas teigiamųjų kritikų tarpe. Dar labiau mane pradžiugino, kad šioje knygoje, tarpe įdėtų nemažo skaičiaus vertingų ir retų nuotraukų, atradau ir I-jo D.L.K. Gedimino pulko garbės dalinio, su vėliava, nuotrauką, padarytą Vilniuje, prie Katedros, tuojau po mūsų kariuomenės įžengimo į Vilnių 1939 m. rudenį. Šios istorinės nuotraukos jau keletą kartų buvusios „Kario“ viršelyje ir kanadiškuose „Tėviškės Žiburiuose“ pačiame dešiniame

spame matau ir savo snapą su perdaug ant pilvo paslinktu didžiuliu pistoletu. . .

Visą šios gen. St. Raštikio knygos turinį išanalizuoti ar parašyti objektyvią recenziją reiktų prityrusio ir bešališko rašeivos, o man užbaigiant apie šią neeilinę knygą reiktų pridėti, kad iš viso šio didžiulio, virš 600 puslapių tomo labiausiai įstrigo atmintin Čikagoje gyvenančio karo istoriko plk. ltn. K. Ališausko žodžiai — atsakymas į klausimą ar gen. Raštikis galėjęs išgelbėti Lietuvą, „Niekas“, rašo plk. Ališauskas, „jokia asmenybė tada negalėjo Lietuvos išgelbėti, nebent tik jeigu Visagalis Dievas būtų atsuntęs porą pulkų angelų iš dangaus. . .“

Taip kaip nelemtojo prisiminimo Adolfas Hitleris ir nacių Vokietija, II-jo pasaulinio karo pabaigoje, laukė naujų, pergalę galinčių atnešti ginklų, pasirodymo ir posūkių į laimėjimą, taip ir aš kiekvieną žiemą laukiu atlydžio. Šią žiemą mano laukimo svajonė išsipildė. Jau savaitė laiko temperatūra laikosi virš 40 laipsnių F. ir nereikia kasti sniego. Perskaičiau visą susirinkusią ant rašomojo stalo literatūrą, o dabar tik peržiūrinėju įdomesnių straipsnių ar jų iškarpas — ieškau medžiagos kurią su savo komentarais galėčiau perduoti „Kariui“ ar „Tėviškės Žiburiam“.

Keletą tokių iškarpų ir straipsnių atrandu apie praėjusių metų lapkričio mėn. antroje pusėje įvykusius Vakarų Vokietijoje rinkimus ir apie socialisto Willy Brandto laimėjimą.

Patinka man darbštūs, išradingi vokiečiai ir jų laimėjimai. Štai, paimkime, kad ir praėjusių vasarą įvykusią Muenchene olimpiadą. Jeigu sudėsime Vakarų Vokietijos olimpiadoje laimėtus 348 taškus su Rytų Vokietijos 529 1/2 daško, tai bendra vokiečių laimėtų taškų suma 877 1/2 taško yra didesnė už rusų (817 1/2) ar amerikiečių (739 1/2) olimpiadoje laimėtų taškų skaičių ir išeitų, kad pirmoji vieta turėtų būti ne rusų, bet vokiečių. Aišku, kad komunistinė Ryt Vokietija, kaip ir jų globėjas ar „vyresnis brolis“ — rusai labai stengiasi norėdami įrodyti komunistinės sistemos pranašumą palyginus su kapitalistine, bet, kaip tyčia, daug kur tai įrodyti jiems nesiseka. Štai, po II Pasaulinio karo Vakarų Vokietija pilnai atsistatė per 20 metų ir vokiečių markė pasidarė viena iš tvirčiausiųjų ne tik Europoje, bet ir visa-

me pasaulyje. Palyginkime dabartinę Vakarų Vokietiją, kurią nežinia kuria kryptimi ir kuriais keliais nuves Willy Brandto vyriausybė, su nuolat besigiriančia savo vadovaujančiu socializmu Sovietų Sąjunga, kuri per 55 metus dar vis neįstengia aprūpinti savo išnaudojamų vergų reikalingiausiomis kasdieninio naudojimo prekėmis, padoriais butais ir dar vis šis buvęs caro laikais Europos grūdų aruodas tebeperka duoną užsienyje.

Dabar grįžkime prie „kamerado“ Willy Brandto ir panagrinėkime jo asmenybę bei darbelius. Ne taip svarbu, kad dar prieš rinkimus kairie Vakarų Vokietijos laikraščiai juokėsi atidengdami tikra Brandto pavardę (From) ir kad jis yra mergos vaikas. . ., bet yra daugiau ir svarbesnių bei įdomesnių jo gyvenimo faktų.

Jis yra dalyvavęs ispanų pilietiniame kare 1936 m., kododamas komunistų pusėje, o vėliau buvo pabėgęs Norvegijon kur priėmė pilietybę ir Norvegų kariuomenėje išsitarnavo majoro laipsnį. Pats įdomiausias ir paslaptiniausias Brandt gyvenimo laikotarpis yra tarp jo grįžimo iš Norvegijos ir pasidarymo Berlyno burmistru, kai jis buvo kažkur paslaptinai dingęs ir neaišku ką jis tuo laiku veikė. Gal tuo laiku jis baigė kokius nors kursas ar bent gavo gerą smegenų išplovimą Maskvoje, nes iš jo darbų matome, kad jis daro viską, kad tik patenkintų ar pradžiugintų Kremliaus valdovus. Ar gali tikras patriotas vokieitis taip lengvai kaip Brandtas atsakyti nuo Rytų ir Vakarų Vokietijų susiejimo — sujungimo, ar atsižadėti tikrų vokiečių žemių Lenkijai, kurios buvo savotiškas atlyginimas už rusų pagrobtą lenkišką teritoriją. Willy Brandtas už savo nuolaidas ir virš paminėtą pataikavimą rusams gavo Nobelio taikos premiją, o jo rinkimų laimėjimu džiaugėsi visos vakarų Europos, Šiaurės Amerikos, ir, žinoma, komunistinė spauda aprašydama, kad Brandtas laimėjo tvirtą daugumą, kurios aš kažkaip nematau. Brandto socialdemokratų partija gavo 45.9% visų balsų palyginus su 44.8% gavusia opozicija — krikščionių demokratų partija ir tik jo sudarytoji koalicija su kairiaisiais liberalais davė jam Vakarų Vokietijos „Bundestage“ (parlamente) valdančią 48 atstovų daugumą, bet užtat socialdemokratai atidavė kairiesiems kai kuriuos svarbius vyriausybės postus — vietas, o Bundestago rūmuose jau iškabinti

Markso, Mao ir kitų raudonųjų apaštalų šūkiui, kviečiantieji vokiečius jungtis po komunistine vėliava... Jau sudarinėjami planai didesnių pramonės įmonių bei didesnių namų nusavinimui. Neseniai Vakarų Vokietijoje išleistas įstatymas labai svaržantis ginklų, net ir medžioklinių šautuvų įsigyjimą, bei visokių ginklų griežta kontrolė, kurios visuomet norėjo kraštutiniai kairieji liberalai, irgi šį tą pasako.

Turbūt, prūseliai balsavo "pavalge pietus", taip išsireikšdavo apie neprotingus žmones Suvalkijoje, bet objektyvūs Vakarų Vokietijos stebėtojai sako, kad už Brandtą balsavo laimėjimą nulėmusi jaunoji karta, kuriai, esą, politika kuo mažiausiai rūpi, balsavo buvę naciai, kurie nenorėjo užrūstinti Sov. Sąjungos, tie kurie turėjo giminių Rytų Vokietijoje ir visokie taikos ištroškūsieji, kurie turėtų suprasti, kad tikroji ir ilgiausiai besitęsiančioji taika bus tik sovietinė taika, kada rusai užvaldys visą pasaulį...

Gal mūsų vidurinioji ir vyresnioji kartos tokių laikų ir nesulauks bet, štai, ir "Draugo" bendradarbis B. Jablonskis 12.I.73. rašo, kad Europa linksta kairėn ir ten šiuo laiku yra labai paplitęs populiarus juokas, kad pesimistai mokosi rusiškai, o optimistai kinietišškai... Neveikia tų linkstančiųjų kairėn net tokie pavyzdžiai kaip Castro Kuboje ir Allende Čilėje, kur tų kraštų socialistinės — marksistinės vyriausybės beveik bankrotuoja.

Nepaisant komunizmo grėsmės ir nepasisekusios marksizmo utopijos pavyzdžių už socializmo kailyje pasislėpusį komunizmą balsuoja, ne tik Europoje, bet ir Kanadoje. Net ir mano gyvenamame Šiaurės Ontario užkampyje pirmą kartą Kanados istorijoje į federalinį parlamentą buvo išrinktas Naujųjų Demokratų Partijos kandidatas, o iš viso į 264 vietų Kanados Parlamentą šie naujieji demokratai sugebėjo pasodinti 31 atstovą ir dabartiniu metu padeda išsilaikyti valdžioje esančiai, bet rinkimus pralaimėjusiai liberalų partijai vadovaujamai milijonieriaus Trudeau, pagarsėjusio savo keistais bei nedraugiškais pareiškimais prieš J.A. Valstybes savo vizito metu Sovietų Sąjungoje ir savo neprotingu Ukrainos palyginimu su Kanados Kvebeko provincija...

Jei šią naujųjų marksistų partiją (toks vardas tiktų šiems naujiems demokratams) negalima visai pava-

dinti komunistais, bet įdomu, kad kiekvienoje federaliniuose rinkimuose Kanados komunistų partija pataria balsuoti už N.D.P. kur nėra išstatyta komunistų atstovų, o pats kairysis šios N.D.P. sparnas vadinamas "Waffle" viešai kalba ir net turi planus didesnių įmonių, biznių ir kitos nuosavybės nusavinimui, bei suvalstybinimui jeigu tik paimtų valdžią į savo rankas. N.D.P. lyderis yra David Lewis (Lenkijos žydas Dovydas Lewinski ar Lewicki), o jo sūnus Stephen vadovauja šiai partijai Ontario provincijoje. Reikia pripažinti, kad D. Lewis yra labai geras kalbėtojas ir savo viliojančiais priešrinkiminiais pažadais patraukia ne tik vietinius kanadiečius, bet ir mūsų tautiečius-bėglius nuo komunizmo, kurie nemato ir nesupranta šio socializmo kailyje užsimaskavusio komunizmo ir tai, kad visi priešrinkiminiai pažadai, jeigu ir bus po rinkimų išpildyti, tai bus apmokėti iš jų pačių — mokesčių mokėtojų, kišeninių... Net ir būdamas J.A.V. prezidentu J.F. Kennedy ir dabartinis Kanados ministeris pirmininkas P. E. Trudeau, abu milijonieriai, nei vieno cento savo kraštams nepridėjo iš nuosavos kišenės!

Tikrų socialistų partija Kanadoje galima būtų pavadinti vadinamąją Social Credit partiją turinčią tik keliolika vietų Kanados federaliniame parlamente. Šios partijos valdoma Kanados Britų Kolumbijos vyriausybė apie 20 metų neblogai tvarkė reikalus, bet visai netikėtai praėjusių metų rinkimuose buvo nušluota bangos kairėn — N.D.P. irgi žydelio vadovaujamas.

Kaip ten bebūtų, bet anksčiau paminėtos Social Credit partijos lyderių dauguma supranta skirtumą tarp socializmo ir komunizmo, o vienas iš jų (George Driediger) jau daugiau kaip prieš metus laiko buvo davęs spaudai pareiškimą, kuriame tvirtina, kad kairieji ir marksistai turi savo kontrolėje žinių perdavimą (News Media) — radijo, televiziją ir net spaudą, o taip pat jeigu ir nekontroliuoja, tai turi didelę įtaką jaunų žmonių bei jų pažiūrų formavimui. Gi, kad Š. Amerikos jaunoji karta yra žalojama ir palankiai komunizmui indoktrinuojuama šio kontinento universitetuose marksistų bei komunistų profesorių, tai turiu net pluoštą medžiagos. Kanadietiškas Toronto ir amerikiečių Urbanos (Ill.) universitetai, atrodo, šioje srityje pirmauja. Būtų gerai, kad ši rei-

kalą išryškintų koks nors jaunosios kartos atstovas atskiru ilgesniu straipsniu.

Jeigu tokiu tempu, kaip dabar, visa Šiaurės Amerika kryps kairėn, jeigu tokiu tempu vyks jaunuomenės sąmonės užteršimas bei klaidinimas ir tokiu tempu vyks suaugusiųjų viliojimas, akių muilininimas, kurstyimas bei kiršinimas, tai už 10 ar 20 metų, tikriausiai, tiek J.A.V., tiek Kanadoje turėsime marksistines vyriausybes, o kas žino, gal jau net ir sovietines respublikas... Nuriedės išnokęs Š. Amerikos obuolys į komunistinę sterblę, lygiai taip, kaip buvo senieji marksizmo apaštalai pranašavę, ir be jokio karo, be atominių ar vandenilio bombų, be tarpkontinentinių vairuojamųjų raketų ir be šio turtingiausio pasaulio krašto sunaikinimo...

Ar ne genialus yra raudonojo Kremliaus valdovų planavimas paimti Šiaurės Ameriką, be jokia karo ir "čielų" su visais turtais, įmonėmis, pastatais, turtingomis parduotuvėmis... Vyresnioji karta to viso gal savo akimis nematys, bet tiems, kurie šį tragišką Š. Amerikos galą pergyvens, tai tikrai nereikėtų pavydėti, nes jie pagrindinai turės progos susipažinti su visokiais "izmais".

Užbaigiant apie Vakarų Vokietijos rinkimus ir tą nepatikimąjį Willy Brandtą, reiktų priminti, kad mums lietuviams, kaip ir kitiems iš dabartinių rusų okupuotų kraštų, jo per rinkimas, linkimas kairėn ir pataikavimas rusams gali užantspauduoti esamų komunizmo vergijoj tautų, o jų tarpe ir Lietuvos, likimą bei patvirtinti sovietų labai trokštamą dabartinės Europos padėties — status quo — pripažinimą. Jau neseniai įvykusioje Helsinkyje Europos saugumo konferencijoje Vakarų Vokietijos atstovas pasirodė esąs rusų sąjungininkas.

Pradedu skaityti vieną iš pačių naujausiųjų "Draugo" iškarpų (73. I.22.), kurioje Kanadoje gyvenantis buvęs Lietuvos aviacijos karininkas J. Vaičieliūnas savo straipsnyje "Kanados politinė gėda" (po straipsnio pavadinimu dar prirašyta, kad jai atitaisyti reikės dešimtmečių!) labai gražiai nušviečia Kanados politinę padėtį. Rašoma, kad naujai išrinktojo Kanados parlamento, susirinkusio atidarymui 73.I.4., pirmasis darbas buvo protesto rezoliucijos pasiuntimas J.A.V. prezidentui Nixonui, kad jis nebombarduotų komu-

(nukelta į viršelio 3 psl.)

Redaguoja.—
š. P. Petrušaitis
1561 Holmes Ave.
Racine, Wisc.

TREMTIES TRIMITAS

PŪTVIEČIŲ ŽINIOS

Sausio mėn. 14 d. kuopos pirm. š. st. Jokūbaitis, vicepirm. ir moterų vadovė š. P. ir š. Z. Jonikai, sport. vad. š. B. Savickas, bei š. M. Jokūbaitienė ir š. J. Astrauskas, su kuopos vėliava, dalyvavo Klaipėdos atvadavimo 50 m. minėjime, kurį suruošė St. Catharines šaulių būrys, vadovaujamas š. A. Šetiko. Kartu su šauliais vyko Lietuvos gen. konsulas Kanadai dr. J. Žmuidzinas, kuris minėjime pasakė pagrindinę kalbą.

Sausio mėn. 21 d. kuopos valdyba paskyrė aukų: "Tremties Trimitui" 25.-dol., LŠST Spaudos fondui 20.-dol., "Nepriklausomai Lietuvai" 15 dol., "Trimito Aidiui" 10.-dol., "Tėviškės Žiburiams" 15.-dol., radijo valandėlei "Tėvynės prisiminimai" 15.-dol., Toronto sporto klubui "Vytiš" uniformų pirkimui 50.-dol. ir šaudymo sportą mėgstančiam jaunimui šoviniams pirkti 10.-dol. **Viso — 160 dol.**

Kuopa pagausėjo Kanados Lietuvos Fondo nariais. Naujai į jį įsto-

jo St. Dargis su žmona ir žurnalistas Pranas Alšėnas, kurie yra Fondo nariai.

Taip pat į Fondą įstojo kp. pirm. St. Jokūbaitis.

Kuopos sportinio šaudymo sezonui užsibaigus, šauliai bandė laimę medžioklėje. Šauliai B. Savickas su V. Rukšiu ir J. Budrevičius su Tabulėnu nušovė po briedį (moose).

Sausio 27 d. Toronto estų karo veteranų organizacijos skyrius Estų namuose šventė savo veiklos 20 m. sukaktį. Į minėjimą buvo pakviesta "Vl. Pūtvio" šaulių kuopa. Dalyvavo gerokas būrys šaulių su šeimomis. Kuopos pirm. š. St. Jokūbaitis, kartu ir Toronto šių metų Baltic Veterans Corps pirmininkas, tarė sveikinimo žodį.

Minėjime dalyvavo ir "Kar. Juozapavičiaus" š. kp. vicepirm. š. Vyt. Jokūbaitis su žmona iš Clevelando.

Kuopos valdybos nario š. Vytauto Pečiulio šeimoje gimė pirmutinis sūnus. Laiminguosius tėvus sveikiname.

š. P. Gulbinas

IŠ "L.K. MINDAUGO" ŠAULIŲ KUOPOS MONTREALYJE VEIKLOS

"L. K. Mindaugo" šaulių kuopa kartu su ramovėnais ir su kūrėjais -savanoriais sėkmingai pravedė kariuomenės atkūrimo minėjimą, kuris įvyko 1972 m. lapkričio 25 d. Minėjime pagrindinę kalbą pasakė kūrėjas-savanoris, Vyčio Kryžiaus kavaličius A. Šukys; meninę dalį atliko Montrealio "Aušros Vartų" parapijos vyrų oktetas, vadovaujamas solisto A. Keblio. Sekančią dieną "Aušros Vartų" bažnyčioje buvo atnašautos iškilmingos mišios už žuvusius dėl Lietuvos laisvės. Montrealio šauliai, mišių metu, dalyvavo su savo vėliavomis.

Š. m. sausio mėn. 13 d. įvyko "L.K. Mindaugo" šaulių kp. metinis balius, kurio metu gražiai pasirodė šaulių scenos mėgėjų grupė, vadovaujama šaulio V. Sušinsko. Ši grupė pernai buvo nuvykusi į Maine vykusį šaulių kultūrinį savaitgalį, kur jie parodė S. Butkaus dramą "Partizano motina" ir buvo sulaukę daug šiltų atsiliepimų spaudoje. Šaulių balius metu jie parodė naują veiklą, tai S. Butkaus komediją "Jokimas įkliuvo". Jame vaidino šauliai: A. Mylė, G. Kazlauskienė, A. Urbanavičienė, A. Račinskas, B. Kasperavičius, A. Žiukas ir M. Kasperavičienė. Pasigėrėtinai vaidino A. Mylė ir G. Kazlauskienė. Nors kai kur ir buvo jaučiama pagelbinė, suflerio pareigas atlikusio P. Gabrio ranka, mūsų artistai pelnytai susilaukė susirinkusios publikos pripažinimo. Po vaidinimo, "L. K. Mindaugo" šaulių kp. pirmininkas S. Barauskas, dėkodamas scenos mėgėjų grupei už programos išpildymą, išreiškė norą pamatyti scenoje daug

"Vlado Pūtvio" š. kp. susirinkimo, įvykusio 1972 m. spalio mėn., dalyviai su kuopos vėliava.

St. Dabkaus nuotr.

ilgesnį veikalą. Panašus pageidavimas vyravo visoje salėje, nes publika dar ilgai nenorėjo skirstitis su linksmais komedijos personažais.

Mūsų sesės šaulės, kurių vadovė yra J. Jukonienė, žada vasarą su-ruošti ekskursiją po įdomesnes Kana-dos vietas, todėl sausio 28 d. buvo pravesta loterija tikslu sukelti lėšų ekskursijos išlaidų padengimui. Po sėkmingos loterijos sesės šau-lės susirinkusius pavaišino kavute.

Šiuo metu "L.K. Mindaugo" šau-liai ruošiasi savo visuotinam susirin-kimui, kuris įvyks kovo mėn. prad-žioje ir kurio metu bus paminė-tas Lietuvos Šaulių Sąjungos Įkū-rėjas Vladas Pūtvis jo šimto metų gimimo proga.

Nijolė Bagdžiūnienė

PARK LITHUANIA TORONTE

Š. m. sausio 18 d., viešame To-ronto Parks and Recreation departa-mento posėdyje, lietuviams buvo pranešta, kad Keele-Annette rajone (netoli Lietuvių Namų) esantis Baird

parkas būsias pavadintas Park Lit-huania.

Posėdyje, lietuvių komiteto vardu, šį reikalą referavo jaunosios kartos profesionalas adv. H. Steponaitis. Jis paaiškino, kad šiemet sukanka 25 metai nuo gausnio lietuvių įsi-kūrimo Toronte, ypač High Park rajone. Čia randasi ir lietuvių kultū-rinis centras — Toronto Lietuvių Na-mai. Tą sukaktį atžymėti prašome Keele-Annette rajone esantį parką pavadinti Lietuvių vardu t.y. Park Lithuania. Minimas Baird parkas Toronto miesto buvo nupirktas šio šimtmečio pradžioje ir pavadintas vieno aldermano vardu, tačiau Par-kų komisionierius paaiškino, kad dėl to lietuvių prašymui patenkinti kliū-čių nebūsią. Liko tik miesto advoka-tui reikalą teisiniai sutvarkyti.

Lietuvių parko sumanytojas ir ju-dintojas yra judrus visuomenininkas, šaulių vadovas Stasys Jokubaitis. Jis, kaip Lietuvių parko p-kas, šio su-manymo realizavimui paaukojo daug darbo. Minėtam posėdy dar dalyvavo

parko k-teto narė D. Keršienė ir St. Dargis. Džiugu, kad iš privačios iniciatyvos kilęs sumanymas, prita-riant Toronto L.B. apylinkės valdy-bai, pasitarnavo gražiam, bendram lietuviškam reikalui.

Lietuviams parko gavimo reikale daug palankumo parodė Toronto miesto aldermanas Wm. Boytchuk, kuris Park and Recreation depart. posėdyje lietuvių prašymą stipriai parėmė. Toronto lietuviai p. Boyt-chuk yra labai dėkingi.

"Simo Kudirkos" Šaulių Kuopos New Yorke šventinama vėliava, sausio 21 d., Apreiškimo parapijos bažnyčioje. Vėliavą laiko krikšto tėvai, dr. Juozas ir Aleksandra Kazickai. Iš k.: LŠST, CV. pirminin-kas Vincas Tamošiūnas, "Simo Kudirkos" kp. pirm. Antanas Reventas, Montrealio atstovė š. Strėlienė, š. A. Poderienė, dešin. š. Eug. Cibienė. Nuotr. L. Tamošaičio

Redaguoja S. KAUNELIENĖ, 531 W. Grand Blvd., Detroit, Mich. 48216

Būkime saikingi, Sesės, Broliai!

Viena iš lietuvių dorybių yra kuklumas. Kartais lietuvis yra net per daug kuklus, savęs nedavertina ir tada kuklumas yra nebe dorybė, bet būdo silpnybė. Šiuo metu ima pasireikšti kitas kraštutinis — savęs ar kitų pervertinimas, lyg ir viršžmonių ieškojimas. Viršžmonių nėra, nors ir bandė vokiečių nacių ideologai įkalbėti savo tautai, kad jie yra viršžmonių tauta ir jiems privalo paklusti ir tarnauti kitos tautos.

Lietuviams, dėlei jiems įgimtų dorybių, tas pavojus negresia, tačiau šiuo metu, kai visas gyvenimas ir aplinkybės veikia mus, privalome būti saikingi savo veiksmuose, bei santykiuose su jaunėsniąja karta.

Esame didvyrių tauta, praeity pagarsėjusi savo žygiais ir darbais. Esame patriotų tauta, savo tėvynę ir tautą mylime visa širdimi. XX š. pradžioje jauni patriotai išvedė kitų numarintą tautą į gyvenimą, atkūrė nepriklausomą Lietuvą. Raudonajam siaubui okupavus mūsų kraštą, atsidūrėme svetimuose kraštuose, kitokiose aplinkybėse. Gyvenimo vėtomai ir mėtomai, turėjome, bent laikinai, kovoti už paprasčiausią egzistenciją. Tik stipriau atsistoję ant kojų, ėmėme pasigesti ir dvasinio peno. Pradėjome organizuotis, kelti mūsų tautai ir tėvynei padarytas skriaudas. Tuo metu gerbėme savo patyrusių veikėjų žilą plauką, vertinome jų atliktus tėvynei darbus. Vėliau pasijutome galį ne tik sekti, bet ir vadovauti. Pavargusius ar pasitraukusius pakeitė jaunesni veikėjai, tačiau ir anų neatstūmė, jų patarimų klausė. Tai būtina ir sveikintina. Tačiau bloga, kai pastebėję kieno nors išskirtinus gabumus, ima į visų organizacijų valdybas rinkti. Atsirado tokių, kurie įėjo į daugelio organizacijų valdybas, nei vienoje nedirbo. Jų darbus turėjo atlikti kiti valdybų nariai. Persirgę tą negerove ilgėlesnį laiką tų klaidų nebekartojame. Ilgainiui ir vėl pamiršome, kad tiek asmeniniame tiek organizaciniame gyvenime, privalome būti saikingi.

Kaip lietuvių išmintis moko, keičiasi rūbai margo svieto, keičiasi žmonės. Ateina naujo mados, papučia kitokie vėjai. Ir imam kartoti senas klaidas. Ne tik mes lietuviai, bet ir kiti, dabar ypatingą dėmesį kreipia į jaunimą. Visi jaunimą myli. Mums patinka tautiniai sąmoningas, veržlus, entuziastingas, savas jaunimas. Bet pamiršę, kad tauta nėra vien jaunimas, o visos kartos kartu, lyg būtume Ameriką atradę, imame akcentuoti, užtenka senių, reikia užleisti vietas jaunimui ir panašiai. Dar blogiau, kai suradę vieną kitą veržlesnį jaunuolį, jaunuolę, imame juos rinkti į visų organizacijų valdybas. Nedrįsdamas atsisakyti, a savo jėgas pervertindamas, jaunuolis sutinka. Kadangi, be organizacinio darbo, jam prisideda dar ir studijos, aišku, kas nors turi nukentėti. Dažniausiai nukenčia organizacijos ir pats jaunuolis. Jo darbą turi atlikti kiti, lieka popieriniu veikėju, tuo pačiu žalojamas jo būdas. Liūdna kai tokie gabūs ir puikūs jaunuoliai, pasidaro nebepareigingi, išdidūs, su kitais nesiskaita. Dėl to esame kalti ir patys, mat, pagal šią madą norėdami, sąmoningai ar nesąmoningai, būti populiarūs jaunimo tarpe, o tinkamai neparuošę stumte stumiame juos į organizacijas. Pamirštame, kad kas per daug, tas nesveika, kad tik tokia šeima yra darni kur kartu gyvena seneliai, tėvai, jaunimas ir vaikai. Kur vieni kitus papildo, gerbia ir su jais skaitosi. Nesame gausūs, tad juo labiau, neprivalome skaldytis. Jaunimą mylėkime, kaip savo tautos gražiausią žiedą, gerbkime senelius už jų įnašą tautai, skaitykimės ir gerbkime viduriniąją kartą, nes ji ant savo pečių neša tremties gyvenimo našta, rūpestį tautos likimu ir ateinančių kartų išlikimu.

Prieš keletą metų iš skautų suvažiavimo viena skautininkė pasakojo, kaip 20 metų peržengusi skautė akademikė, 15-17 metų jaunuolių paprašyta į jų reikalus nesikišti, nes esanti jau per sena, pasipiktino. Vargšė pamiršo, kad vos prieš keletą metų ji pati už save penkiais metais vyresniems "akis draskė".

Karin. Juozapavičiaus Šaulių Kuopos Moterų Sekcijos Metinis Susirinkimas

Vasario 4 dieną, Clevelando šaulės, sekcijos vadovės Onos Mikulskienės rezidencijoje, sušaukė metinį susitikimą. Vadovė susirinkimui pirmininkauti paprašė sesę I. Jonaitienę, sekretoriauti sesę G. Klimaitę. Vadovė perskaitė 1972 m. vasario 6 d. iki 1973 m. vasario 4 d. laikotarpio sekcijos veiklos apžvalgą. (Vadovės pranešimas tilpo sausio mėn. Šaulė Tremtyje skyrelyje).

Sesė Mikulskienė, išbuvusi metus sekcijos vadove, pareiškė atsisakymą ir pasiūlė išrinkti naują vadovę. Šaulės, įvertindamos O. Mikulskienės nuopelnus sekcijai — pasišventimą, nenuilstamą darbą, organizacinius gabumus, prašė ją ir toliau sekcijai vadovauti. Jai sutikus, buvo vienbalsiai išrinkta. Jos gražų darbą įvertino ir kuopos p-kas dr. K. Pautienius. Jo sveikinimą sesei O. Mikulskienei perdavė kuopos valdybos narė M. Barniškaitė.

Sekė einamieji reikalai bei sumanymai. Sekcijos vadovė, priminusi blandžio 14-15 dienomis Detroite įvykstantį visuotinį sąjungos atstovų suvažiavimą, pareiškė pageidavimą, kad sesės skaitlingai suvažiavime dalyvautų. Tai būsimi gera proga užmegsti ir stiprinti ryšius šaulių tarpe ir išdiskutuoti visiems aktualius klausimus. Buvo iškelta mintis ar nevertėtų sekcijos vadovei turėti vieną ar dvi pastovias padėjėjas iš sesių tarpo, kurios iš vadovės perimtų dalį techniškių darbų — raštvedybos, ryšių palaikymo ir pan., bei padėtų vadovei ruošiant įvairius parengimus. Atpalaidavus vadovę nuo smulkesnių darbų, sekcijos veikla būtų efektingesnė. Ta mintis — be sekcijos vadovės turėti dar padėjėją ir sekretorę, sesių tarpe rado gyvą pritarimą ir nutarta tą reikalą iškelti visuotiniame atstovų suvažiavime ir pasiūlyti papildyti statutą.

Taip pat iškilo mintis Moterų sekcijai turėti daugiau veikimo laisvės, t.y., turėti sekcijos veiklai atskirą kasą, kad nereikėtų kiekvieną kartą kreiptis į kuopos vadovybę lėšų įvairioms smulkioms sekcijos išlaidoms apmokėti. Kadangi ir šis klausimas turėtų būti aktualus ir kitoms sesėms, nutarta jis iškelti suvažiavime.

Jau virto lyg ir tradicija sekcijos susirinkimus pajavairinti įvairiomis aktualiomis paskaitomis. Šį kartą sekcijos vadovė pristatė prelegentę prof. A. Augustinavičienę, kuri kalbėjo apie lietuviškas problemas išeivijoje. Prelegentė nušvietė moters problemas filosofiniame pasaulyje ir kasdieniniame gyvenime. Dabartinė amerikiečių spauda bando "išvaduoti" moterį iš jos pagrindinių paaukimo pareigų, tuo nuvertindama moters aukščiausią kilnumą ir idealistinį grožį. Lietuvių išeivė negali būti minėtų radikalių idėjų įtakota, nes jos laukia didysis auklėjimo pašaukimas ir sunkūs uždaviniai: išlaikyti Lietuvos amžinumo idėją ateinančiose kartose. Literatūrinei iliustracijai prof. A. Augustinavičienė panagrino moters tipą ir lietuvių moterį dviejuose romanuose: Birutės Pūkelevičiūtės "Rugsėjo Šeštadienis" ir Jurgio Gliauto "Delfino Ženkle".

Sesė O. Mikulskienė padėkojo prelegentei už įdomią paskaitą ir, kad ji rado galimybę įterpti šią paskaitą į savo perkrautą dienos tvarkę (tą pat dieną prof. Augustinavičienė pristatė kun. A. Kezio knygą "Foto kompozicijos", foto parodoje). Negaliu plačiau sustoti ties paskaitoje iškeltomis mintimis, bet sesių nuomone labai vertėtų šį aktualią paskaitą išspausdinti spaudoje.

Susirinkimui pasibaigus O. Mikulskienė pranešė, kad jų tarpe yra "dvydukės", sesės Lilija Kazienė ir Elena Šarkauskienė, abi švenčiančios savo gimtadienį. Ji pasveikino abi seses, kurioms tai buvo staigmena, ir papuošė jas gėlytėmis, o sesės sugiedojo joms "Ilgiausių

Metų". Sergančios sesės visų buvo prisimintos, pasiūniant joms atvirukus su dalyvių parašais linkint greitai pasveikti.

Sekė jauskus pabendravimas prie vaishingų šeimininkų O. ir Alf. Mikulskių vaišių stalo.

Ona Naumanienė

ČIKAGOS ŠAULIAI

"Vytauto Didžiojo" Čikagos šaulių kuopos metiniame susirinkime buvo renkama kuopos v-ba. Moterų sekcijos vadove, trečiam terminui, dar dvejiems metams buvo išrinkta sesė Stasė Cecevičienė. Susirinkime ji davė savo sekcijos sekančią veiklos apžvalgą:

Mielosios Sesės ir malonūs Broliai šauliai!

Linkiu, kad šis mūsų kuopos narių visuotinas susirinkimas mus, mielosios Sesės, tampriau sujungtų, suartintų, sustiprintų mūsų jėgas ir paryžimą dirbti Tėvynei, o dirbdamos Tėvynei ir Tautai surasime ir asmeninę laimę. Kaip Jūs gerai žinote, dirbome gana daug. Lankėme ligonius, kurių buvo labai daug, lankėme mirusiųjų šaulių kapus. Deginome ant jų žvakutes, puošėme vėliavėlėmis ir gėlėmis. Dalyvavome laidotuvių apeigose, stovėjome prie karsto garbės sargybose koplyčioje ir bažnyčioje, lydėjome į kapines. Dalyvavome pavergtų tautų paraduose miesto centre, demonstracijose ir visuose minėjimuose. Važiavome, žygiavome visur kur šauliška pareiga šaukė.

Siuntėme siuntinius Punsko lietuviams. Pasiuntėm 29 siuntinius. Ruošėme parengimus, išvažiavimus į gamtą. Visos dalyvavome šauliškoje veikloje.

Į kuopą įstojo 51 nauja sesė. Atleista 7, mirė 2 — a.a. Antanina Markuzienė ir Monika Balčytienė. Šiuo metu kuopoje yra 146 sesės, tai sesėmis skaitlingiausia kuopa Amerikoje ir Kanadoje. 18 sesių jau turi uniformas. Ateity ir daugiau žada uniformas įsigyti.

Mūsų protėviai, pasižymėję ypatingu saikingu, sukūrė didingą Lietuvos valstybę. Kada viena grupė — bajorija ėmė besaikiai reikalauti sau vis daugiau ir daugiau privilegijų, tauta net laisvės nustojo.

Kadangi tik darnus visų kartų sugyvenimas, teikia tautai stiprybės, tad tos meilės vedini ir bū-

kime saikingi savo žodžiuose ir veiksmuose, gerbkime vieni kitus, imkimės pareigų tik tada, jei jausime, kad jas galėsime tinkamai atlikti. Prisiėmę pareigas dirbkim bendram labui, ne savo "aš" iškelimui. Tik tinkamai atlikę darbą, tik dirbdami kitų gerovei jausime vidinį pasitenkinimą ir būsim laimingi.

SŪNUI — DIDVYRIUI

Sūnau,
Užkalnuose vagonuose išvežimo visuotino
kareiviai — rusai tavo tėvų ir motinų
nuvarė mirtin,
užmigdė juos amžinas miegas...
užklojo Sibiro beribis sniegas...

Sūnau,
tave mažą našlaitį auginu
glostančios rankos gerųjų kaimynų...
Jie rodė tau didįjį kelią Didvyrio, —
kovoti už laisvę tarp žaliųjų girių!...

Sūnau,
Tu motinos Meile, jos iščiuje nešiota!
Tautos Išdidume... ir Mirtis Golgotoj...
Gal meldžias... Ji, iš kapo rankas iškėlus,
Už tavo skaisčių ir šventąją sielą...

Sūnau,
Tarp partizanų, samanų guolyj
nemigos, šaltis, badas varguolio...
Bet kieta, kaip plienas, tavo valia!
Sūnų — Galiūną sutinka dalia...

Sūnau,
Tu nepabūgai rusų žiaurumo,
kančių bei skausmo kankinių rūmuos...
Niekad neišdavei savo tėvynės,
tėvai — savanoriai, kur drąsiai gynė...

“Vytauto Didžiojo” šaulių kuopos Moterų sekcijos vadė Stasė Cecevičienė.

X X X

“Vytauto Didžiojo” šaulių kuopa metinio susirinkimo metu paminėjo ir Vasario 16 d. Buvo meninė programa ir po susirinkimo — sesių paruoštos vaišės: kava ir pyragaičiai. Taip pat, sesė Cecevičienė papasakojo apie sesės Sofijos Pūtvytės-Mantautienės pašlijusią sveikatą bei jos nuopelnus sąjungai. Kuopoje yra jos senų draugų, todėl buvo paskirta dovanėlė ir kartu su kuopos linkėjimais, išsiųsta Sesei Mantautienei. Kovo 11 d. kuopa minės Vlado Pūtvio šimtąjį gimtadienį. Programa žada būti didinga. Vasario 25 dieną kuopa, Jaunimo Centre, stato “Sibiro Vergai”.

Išrinkti atstovai į visuotinį sąjungos atstovų suvažiavimą Detroite balandžio 14-15 dienomis.

Šiomet “Vytauto Didžiojo” kuopa organizuoja Kultūrinę s-gos savaitę Kennebunkporte. Jau planuojama programa.

“Vytauto Didžiojo” kuopoje sesės dirba kartu su broliais.

S. Cecevičienė

“TRYŠ IR VIENA”

Perskaičiau naujausią, 1972 metų pabaigoje Čikagos Lietuvių Literatūros d-jos išleista, rašytojos, žurnalistės,

visuomenininkės, šaulės Janinos Narūnės knygą “Trys ir Viena”. Tai vėliausias, bet nepaskutinis jos įnašas į mūsų literatūros lobyną, nes ji dar turi paruošusi spaudai keleta knygų vaikams. Iš viso, Janinos Narūnės literatūrinis kraitis yra svarus, nes rašytoja yra darbšti ir labai kūrybinga.

“Trys ir Viena” — Jaunystės Atsiminimų Knyga — autorės atsiminimai apie rašytojus Gabrielę Petkevičiūtė-Bitę, Balį Sruogą, Jurgį Savičkę ir Juozą Balčiūną-Svaistą, su kuriais jai mokantis Panevėžy, Rusijoje ir gyvenant nepriklausomoje Lietuvoje teko artimai bendrauti, o su Švaistu ir tremtyje susirašinėti. Knyga nedidelio formato, 171 pslp., bet kiek daug vertingos ir įdomios medžiagos. Tai rašytojos žvilgsnis į tų kūrėjų turtingas ir gražias sielas. Tai ne studija, bet autorės ir jos vyro užrašų rinkinys, papildytas nuotraukomis, bibliografinėmis žiniomis, laiškų citatomis. Daug tuometinio gyvenimo įdomių epizodų. Sesė Narūnė sugeba vaizdžiai pristatyti skaitytojui atskirus to meto epizodus, gyvenimo tragizmą — senutė Gabrielė Petkevičiūtė-Bitė nustojusi atminties nebepažįsta bičiulių, Balys Sruoga ir Jurgis Savičkas — miršta vieniši.

“Trys ir Viena” veikėjai mokosi vargdami, rašinėja į draudžiamąją

spaudą, kovoja už Lietuvos nepriklausomybę ir su kaupu atiduoda savo duoklę atsikūrusiai Lietuvai. Kaip rašytojai jie praturtino mūsų grožinę literatūrą, kaip žmonės — jie šviesiu pavyzdžiu šviečia mum — XX šimtmečio sumaterialėjusiems, dažnai savo ambicijas aukščiau už bendrus reikalus statantiems tautos vaikams.

“Trys ir Viena” savo formatu ir stiliumi bus įdomi ir jaunimui, ypač aukštesniųjų lituanistinių mokyklų mokiniais. Ji privalėtų rasti vietos lituanistinių mokyklų ir visų šaulių knygynėliuose.

Gaila, palikta nemažai korektūros klaidų ir minkštas, greit susidėvintis viršelis.

Ačiū Sesei Narūnei už šį naują brandų grūdėlį į lietuvių tautos dvasinį aruodą.

x x x

Džiaugiamės, kad buvusi s-gos Moterų vadovė sesė Sofija Pūtvytė-Mantautienė, ilgesnį laiką negalavusi, ilgesnį laiką beveik nieko nematydama, dabar geriau mato ir net parašė ilgesnį laišką sąjungos p-kui. Ji seka šaulių veiklą, skaito “Karį”. Detroito “Stasio Butkaus” kuopos broliai, Feliksas Blauzdys ir Juozas Murinas, vadovauja trimis Vasario 16-tosios gimnazijai remti būreliams, kurių nariai daugumoje yra “Stasio Butkaus” kuopos šauliai.

“Stasio Butkaus” kuopos sesės ir broliai prie laimėtų trofėjų ir taurių už taiklų šaudymą. Iš k.: Jonas Šostakas, Diana Šostakienė, Vladas Simutis, Vitalis Seputa, Bronius Valiukėnas, Grace Vallukėnienė, Laura Leonavičiūtė, Rita Simutytė, Viktorija Leonavičiūtė, Birutė Leonavičienė ir Jonas Leonavičius. Nuotr. Kazimiero Sragausko

Juno Beach, Floridoje įsikūręs šaulių dalinys paaugo nariais, suruošė Klaipėdos atvadavimo minėjimą, bei kreipėsi į s-gos p-ką, prašydamas nurodyti keletą vardų jų daliniui, kad pasirinkt vieną, nebūtų bevardžiai. Dalinyje yra veiklių sesių. Sveikiname seses.

Nuskrūdes į New Yorką į “Simo Kudirkos” kuopos vėliavos šventinimo iškilmes, s-gos p-kas kalbėjo New Yorko radijo valandėlėje, aplankė “Kario” ir “Darbininko” redakcijas, aplankė savo bičiulius, bei artimesnius šaulių vienetus, s-gos garbės narius Sofiją ir Aleksandrą Mantautus, bei Bostono šaulius.

Sunkią operaciją išgyveno žurnalistas, “Stasio Butkaus” kuopos brolis Alfonsas Žiedas. Šiuo metu jis grįžęs į namus gydosi žmonos ir sūnaus globojamas. Greit sustiprėti, broli Alfonsai!

“Stasio Butkaus” kuopos metinis susirinkimas įvyko vasario 25 d. Lietuvių Namuose. Dalyvavo arti 70-ties šaulių ir svečių. Pranešimą apie kuopos veiklą padarė p-kas Vincas Tamošiūnas. Ir pereinamais metais kuopa padarė eilę darbų, kurie praturtino Detroito lietuvių gyvenimą. Pui-

kiai pasisekė Grandinėlės pasirodymas. Daug svečių į salę nebepateko, nes pritrūko net ir stovimų vietų. Jaunosios kuopos šaulės-šaudytojos skina laurus net ir tarp kitataučių. Ją seka jos jaunesnioji, sesutė Laura. Iš moterų — Diana Šostakienė, Birutė Leonavičienė, Grace Valiukėnienė ir Teresė Ivanauskienė. Šaudybos sportu susidomėjo ir kitos jaunos šaulės: Rita Simutytė, Irena Sventickaitė ir kitos. Sekcijos vadovė Bronė Selenienė su talkininkėmis suruošė vaisės išvažiavimo metu pas šaulius Vasilius. Gegužinė praėjo labai nuoširdžioje, linksmoje nuotaike. Pietus paruošė po Klaipėdos atvadavimo minėjimo. Po šio susirinkimo bus pagerbti kuopos nariai, kurie tą mėnesį švenčia gimtadienius ir vardines.

Drauge su Detroito Kultūros Klubu ir LB apylinkės valdyba suruošė Lietuvos kultūrinių lobių parodą Detroito Centrinėje bibliotekoje. Kuopa apmokėjo trečdalį susidariusių išlaidų, įteikė bibliotekai čekį knygoms apie Lietuvą įsigyti; šaulės dirbo paruošiant vaisės parodos atidarymo metu.

Sekcija paaugo dviem jaunom, darbščiom sesėm — tai Regina Juš-

kaitė ir Rosita Biliūnaitė, kurios dalyvauja ir talkininkauja visur, kur tik iškyla lietuviškas reikalas ir savųjų ir kitataučių tarpe.

Tačiau, kaip pabrėžė p-kas, yra sričių kur reiktų sesėms pasitempti — tai ligonių lankymas, pirmosios pagalbos kursų suorganizavimas, per dažnesnius sekcijos susirinkimus siekti artesnio susigijimo. Savo gražiu pavyzdžiu pritraukti jaunų sesių.

Sekcijos vadovė sesė Bronė Selenienė, dėl laiko stokos, dvejus metus išbuvusi vadove, nebesutiko būti vėl renkama. Išrinkta nauja vadovė sesė Emilija Kutkienė. Sėkmės naujai vadovei!

Sunkiai sirgusi “Stasio Butkaus” kuopos šaulė Veronika Černienė pamažu sveiksta. Jai ir ja taip nuoširdžiai besirūpinančiam Garbės Teismo p-kui gen. Čemiui linkime stiprybės ir išvermės. Labai apgailestaujame, kad jie pakėlė spamus, ruošiasi mus aplėsti ir keltis į Kaliforniją, kur gyvena jų sūnus su šeima. Nežiūrint virš 70 mylių nuotolio nuo Detroito, jie neapleisdavo beveik nei vieno didesnio lietuviško parengimo Detroito.

GERAI PASIRUOŠKIME LŠST ATSTOVŲ SUVAŽIAVIMUI!

Mielosios Sesės,

Š. m. balandžio 14-15 dienomis Detroite įvyksta LŠST atstovų suvažiavimas. Nuo 20 narių renkamas vienas atstovas, ar atstovė. Pasinaudokime ta teise. Nepamirškime, kad šaulės moterys turi savo specifinių reikalų, kurių Broliai negali už mus aptarti. Dalyvaukime gausiai. Juk vien tik "Vytauto Didžiojo" kuopa iš Čikagos turi teisę atsiųsti net 7 atstoves.

Šiame suvažiavime ypač svarbu Sesėms dalyvauti, nes bus šventinama Šaulių Moterų vėliava. Be to, meninę programą pokylio metu išpildys Sesės Onos Mikulskienės iš Clevelando kanklių orkestras, su soliste Irena Grigaliūnaite ir jaunuole deklamatore Vilija Nasvytyte. Kas Sesės Mikulskienės kanklių orkestrą girdėjo, lauks nekantariai, kad vėl jį išgirstų. Jau vien dėl to reikėtų į suvažiavimą atvažiuoti.

Suvažiavimas — proga aptarti Sesėms rūpimus klausimus. Nusistatyti veiklos gaires ateičiai, susipažinti su Sesėmis iš kitų kolonijų ir maloniai pabendrauti. Nors kasmet ruošiamos kultūrinės savaitės, tačiau Sesių, dėl vienų ar kitų priežasčių mažai juose dalyvauja. Tai šis suvažiavimas tikrai nereiktų apleisti.

Kokie gi tie mūsų reikalai? Tur būt, jau pribrando reikalas turėti Sesės vadovės pavaduoto-

jas, kurios dažniau galėtų aplankyti atskirų vietovių Seses, padėti joms pagyvinti veiklą, pasidalinti savo patirtimi. Būtų gera Moterų sekcijoms turėti ir savo išdą, kad už vadovių keliones galėtų apmokėti, sergantiems dovanėlių nunešti ir pan... Kada reikia imti iš bendros kasos, susidaro nepatogumų.

Nemažiau svarbus ir mūsų skyrelio "Karyje" reikalas. Vis dėlto, permaža Sesių "Karių" skaito. Viskas brangsta. Leisti lietuvišką žurnalą sąlygos sunkėja. Čia Sesės galėtų daug padėti parinkdamos prenumeratų, suruošdamos literatūrines popietes "Kariui" paremti. Tai skubus neatidėliojamas reikalas. Permaža bendradarbių. Bandžiau, prašiau rašyti, bet tik kelios kuopos reguliariai siunčia savo veiklos aprašymus, iš kitų jokių žinių. Tad gal šis skyrelis visai nereikalingas?

Kaip gražu kai iškilmių metu uniformuotos ar tautiniais drabužiais pasipuošusios šaulės dalyvauja pamaldose, minėjimuose ir pan. Dabar ir uniformos ir tautiniai drabužiai nebrangiai kainuoja, tad važiuodamos į suvažiavimą atsiveškime, kad bažnyčiose jais dėvėtume.

Daugely kolonijų energingos šaulės išjudina visą visuomenę. Laukiame jų suvažiavime, kad savo entuziazmu paveiktų mus visas.

Iki malonaus pasimatymo Sąjungos atstovų suvažiavime Detroite!

Metinio susirinkimo metu kuopos valdyba: Antanas Siurkus, Petras Želvys, Petras Bliūdžius, Vladas Simutis ir Vladas Mingėla. Pranešimą daro p-kas Vincas Tamošiūnas. Nuotr. Kazimiero Sragausko

“Darius ir Girėno” Postas veikia nuo II Pasaulinio karo laikų, turi savo salę, dalyvauja šventėse ir karių veteranų globoje. Postas turi savo laikraštį: “Darius ir Girėnas Post”, šiemet jau išėjo 3 numeriai, puikiai iliustruotas, atrodo gražiai.

Illinois sen. A. Svevensonas pasiūlė įstatymo projektą, kuriuo Bulgarijos, Čekoslovakijos, Estijos, Vengrijos, Lietuvos, Latvijos, Lenkijos ir Jugoslavijos karių dalinių veteranai, kovoję išvien su sąjungininkais ir kurie yra išbuvę JAV piliečiais bent 10 metų, galėtų naudotis mediciniška pagalba ir ligoninėmis, kaip ir visi JAV veteranai.

Rasa ir Rita Macevičiūtės įstojo į JAV aviaciją. Jos bus, pirmą, San Antonio, Texase, po šešių savaičių persikels į Shepherd aviacijos bazę.

Kūrėjas-savan. ir Klaipėdos sukilimo dalyvis Ignas Paukštelis sunkiai susirgo paralyžiaus ištiktas. Dabar jis yra Šv. Marijos ligoninėje, Racine, Wisc. Aplankykite jį, draugai.

JAV dezertyrų, kurie nepakluso ir atsisakė stoti į kariuomenę, yra šiuo metu virš 32,000. Jiems grėsia 5 metai kalėjimo ir 10,000 piniginių bauda. Jų tarpe yra ir keletas lietuvių.

Lietuvos partizanas Antanas Bonatas mirė lapkr. 28 d. Hollywoode, Kalifornijoje. Lietuvoje jis buvo Šiauriniuose stiklo fabriko vadovas.

Audra Ališauskaitė baigė Australijos Moterų Karo mokyklą ir buvo pakelta į leitenanto laipsnį. Kariuomenės ministeris jai įteikė pažymėjimą ir antpečius. Ji yra pirmoji lietuvaitė karininkė Australijos kariuomenėje. Sveikiname ir linkime sėkmės tose pareigose!

Ižn. Raimundui Mišauskui išeinant į atsargą, O'HARE karo aviacijos dalinys suruošė pagerbimą. Toje bazėje jis išbuvo 22 metus. Vaisės įvyko vasario 3 d., dalyvavo 200 aukšto rango aviacijos karininkų. Dabartiniu metu R. Mišauskas dirba inžinierium projektuotoju ir rašo atsiminimų knygą apie JAV aviaciją ir parašutinininkus.

Ats. Ltn. Jonas Petraitis mirė vasario 22 d. Hamiltone, Kanadoje. Jis buvo Ramovės skyriaus vicepirm., priklausė dramos mėgėjų teatrui Aukuras ir rašė spaudoje. Iškilmingai palaidotas lietuviškose kapinėse Toronte. Atsiveikinimo žodžius tarė

LIETUVIAI KARIAI! laisvajame Pasaulyje

prel. Tadaraukas, LB pirm. Skripkutė, veteranų pirm. K. Mikšys, šaulių — P. Kanopa ir Kudabienė — teatro vardu.

Jonas Pilks I Pasaulinio karo veteranas mirė sausio 19 d. gimęs Lietuvoje, Amerikoje išgyveno 60 m. I Pasaulinio karo vet. Jonas Tomašiūnas mirė sausio 31 d., sulaukęs 82 m. amžiaus. Palaidotas Lietuvių Šv. Kazimiero kapinėse Čikagoje.

Mjr. R. V. Paukštaitis ir kpt. R. Navikėnas yra. išvykę į Pietų Vietnamą su Kanados kariuomenės taikos bei paliaubų priežiūros daliniu.

Kpt. Jurgis Gliudys, yra teisių daktaras, dabar reziduoja Siame ir dirba Armijos teisme. Buvo atvykęs atostogų pas tėvelius į Los Angeles.

Kūrėjas-savanoris Albertas Nolius atšventė savo 72 metų amžiaus sukaktį. Jis gyvena Wenippege, Man. Kanadoje.

Karo veteranai gali įsigyti aukštesniosios mokyklos pažymėjimus lankydami nemokamus kursus Čikagoje, Skill centruose. Dėl artimesnio centro ir informacijos skambinti: 523-7661.

Darius Karalis iš Clearing apylinkės prie Čikagos, yra Laivyno Akademijoje Annapolyje jaun. karininkas-kadetas. Baigęs akademiją taps marinų karininku.

Lietuvos karo aviacijos gen. štabo plk. ltn. Narcizui Tautvilui sausio 5 d. sukako 70 m. amžiaus. Jis buvo pirmos eilės karo lakūnas. Plačiau apie jo veiklą ir gyvenimą rašė ltn. J. Vaičeliūnas, gyv. Kanadoje.

Toronte kūr.-savanoriai, susibūrę į skyrių, gyvai veikia ir vasario 24 d. įvykusiame susirinkime buvo išrinkta valdyba: St. Paciūnas, A. Zubris ir St. Banelis. Baneliui atsisakius, buvo išrinktas Vl. Kazlauskas.

Sav. Jurgis Breivė kalba Lietuvių Televizijoje, Čikagoje. Deš. redaktorius-pranešėjas B. Brazdžionis. Nuotr. M. Nagis

— Praeitų metų lapkričio mėn. Norvegijos didžiausiam fiorde (124 mylių ilgio) apie 30 norvegų karo laivų ir helikopterių, torpedomis ir gulinėmis bombomis bandė "išprašyti" į vandens paviršių nežinomos kilmės povandeninį laivą, kuris pasislapsęs dvejetą savaitių, iš fiordo dingo, nežiūrint stiprios laivų sargybos fiordo ziotyse. Britų trumpų bangų radio mėgėjas David Arthur iš Plympton, Evon, pagavo 16 minučių trukusį radio pranešimą iš Albanijos radio stoties Tiranijoje, kad pagal Maskvos žinias, rusų povandeniniam laive įvykęs sukilimas ir laivas atsидūręs Norvegų fiorde. Nežinomo laivo įieškojime buvo įsijungę ir britų helikopteriai, kurie pastebėjo fiorde laivą prie Sagndala iškyšulio. Buvo spaudoje minima, kad į fiordą įplaukęs kitas nežinomas laivas, išsivedė anksčiau ten pakliuvusį. Norvegai minėtų žinių nekomentavo ir skelbė buvusį laivą nežinomos kilmės.

— 2000 metais amerikiečiai turės žemės orbitoje jėgainę, kuri pagautus saulės energijos spindulius, pavers į elektrą ir trumpom bangom perduos reikiamom vietom žemėn. Tokios stoties galingumas buvo 5000 megawattų. Stotis — satelitas bus 22,300 mylių atstume žemės orbitoje ir svers apie 13 milijonų tonų. Stoties dalys bus išmestos nuo žemės ir "nuskraidintos" erdvių lėktuvais (shuttle), kurie po Apollo programos bus pradėti bandyti dar 1973 m. viduryje. Tokių skridimų reikės vienai stočiai apie 500, kurių nuneštos dalys bus surinktos jėgainės statybai orbitoje. Visas jėgainės kompleksas užims apie 7 mylias ilgio ir 3 mylias pločio, savo plokštumą laikantis link saulės per 24 valandas. Tokią žinią paskelbė dr. P. E. Glaser, 139 Amerikos mokslininkų suvažiavime, 1972 metų gruodžio mėn.

— Nuo 1961 m. rugsėjo mėn. kai pirmas erdvių satelitas buvo išleistas žemėn orbiton specialiai sekti žemės meteorologiją, tikslu padėti navigacijai, iki šiol buvo išmesta iš viso šeši "Transit" satelitai, po 210 svarų kiekvienas, kurie perduoda daug tikslesnes oro žinias ir pigiau kainuoja už žemėje įrengtus meteorologijos sekimo punktus.

— 1972 m. rugpiūčio mėn. pabaigoje, amerikiečiai išleido žemės orbiton 2.5 tonos satelitą — laboratoriją "Copernicus" su 32 colių skersmens teleskopu, kurio pagalba stebės ir registruos žvaigždžių ultravioletinius spindulius ir erdvėse plaukiojančius dujų debesis. Kiti trys mažesni teleskopai skirti kitiems stebėjimams.

— Anglų tarptautinės strategijos studijų institutas, pabaigoje 1972 m. paskelbė kad kiniečiai jau turi pakankamai branduolinės energijos ginklų, kad sunaikintų rytinę dalį Sovietų Sąjungos Europoje ir svarbesnius punktus Azijoje. Kiniečių tolimo našumo raketos (iki 2500 mylių) gali pasiekti ir Amerikos kontinentą. Instituto daviniais, karinis balansas tarp rusų ir amerikiečių 1972 m. pabaigoje buvo rusų naudai. Tuo metu rusai turėjo 560 povandeninių laivų kurių didelė dalis su branduolinės energijos užtaisų raketomis; laivų statybos dokuose — apie 245 naujai statomų. Amerikiečiai turi 656, naujų statyba beveik sustabdyta. Rusai turėjo 1530 tarpžeminių raketų, kurias gerina ir pertvarko, statyta 90 naujų. Amerikiečiai tebeturi 1050; naujų statyba sustabdyta.

— 1972 m. pabaigoje UNO buvo keltas reikalas uždrausti nepalmo bombas, kurios yra nehumaniškas ginklas. Napalmo bombos pagamina-

mos iš benzino ir polysterino mišinio drebučių formos, su priedu įmaišytų mažų fosforo trupinėlių, kurie susijungę su oro — deguonim, padega drebučius, kai bomba atsiūšus į žemę sudūžta, ir ištaško savo turinį. Napalmo bombas pirma kartą panaudojo amerikiečiai II Pas. kare 1942 m. Guadalcanalo saloje, prieš japonus; vėliau ir Europos veiksmų teatre. Vokiečiai, reaguodami, pritaikė liepsnosvaidžius tankuose. 1944 m. napalmo bombomis amerikiečių B—29 gausiai apmėtė Tokio.

Napalmo bombų didelės kaitros ugnis greit plinta ir kūne išdegina dideles nepagydomas žaizdas, pasiekiančias net kaulus. Medicinoje įvesta, greta pirmųjų trijų nudegimo laipsnių, dar 4 ir 5, kuriuos padaro napalmo bombų ugnis. Be tiesioginių sužalojimų, napalmo bombos degdamos, staigiai sunaudoja daug deguonies, todėl sprogę prie slėptuvių angų, sunaudoja aplinkos deguonį ir žmonės dažniausiai uždūsta.

— Idėja sujungti Šiaurės jūrą su Juodąja per Europos žemyną, tebevykdoma. 1789 metais buvo pradėtas kanalas, sujungti Reiną su Dunojumi. 1845 m. buvo užbaigtas Liudvigo kanalas, nuo Maino upės, pradėtas, prie Bambergo, link Erlangen, pro Nuerenbergą ir prie Dietfurto įjungtas į Altmuele upę, kuri įteka į Dunojų. Šiuo kanalu buvo velkami arkliais laivai iki 120 tonų talpos. Apie 1910 m. pradėjus plisti geležinkelių tinklui, arkliais velkami laivai pasidarė perbrangi ir lėta transporto priemonė. Šiuo metu šis kanalas didinamas ir gilinamas moderniomis konstrukcijos priemonėmis ir nuo Forchheimo į pietus nuo Bambergo praplatintas ir pagilintas iki pat Erlangen. Dalis praplatinimų atlikta prie Nuerenbergo ir 1981 m. galutinai numatomas sujungti su Dunojumi prie Kehlheimo, į vakarus nuo Regensburgo, kur įteka Altmuele upė. Tuo būdu, 3600 km vandens kelias, jungiantis Šiaurės jūrą su Juodąja, taip vadinamu Europos kanalu, virs ilgų svajonių realybė, kuri turės didelės įtakos prekybinei laivininkystei.

— Po 1972 m. liepos mėnesio atšauktų rusų laivų iš Egipto, šiuo metu vėl atsirado virš 60 įvairaus tipo karo laivų, tuose pačiuose egiptiečių uostuose ir TU-16 sprausminių žvalgybos lėktuvų, kurie intensyviai seka amerikiečių šeštąjį laivyną; prie to.

dar ir eilė pramogos ir žvejų laivų su moderniais elektroniniais sekimo įrengimais, kurie plaukioja visoje Viduržemio jūroje.

— Pagal sutartį amerikiečių su rusais, tarpkontinentinių raketų skaičiaus didinimas suvaržytas. Rusai raketų skaičiaus nedidina, bet gerina esamas pakeisdami valdymo sistemą, tolinąsą ir galingumą. Amerikiečiai bet kokias išlaidas raketų gamybai ir pagerinimui nutraukė.

— Amerikiečių erdvių tyrimo programa pradėta pirmuoju, 1961 m. gegužės mėn. 3 d., Mercury skridimu, kai astronautas Alan Shepardas pirmą kartą orbitoje apskrido žemę.

Tų pačių metų liepos mėn. 4 d. astronautas Virgil Grissomas su Mercury 4, išbuvo orbitoje kelias dienas. Mercury programoje buvo iš viso 9 skridimai, pirmi du be astronautų. Sekė Gemini — 1965 m. kovo mėn. 3 d., du astronautai Virgil Grissom ir John Young, vienoje kapsulėje, Gemini 3 atliko pirmą skridimą. Tų pačių metų gruodžio mėn. Gemini 7 ir 8 susitiko erdvėje. Gemini programa turėjo viso 12 skridimų; pasakutinisys — 1966 m. lapkričio m. 12 d. Gemini 4, astronautas Ed White, pirmą kartą paliko orbitoje kapsulę pasivaikščioidimui” po erdvę. Sekė Apollo programa, skirta mėnulio tyrinėjimams. 1968 m. gruodžio mėn. 8 d. Apollo 9 pirmą kartą apskriejo mėnulį. 1969 m. liepos mėn. 20 d. pirmieji astronautai, N. Armstrong ir E. Eldrin, išlipo ant mėnulio. 1972 m. gruodžio mėn. 7 d., su Apollo 17 skridimu mėnulį, baigėsi satelitinio pobūdžio erdvių tyrinėjimo programos.

1973 m. sausio mėn. prasidėjo žemės sferoje erdvių laboratorijų programa ir lėktuvų pritaikymo erdvėse, kurie galėtų panašiai manevruoti, kaip lėktuvai žemės atmosferoje. Pirmieji toki bandymai buvo senokai atlikti su erdvių lėktuvu X-15, kuris būdavo dideliame aukštyje išmetamasis iš didelių lėktuvų ir raketinių variklių varomas pakildavo iki žemės atmosferos ribų, o iš ten, kaip lėktuvas, nuplaniruotavo numatytą nusileidimo vietą, panašiai kaip sklandytuvas. Šį kartą bus bandomi panašios rūšies erdvėlaiviai, tik jie bus išmetami ant didelių raketų “nugaros” virš žemės atmosferos, kur atsipalaidavę, galės pereiti žemės orbiton, arba manevruoti, kaip

lėktuvai žemės atmosferoje. Atlikęs uždavinį, toks erdvių lėktuvas, galės nusileisti žemėn, panašiai kaip X-15, (žiūr. 1972 m. liepos mėn. Karinės Žinios)

— 1972 m. pradžioje link Marso išsiųstas amerikiečių Mariner 9 tebėra Marso orbitoje ir siunčia žemėn Marso nuotraukas. 1972 m. kovo mėn. pradėjęs kelionę, Pioneer 10, tebėra pakelyje link Jupiterio, pro kurį praskris per 1973 m. Kalėdas. 1975 m. susitarta su rusais susitikti žemės orbitoje kur astronautai vizituos vieni kitų satelitus.

LAIŠKAI REDAKCIJAI

Siunčiu prenumeratą už 1973 metus. Man KARYS yra laukiamas svečias.

S. P. Jonas Venckus

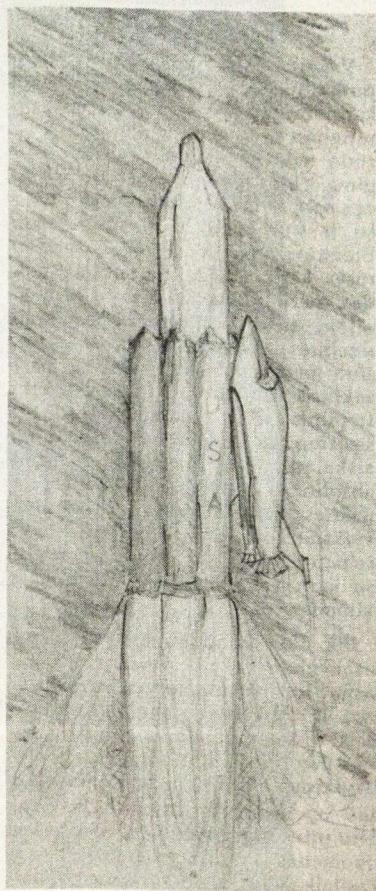
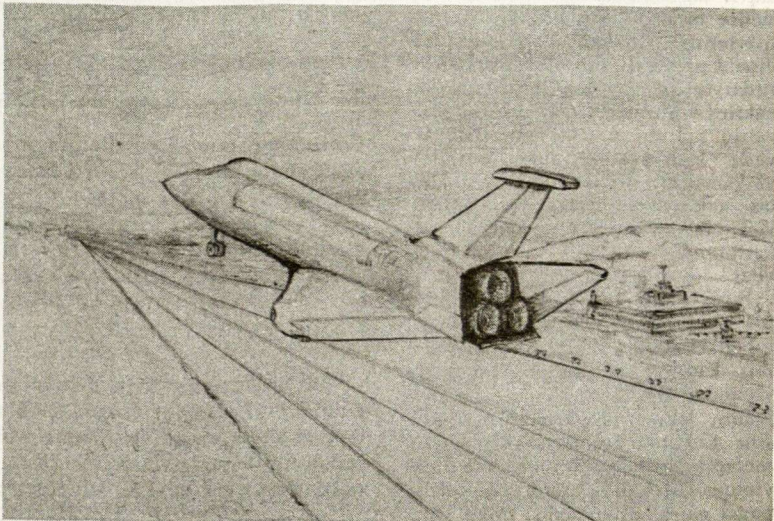
Geriausios sveikatos ir laimingo gyvenimo asmeniškuose dabarties vingiuose; ištvėmės, ryžto ir pasiryžimo leidžiant taip įdomų ir turiningą KARĮ, kurį beskaitant mane labai dažnai nukelia į anuos laimingus nepriklausomo gyvenimo laikus, į brangią ir mielą Tėviškę, į Tėvynę Lietuvą.

KARYS yra tas ryšininkas, kuris dabartį jungia su nepriklausomos Lietuvos kariuomene, todėl bevarant jo puslapius, bent mintimis gauri vėl pagyventi kario gyvenimą brangioje ir garbingoje Lietuvos kariuomenėje.

Jonas Abraitis

Čikaga

Erdvių lėktuvas nusileidžia

Erdvių lėktuvas, raketos nešamas žemės orbiton

VEIKSMAI NAKTĮ

Vakarų Vokietijos gen štabo pulkininkas E. Skobik, dirbantis kariuomenės vyr. štabo karinio parengimo skyriuje, apžvelgia rusų karinių nakties meto operacijų parengimą. (Plk. Skobik, 1944-55 m. buvęs rusų belaisvėje, išmoko rusų kalbą ir šiuo metu seka rusų karinę literatūrą). Jis sako, kad šiuo metu rusai karinių jėgų parengimą nakties meto operacijoms stato pirmoje eilėje, nes: — „panaudojus branduolinės energijos ginklus, kurie šiuo metu yra veiksmingiausi, pasiekimas turi būti išnaudotas greitai ir pilnu ryžtu; ši laikotarpį abi pusės stengsis išnaudoti, todėl savaime aišku, pradėtas puolimas, turi būti absoliučiai ryžtingas, neatsižvelgiant nakties meto. Tokiam, be sustojimo veiksmui kariai turi būti apmokyti ir parengti“. Toks yra nuostatas rusų kariuomenės apmokymo reikalavimuose.

Plk. Skobik randa rusų autorių pasisakymuose kai kurių prieštaravimų. Jie daugumoje yra buvę dalyviai II Pas. karo metu dalinių vadais ir samprotavimus grindžia savais patyrimais. Kita, didesnė grupė, išryškina reikalingumą dienos-nakties operacijų tęstinumo. Tas sudaro priešui netikėtumą ir visose kariuomenėse ypatingai pabrėžiamas. Pasitaikančios nakties meto veiksmuose kliūtys gali būti lengvai pašalintos gerai planuojant, organizuojant ir parengiant operacijas nakties veiksmams, grindžiant geru žvalgyimu, nustatymu ir parengimu esamų ir dirbtinų nakties metui orientacijos taškų — kur reikia, dirbtinų apšvietimu, išlaikant slaptumą, klaidinant priešą dienos veiksmis kurie sudarytų įspūdį, kad nesirengiama nakties veiksmams. Plk. Skobik iš įvairių autorių pasisakymų daro išvadą, kad nakties meto kautynių veiksmi turi savo sunkumus ir ribotas galimybes. Reikia neužmiršti, kad čia kalbama apie reguliarios kariuomenės plataus masto operacijas.

Rusų ginkluotos jėgos yra aprūpinotos moderniais sekimo įrengimais, tolygiai nakties metui, kaip ir dienos kautynėms. Kariai apmokomi vienodai dienos ir nakties veiksmams, labiau išryškinant pastaruosius. Kovotojo apmokyman įeina žemėlapių skaitymas ir jų orientavimas vietoje, atstumų nustatymas naktį pagal garsą; orientacijos taškų sura-

dimas, jų nustatymas ir nurodymas; dirbtinų šviesų panaudojimo technika ir veiksmai apšviestame plote; nakties šaudymas ir taikinių nurodymas; minų laukų suradimas, jų pašalinimas ir praėjimo kelių nuzymėjimas; bendravimas ir ryšis su pagalbinėmis priemonėmis, ypačingai su tankais; greita orientacija nelaukta pasikeitusiose nakties veiksmų aplinkybėse ir neatidėliojamas reagavimas naujom susidariusiom sąlygom. Minėti reikalavimai, be abejo, nėra išsamūs, tačiau bendrai apibūdina pasirengimo charakterį, kuris apima visas ginklų rūšis ir apmokymas vykdomas nuosekliai, nuo atskiro kovotojo iki kuopos imtinai, visokiose geografinėse ir atmosferinėse sąlygose. Nepaliekamas nuošaliai ir psichologiniai taktiniai parengimas (nugalėjimas baimingos nežinios, klausos ir uoslės panaudojimas, susivaldymas nuo kalbų ir triukšmo, nepasimetimas užpultam nakties metu iš šono, ar užpakalio, kova prieš staigiai pasirodžiusius tankus ir t.t.) su politine indoktrinacija priedui.

Nakties puolime laikomasi keletos principų. Šarvuoti ir mechanizuoti pėstininkai puola drauge, viename dalinyje, ar junginyje. Nustatytoje formoje tankai veda, šarvuoti pėstininkai seka. Tankai sudaro apsaugą judėsiui ir — priedangą kautynėse nusipėstinusiems kovotojams. Kadangi šarvuoti pėstininkai yra aprūpinti visomis priemonėmis kautis šarvuočiuose, todėl ir nusipėstinimas vyksta tik reikalaujant aplinkybėms (esant gausniam priešui). Mechanizuoti pėstininkų batalionai dažniausiai puola ištęstoje linijoje su

keliais būriais rezerve. Artilerija, inžineriniai ir prieštankiniai daliniai išskirstomi motorizuotų pėstininkų dalinių vadų žinion, kad tuojau pat galėtų būti panaudoti, kur reikalas ištinka. Dirbtinas apšvietimas vartojamas, dažniausiai, tik pakankamai giliai prieš gynybos sistemom. Pereinant iš dienos į nakties meto operacijas, žvalgybos daliniai sustiprinami pagalbiniais ginklais, kad galėtų atremti prieš rezervų priešpuolius turi priskirtas prieštankinę ir priešlėktuvinę apsaugas ir būna pilnai pasirengę veikti branduolinės energijos ginklų įtaikoje.

Reikia pastebėti, kad bendras pasirengimas, pagrįste, yra puolamo pobūdžio, gynyba yra tik kaip priemonė išlaikyti puolimo išdavus, kurios privalo (!) būti sėkmingos... Nakties gynyba turi būti parengta taip, kad atremtų galimą prieš puolimą naktį, puolimą sustabdžius, pereitų į staigų priešpuolį ir persekiojimą. Sunkūs ginklai privalo pasirengti smogti galimą prieš puolimą ir turi sugebėti patys užpulti išeiti iš kautynių nesunaikinti, keičiant pozicijas pereiti į priešpuolio rėmimą. Sunkiųjų ginklų pozicijų apsaugai turi būti plačiai naudojami minų laukai.

Nakties operacijose sėkmingiau gali būti vykdomi priešlėktuvinės gynybos pergrupavimai, sustiprinimai numatomoje prieš puolimo kryptyje, pagalbinių ugnies pozicijų įrengimai ir klaidinantys nakties meto veiksmi vaizduojant dalinių pergrupavimus.

Išdėmėtina, kad lenkų ginkluotos jėgos parengiamos tokia pat sistema.

B.B.

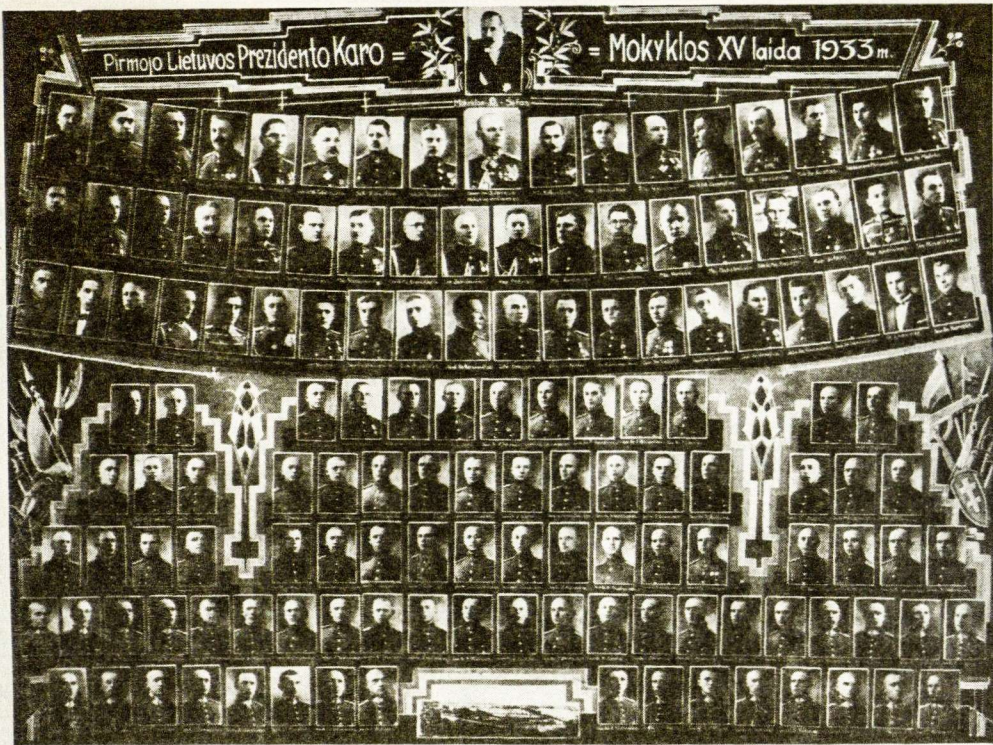
Gretimame puslapyje matote 9 pėst. L. K. Vytenio pulko karininkų 1940 metų vinjetę ir Karo Mokyklos 1933 m. baigimo XV laidos vinjetę. Jelgu kas norėtų įsigyti 9 pėst. pulko karininkų vinjetę (formatas 8 x 10 inčų) kainuoja, su persiuntimu, \$7.50. Tokio pat didumo ir Karo Mokyklos XV laidos (1933 m.) vinjetė kainuoja, su persiuntimu, \$7.50. Užsakymus siųsti

V. Nenortas, 143 Grandview Terr., Hartford, Conn. 06114.

Kreipiuosi į PV laidos draugus. Ar nevertėtų pagalvoti apie susitikimą? Šiomet sukanka 40 metų nuo kuprinės nešiojimo. Siūlau, skaitlingesnei skaičiumi vietai organizuoti pasimatymą. Tuo reikalu prašau pasisakyti "Karyje" arba savo sumanymus ir pareidavimus rašyti man, aukščiau nurodytu adresu. V. Nenortas

---

IR VĒL — AR REIKĖJO PRIEŠINTIS?

Antanas Šukys

1973 m. sausio Karyje K. Pažemėnas rašo, klausimu ar reikėjo pasi-priešinti.

K. Pažemėnas siekia įrodyti savo teigimą klausimu: kai tenka spres-ti ką paaukoti, laisvę ar pačią tau-tą? Jis teigia, kad kiekvienas apsi-spręs, kad tenka paaukoti laisvę, o pa-likti gyvą tautą.

Drįstu paklausti K. Pažemėną argi iki šiam laikui jis dar vis nepažįsta komunizmo, kad mini tik Staliną. Argi po Stalino mirties komunistų siekimai pasikeitė ir komunizmas suktūrejo?

Komunizmas liko tas pats, tik dau-giau rafinuotas. Ar šandie mažiau žudoma žmonių kaip pirmiau, kur siekia komunistų ranka? Nesuprantu tokios prielaidos, kad lietuvių tauta išliko tik dėka to, kad neispriešino. O jei dar kokia pusę metų ir tarp Vokiečių ir Rusų būtų nekilęs karas, kaip tada, ar daug būtų likę Lietu-voje lietuvių? Visi žinome, kad buvo užplanuoti pradžia keturi išvežimai į Sibirą mirčiai, kurie pradėti birželio mėn. 13 d. Jei per pirmą išvežimą išvežė apie 40,000 žmonių, o pagal rastus antram vežimui sąrašus jie bu-vo du kart, o kaikur, ir tris kart didesni, tai po keturių tokių išveži-mų, žymė jau būtų buvusi labai la-bai didelė ir tai buvo daroma pagal susitarimą pasidavusiai valstybei.

Tai dar ne visas. Aišku, būtų rusai peržiūrėję kas dar liko. Juk vi-si ūkininkai buvo suskirstyti; kūlo-kus ir buožes, t.y., nuo 20 ha ir aukštesn turėjo būti visi sunaikinti. K. Pažemėnas rašo, jei Lietuva būtų užimta besipriešinanti, tai būtų trak-tuojama kaip priešas. Kaip paprastai, karą pralaimėjusi šalis sunkiai nuken-čia: apkraunama sunkia kontribucija ir t.t. Žmogus gyvendamas toli nuo kaimo galėjo ir nežinoti apie už-dėtą kontribuciją. Nes miesto gyven-tojai drebėjo tik dėl savo likimo, ka-dangi nežinojo kurią naktį bus suim-ti ir išvežti sunaikinimui. Ūkininkas mokėjo kontribuciją, pirmiausiai, pi-nigais; be eilinių mokesčių buvo už-dėta nuo ha dvigubi papildomi mo-kesčiai ir tie mokesčiai turėjo būti sumokėti vienos savaitės bėgyje. Prieš pat prasidedant pavasario sėjai ūkininkai buvo apdėti javų pyliava nuo ha, kuri turėjo būti įvykdyta irgi

dviejų savaitių bėgyje. Jei ūkininkas nepriteko kad ir pusė būdavo bau-džiamas išstremimu į Sibirą. Prasidė-jus pavasario sėjai buvo tikrinama, kad vasarojaus pasėlio plotas visas būtų tinkamai apsėtas. Žydai su kai-mo seniūnu vaikščiojo nuo ūkininko pas ūkininką ir tikrino kasdieną kiek pasėta ir kiek dar liko sėti. Ar čia ne-buvo kontribucija ir netik kontribuci-ja, bet lietuvių visiškas sulikvidavi-mas ir tik užtai, kad be šūvio bu-vo pasidavęs?

Kai karas prasidėjo mūsų kariuo-menės sandėliuose, aprangos ir gink-lavimo, buvo padėta 27 pėstininkų pulkams ir 9 kavalerijos pulkams, t.y., 12 divizijų. Lengvoji ir sunkio-ji artilerija, priešlėktuvinė ir prieš-tankinė artilerija, tanketės ir tankai viso ginklų buvo už 300,000,000 li-tų. Generolas S. Raštikis, už kariuo-menės apginklavimą, prezidento buvo apdovanotas Vytauto Didžiojo 1-mo laipsnio ordenu, perpetiniu kas-pinu ir žvaigžde, o Kauno visuo-menės, už tą pat kariuomenės apgink-lavimą buvo apdovanotas aukso kar-žu.

Mūsų kariuomenė buvo ne Maskvą ar Leningradą užimti paruošta ir mo-demiškai apginkluota, bet ginti savo kraštą. K. Pažemėnas rašo, reikia su-prasti, kad 3 mil. žmonių negali sėk-mingai priešintis 240 mil. Tačiau, su 12 divizijų, savo teritorijoje, ką mes galėjome ištaisyti tai nuplyšusiai badmiriaujančiai armijai ginkluotai caro laikų šautuvu pakabintu ant virvelės, tai nereikia būti dideliu ka-ro žinovu. Abejoju ar galima tvirtinti, kad bolševikai buvo labai ge-rai ginkluoti, nuo galvos iki kojų. Juk matėme visi tą skurdžią, visais at-žvilgiais, armiją.

K. Pažemėnas toliau rašo, kad ly-ginimas su Suomijos sąlygomis ne-galimas, nes jos tiek skirtingos, kad sunku ir lyginti. Suomijos sienos bu-vo apsaugotos ežerų, miškų, gilaus sniego ir šalčių ir — Mannerheimo linijos. Taip, jei karas būtų vykęs vasarą Suomiją būtų saugoję ežerai, pelkės ir miškai. Tačiau buvo žiema ir suomiai turėjo vienas prieš dvi-dešimts rusų stoti, akis į akį, nei eže-rai, nei pelkės nesaugojo. Žiemos šalčiai nebuvo ir suomių draugas. O kokia buvo Mannerheimo įtvirtinimų linija, rusų išgarsinta, tai reikėtų pasi-skaityti suomių parlamento diskusi-jas dėl tos įtvirtinimų linijos statymo.

Kad bolševikai skaitosi, tik su jėga tai turi būti aišku visiems, nes tą įrodė suomiai. Kai tik rusai peržen-

gė Suomiją sieną, tuojaus paskelbė, suomių komunistų vyriausybę, tei-sėtą suomių vyriausybę visai at-metė. Po trijų savaitių karo, tačiau, ėmė kalbėti su ta atmesta vyriausy-be ir kodėl? todėl, kad pamatė rimtą pavojų.

O kad Suomija nukentėjo, priim-dama sunkias Maskvos sąlygas, tai tik dėl Švedijos ilgo tūpčiojimo ir neap-sisprendimo. Kad suomiai kariavo, gynė savo kraštą laisvę, žino visas pasaulis ir jiems reiškia pagarbą, kaip geriems narsiems kariams, suo-mių žuvo tik 45,000, tai yra, daug ma-žiau kaip mūsų partizanų, kurie kovo-jo nežinomu karų istorijoje narsumu. O ką apie tas kovas žino pasaulis? Nieko!

K. Pažemėnas, pabaigoje, daro iš-vaadą, kad mūsų vyriausybės sprendi-mas nesipriešinti buvo teisingas. Reikia manyti kad tas sprendimas išgelbėjo mūsų tautą nuo sunaikini-mo. Kiek nesipriešinimas gelbėjo mūsų tautą nuo sunaikinimo, manau, užtenka tų faktų kas jau buvo ir kas vyksta šiuo metu. Ar daug yra taip galvojančių, kad nesipriešinimas iš-gelbėjo lietuvių tautą, išskyrus K. Pa-žemėną, nežinau; kad A. Musteikis savo atsiminimuose, taip galvotų neį-rodoma; kad paskutiniame posėdyje prezidentūroje būtų buvęs padarytas sprendimas pagal daugumos narių nusistatymą irgi nėra įrodoma. Žino-me tik, kad buvo ten nuomonių skir-tumas, vieni priešintis, kiti ne, buvo ir ne nusistatymo. Dėl to ir buvo iškviestas gen. S. Raštikis, kad norė-ta žinoti ką jis pasakys. Kai S. Rašti-kis pasakė, kad priešintis negalima, posėdis pakriko. Tuo ir baigėsi Lie-tuvos valstybės nepriklausomybė, o tauta liko pasmerkta mirčiai, į Sibi-ro koncentracijos stovyklas ir taigas.

Antanas Šukys

Lietuvos Nepriklausomybės Atstatymo 55-rių metų sukaktuvių minėjimo, 1973 m. vasario 25 d., Balzeko Lietuvių Kultūros muzėjuje, dalyviai. Iš deš. stovi: Stanley Balzekas, jaun., Muzėjaus prezidentas, aviacijos plk. Leonardas Peseckas, ponja N. N., šaulys, dpl. teis. Algirdas Budreckas, St. Songinienė, gen. Mikas Rėklaitis, P. Kleinaitytė, P. Kleinaitis, A. Valys, sav. - kūrėjas, muzikas Manigirdas Motekaitis, kūr. - sav. J. Gaidelis, žurnalistas ir LB Brighton Parko apyl. pirm. J. Šlajus, minėjimo rengėjas Konstantinas Petrauskas ir dviejų Vyčio Kryžių Kavaliarius mjr. G. Songinas. Iš k. sėdi: ALTSgos pirm. T. Blinstrubas, T. Kuzienė, solistė Dalia Petraitytė, Izabelė Motekaitienė, solistė Rūta Kleinaitytė ir Petras Stravinskas, buvęs Valstybos Tarybos referentas, šiame minėjime skaitęs paskaitą tema Vasario 16-toji ir mūsų uždaviniai. Nuotr. Jurgio Kasakaičio

LAISVĖ — KAIP SVEIKATA

(Lietuvos 55-rių metų nepriklausomybės atkūrimo minėjimo Balzeko muzėjuje programa)

Balzeko Lietuvių Kultūros muzėjuje, vasario 25-tą dieną (sekmadienį), buvo iškilmingai paminėta Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo 55-rių metų sukaktis.

Nežiūrint tą dieną Čikagoje buvusių daugelio minėjimų ir kitokių rengimų, muziejun atvyko gražus, rinktinės čikagiečių publikos būrys ir 4:30 p. p. pradėta minėjimo programa. Programos įžanginiame žodyje, muzėjaus kuratorius, Konstantinas Petrauskas, pasakė: "Laisvė kaip sveikata: įvertiname ją tik jos netekę. Kai kraštas netenka laisvės, tauta netenka laimės. Nelaisvė at-

neša tautai nelaimės, vargus, skurdą ir kančias... Vasario 16-toji yra labai reikšminga ir kiekvieno susipratusio lietuvių širdžiai brangi tautinė ir bažnytinė šventė. Vasario 16-toji — Lietuvių tautos laisvės ir meilės simbolis".

J.A.V. ir Lietuvos himnus giedoto Rūta Kleinaitytė ir Dalia Petraitytė, akompanuojant muz. M. Motekaičiui ir kartu visiems giedant. Invokaciją, labai jautriais maldos žodžiais, sužadines gilią patriotinę nuotaiką, sukalbėjo kun. Algimantas Kezys, S.J. Nepriklausomybės Atstatymo Aktą paskaitė dipl. teiskas Alg. Budreckas. Paskaitą, tema "Vasario 16-toji ir mūsų uždaviniai", skaitė buv. Kauno apygard. teismo teisėjas, visuomenininkas Petras Stravinskas Po paskaitos, minėjimo dalyviams atsistojus ir minutei susikaupus, pa-

gerbta nepriklausomybės karo žygiuose dėl Lietuvos laisvės žuvę savanoriai, kariai, šauliai ir partizanai. Pagarbiai prisiminta ir Vasario 16-tosios Akto signatarai, kurių nė vieno gyvųjų tarpe jau nebėra — nūdieniai laisvės kovotojai: Simas Kudirka, Romas Kalanta ir visi kiti, bei kitos, įvairiose pasaulio vietovėse ir įvairiais būdais tebekovoją dėl Lietuvos laisvės ir naikinamos lietuvių tautos, iš žiaurios bolševikų vergijos išlaisvinimo. Trumpus momento reikšmės įvertinimo žodžius tarė: generolas Mikas Rėklaitis, kun. Ansa Trakis, mokytoja Songinienė, Teodoras Blinstrubas ir "Vytauto Didžiojo" šaulių kpt. atstovas, š. A. Budreckas. Į minėjimą atsilankiusiems "šiltą" padėkos žodį tarė muzėjaus prezidentas Stasys Balzekas, jaun.

Po akademinės minėjimo dalies, buv. Lietuvos valst. operos primadonos Izabelės Motekaitienės dainavimo studijos mokinės: Rūta Kleinaitytė ir Dalia Petraitytė, gražiai - nuotaikingai padainavo kelias lietuviškas dainas. Joms pianu akomponavo muz. Manigirdas Motekaitis. Jiems dėkodami minėjimo dalyviai audringai ir nuoširdžiai paplojo.

Minėjimo uždaramąjį žodį tarė vėl K. Petrauskas, kuris muzėjaus prezidento ir savo vardu visiems minėjimo dalyviams, o ypač programos vykdytojams už neužinteresuotą programos pajvairinimą bei prasingus, nuoširdžius, gražius patriotinius žodžius, nuoširdžiai padėkojo. Visi dalyviai buvo pakviesti čia pat muzėjuje suruoštom kukliom vaišėm — kavos puodeliui su pyragaičiais. Minėjimo dalyviai (apie 40 žmonių) po kuklių vaišių skirstėsi, atrodo, minėjimu, kaip ir akivaizdžia muzėjaus pažanga, patenkinti. Už vaišių parengimą muzėjaus vadovybė dėkoja Adelei Vismantienei. Minėjimas užtruko apie 2 val. (kp)

HARTFORDO RAMOVĖNŲ VEIKLA

Hartfordo skyriaus ramovėnai š.m. vasario mėn. 4 d. susirinkime išrinko naują 1973 metams valdybą, kuri pasiskirstė pareigomis sekančiai: pirmininkas — Petras Simanuskas, 1. vicepirm. — Jonas Šimanskis, 2. vicepirm. — Stasys Vilinskas, kasininkas — Antanas Mockus, sekretorius — Jonas Žilys.

Taip pat išrinko revizijos komisiją: pirmininkas — Antanas Jucėnas, nariai — Jurgis Petkaitis ir Augustinas Virkutis.

Naujos valdybos veikloje, pirmoje eilėje, yra numatytas š. m. balandžio mėn. 28 d. suruošti tradicinis ramovėnų pavasario balius su šilta vakariene. Baliui gros lietuvių mėgiamas Radionovo orkestras. Tikimasi, kad į šį balių, ne tik Hartfordo, bet ir iš tolimesnių apylinkių visuomenė gausiai atsilankys, nes ramovėnų baliai, bei parengimai visuomet praeina gražiai ir pakilioje nuotaikoje.

Taip pat, ramovėnai rengiasi dalyvauti lojalumo parade, kuris paprastai įvyksta pirmąjį gegužės mėn. sekmadienį.

Be to, numatyta ir šįmet surengti šeimyninį šaudymo pikniką Glastonbury, kuris peritais metais gerai pavyko.

Rudenį bus suruoštas iškilmingas kariuomenės atkūrimo minėjimas i kitos pramogos.

J.Ž.

NAUJA RAMOVĖS SK. VALDYBA NEW YORKE

Visuotinas skyriaus narių susirinkimas, įvykęs kovo 16 d. Kultūros Židinyje, išrinko naują valdybą 1973 metams:

pirm. Vytautas Šventoraitis, sekr. Leonas Bileris, kult. reik. vad. Ged. Grajauskas, išdin. Jurgis Zabelskis.

L. V. S. Ramovės Hartfordo Skyriaus 1973 metų valdyba. Iš k. sėdi: Antanas Mockus - kasininkas, Petras Simanuskas - pirmininkas, Jonas Žilys — sekretorius. Stovi: Stasys Vilinskas — II vicepirmininkas, Jurgis Petkaitis — Rev. Kom. narys, Jonas Šimanskis — vicepirm., Antanas Jucėnas — rev. kom. pirm. ir Augustinas Virkutis - rev. kom. narys.

MIRĖ KŪRĖJAS—SAVANORIS AVIACIJOS MJR. JERONIMAS CAROLIS

Australijos Kūr.-savanorių skyriaus šeima vėl sumažėjo. 1972.XII.22 d. netekome savo nario mjr. Jeronimo Carolio. Palaidotas Sydney Rookwood lietuvių kapėnėse 1972.XII.27.

Mane su vėlioniu rišo ypač ilga, net 53 metų senumo, pažintis, nuo 1920 m. sausio pradžios, kai abu stojome į L. Karo Mokyklą ir vėliau kartu mokėmės. Vėlionis į K.M. atvyko iš fronta, iš 3čios baterijos, kurioje jis tarnavo kareiviu— pabūkliniu. Atvyko jau gerai parako paragavęs kovose su rusais, nuo Rokiškio iki Kalkonių-Daugpilio, ir su bermontininkais prie Meškuičių-Šiaulių, t. y., kareivio pagrindinę kovos su ginklu, mokyklą jau išėjęs, o taip pat, dėl anuometinio menko aprūpinimo, "suktinio" sriubos, veršiukų buizos, privalgęs, šalčio ir kitokių nedateklių gerai užgrūdintas.

Šių dienų, ypač vakarinių kraštų, jaunimas jokiū būdu negalėtų suprasti, kaip prie anuometinio menko aprūpinimo, 1919-1920 m. kovų dalyviai kareiviai neišbėgiojo ir nedezertyravo. O buvo viena tik svarbi priežastis, būtent: 1919-1920 m. savanoriai ir jauni mobilizuoti vyrai, kovoję ir visokius nedateklus ištvėrė, tik dėl to, kad juos dvasiniai palaike didelė tėvynės meilė ir ryžtas žūt būt tėvynei laisvę iškovoti.

J. G., kilęs iš kiek daugiau apsišvietusio ūkininko šeimos, gimė 1900.XI.17 d. Petrašiūnų km. Kriauņu vals. Rokiškio aps. Gimnazijos mokslus, prieš 1915 m., ėjo Švenčionių, o vėliau I P. karo metu lietuvių Voronežo gimnazijoje. Brandos atestatą įgijo Kaune suaugusių gimnazijoje. Į Lietuvos kariuomenę įstojo savanoriu 1919.IX.13 d. Į K. Mokyklą įstojo 1920.I.15 d. Besimokant K.M., teko dalyvauti mūšinant 1920.II.20-24 d. sukilimą. Teko ir į Vilnių iškilmingai įžygiuoti ir ten apie 6 savaites dar mokslą eiti ir po to, iš Vilniaus, kovos tvarkoje pasitraukti atgal į Kauną. Baigė K. Mokyklą 1920.X.17 d. ir buvo paskirtas į artilerijos pulką. Čia neigai patarnavęs, jam prašant, buvo perkeltas į K. aviaciją, mat norėjo lakūnu tapti. Ir išėjęs lakūno paruošimą juo tapo. 1924 m. baigė aukštojo pilotazo kursą. Tamaudamas aviacijoje, ne kartą išvengė nelaimės, matyti, Dievas jį saugojo. Keleta kartu

komandiruotas skrido į užsienius: 1927 m. į Pragę, 1929 m. į Italiją ir 1930 m. į Maskvą. 1931 m. Italijoje k. aviacijos dalyse atliko 6 mėnesių stažą — praktiką. 1932 m. buvo pakeltas į majoro laipsnį ir patvirtintas 6os eskadrilės vadu. Velioniu teko dalyvauti ir 1926.XII.17 d. pasisekusiame sukilime ir 1934.VII.4 d. nepasisekusio sukilimo bandyme. Dėja, po to paskutinio buvo atleistas iš kariuomenės. Vėliau tamavo instruktorium Lietuvos Aero Klube. Neužilgo buvo paskirtas Kauno civilio aerodromo viršininku. Jis buvo pirmas iš lakūnų išbandęs pirmą Lietuvos pirktą naujo tipo lėktuvą — helikopterį. Vėliau jis buvo skraidymo helikopteriu instruktorius ir mokė kitus.

Karo tarnyboje buvo apdovanotas: L. K. Kūr. Savanorių medaliu, D.L.K. Gedimino ordenu, 4 laip. Liet. Nepriklausomybės 10 metų Sukaktuvių medaliu ir Plieno Spamų garbės ženkle.

1941 m. birželio 22-24 d. mūsų sukilimo metu, buvo vieno iš būrių vadu ir plk. Jankausko grupės štabo viršininko pavaduotoju.

Po karo dalinosi kitų pabėgėlių likimu Vokietijoje. Emigravęs su šeima į Australiją, paskutinius 23 metus gyveno Sydney ir dirbo įvairius darbus. Buvo A. L.K. Kūr. Savanorių sk. nariu, Sydney Ramovėnų sk. nariu ir Lietuvių Namų nariu. Laisvalaikiu mėgo knygą. Paskutinius 2 metus, nors buvo pensininkas, dalinai dirbo. Nuo 1972 m. vidurio jo sveikata pradėjo blogėti. Pagulėjęs keturias savaites ligoninėje, mirė nuo vėžio. 1972.XII.27 d. Šv. Joachimo bažnyčioje, kun. P. Martūzas atlaikė gedulingas pamaldas. Solistas P. Rutenis pagiedėjo giesmių. Velionio karstas buvo padengtas Lietuvos vė-

liava. Prie karsto, pamaldų metu, Sydney sk. ramovėnai stovėjo garbės sargybą. Kapinėse, po religinių apeigų, bei giesmių, su velioniu atsisveikinimo žodį A.L.K. Kūr.-savan. skyriaus vardu pasakė V. Šliogeris, Sydney sk. ramovėnų-p-kas — St. Pačiesa ir buvusių aviacijos kariu — A. Kutka. Velionis paliko liūdinčius sūnų Andrių ir dukrą Jolantą su 2 anūkėmis ir žentą J. Janavičių. Laidotuvėse dalyvavo skaitlingas būrys buv. karių, visi kūr.-savanoriai, draugų ir visuomenės.

V. Šliogeris

AUKOJO KARIUI:

(Sausis, 1973)

\$100.00:

L.V.S. "Ramovė" Cleveland'o Sk.
L.V.S. "Ramovė" Hartford'o Sk.

\$10.00:

Žiogas D., Delhi, Canada
(Viejoje Kalėdinių sveikinimų)

\$8.00:

Balanda Ged., Detroit, Mich.

\$7.00:

Dziubinskas, Vl. Gloucester, Mass.
Grudis J., Monticello, N.Y.
Šepetys, J., Detroit, Mich.

\$6.00:

Numgaudas V., Chicago, Ill.

\$5.00:

Baipšys, St. Beverly Shore, Ind.
'gulbinas, P., Toronto, Canada
Janonis, F., Brockton, Mass.
Povilavičius Ig., Yonkers, NY.
Pundzevičius, St., Great Neck, NY.
Šaudzis, L., Philadelphia, Pa.
Telksnys, J., Great Neck, NY.
Tiškevičius, St., Chicago, Ill.

\$4.00:

Keršulis V., El. Paso, Tx.
Legeckis, El., Jamaica, NY.
Raziunas, Br., Chicago, Ill.
Rimas, Z., Brooklyn, N.Y.
Tamošiūnas, V., Detroit, Mich.
Vasikauskas, Vl., Richmond Hill, NY.
Vegelis, J., Hudson, NY.

\$3.00:

Augutis, M., Rockford, Ill.
Gečiauskas, M., Manchester, Conn.
Mockaitis, P. Chicago, Ill.
Nenortas, V., Hartford, Conn.

(nukelta į viršelio 3 psl.)

**DIPL. PLK. LEON
MITKIEWICZ-ŻOLLTEK**

buvęs Lenkijos karo attache Lietuvoje, mirė po ilgos ir sunkios ligos gruodžio 12, 1972, New Yorke.

Dipl. plk. L. Mitkiewicz-Żolltek, anūkas 1863 metų sukilimo dalyvio ir Jono Mykolo ir Aleksandros Kazlauskaitės (lietuvių kilmės) sūnus, gimė vasario 20, 1896. Baigęs gimnaziją Balstogėje tuoj pat pašaukiamas į rusų kariuomenę. Kavalerijos mokyklą baigė pietinėje Rusijoje ir 1917 metų lapkričio mėn. pradėjo tarnauti lenkų kariuomenėje, 1-mame Lenkų korpe, kuriam vadovavo gen. Dowbor-Musnicki, o nuo 1918 metų spalio mėn. stoji kovon už Lenkijos nepriklausomybę; pasižymėjo kaip gabus jaunas karininkas einąs štabo viršininko pareigas 2-ame pėstininkų legione ir 1920 metais tampa pakeltas į kapitono laipsnį.

1925 m. baigė Gen. Štabo mokyklą ir pradėjo dėstyti karinę taktiką Centrinėje Kavalerijos mokykloje Paryžyje, Grudziandzo mieste. Atlikęs dviejų metų stažą 2-ame ulonų ir 7-ame Liublino pulke, buvo paskirtas dėstyti bendrąją taktiką Aukštesnėje Karo mokykloje.

1932-35 metais vadovauja 2-tram Rokitno Švoležerų pulkui. 1935 metų rudenį, kaip diplomuotas pulkininkas tampa paskirtas štabo viršininko pirmuoju karininku, Inspekciniam Armijos štabe.

1938 m. kovo mėn. maršalas E. Śmigli-Rydz paskiria jį pirmuoju (ir paskutiniu!) Lenkijos karo attache Nepriklausomoje Lietuvoje. Būdamas tame poste, plk. Mitkiewicz, jo paties žodžiais, susilaukė daug jam rodomo palankumo ir nuoširdaus

mandagumo ne tik valdžios, bet ir eilinių piliečių tarpe.

Kilus karui su Vokietija 1939 m. rugsėjo mėn. ir Lenkijai kritus, plk. Mitkiewicz kviečiamas naujojo Lenkijos karo vado div. gen. W. Sikorskio į Paryžių ir nuo to laiko tampa, ne tik artimu gen. Sikorskio bendradarbiu, bet ir jo dešinioji ranka: skiriamas karinės lenkų misijos viršininku Londone; gen. štabo viršininko pavaduotoju, ir t.t. Plk. Mitkiewicz buvo taip pat ir vyriausiu lenkų britų karinės sutarties autorium, kuri nustatė gaires pagal kurias turėjo būti traktuojamos lenkų karinės jėgos Didžiojoje Britanijoje po Prancūzijos kritimo, 1940 metais.

1942 m. birželio mėn. plk. Mitkiewicz skiriamas 1-osios šarvuočių divizijos Škotijoje viršininko pavaduotoju; 1943 m. Lenkijos karinių jėgų viršininko skiriamas delegatu į Vašingtoną prie Karinių Jėgų Jungtinio štabo. Ten plk. Mitkiewicz atstovavo Lenkų Karinę misiją Jung. Amerikos Valstybėse, kuri turėjo rūpintis Vakarinių alijantų pagelba organizuotam sukilimui Lenkijoje. Deja, žadėtos pagelbos lenkai nesulaukė.

1945 m., alijantams nepripažinus lenkų egzilinės vyriausybės Londone, plk. Mitkiewicz pasitraukė iš kariuomenės. Gyvendamas Vašingtone, 1943-45 m., studijavo ir baigė geopolitinius mokslus Georgetown University Foreign School ir dirbo Free Europe Rytinės Europos skyriuje.

Velionio pageidavimu, visi jo ordinaai ir jo uniforma buvo atiduota West Pointo Karo Muzėjui, o jo kūnas sudegintas. Palaikai bus pergabenti į Lenkiją.

Plk. Mitkiewicz buvo visos eilės straipsnių ir knygų autorium, jų tarpe knygos "Wspomnienie Kowienskie", prisiminimai iš Kauno karo attache laikų.

B. Vytis - Vrublevičius Prancūzijos gen. konsulo Toronte apdovanotas Garbės Legiono Kryžiumi.

MIRĖ PLK. LTN. ADOMAS JANAVIČIUS

Gautomis žiniomis iš Lietuvos, 1972 m. spalio m., 80 metų amžiaus sulaukęs, mirė artilerijos plk. ltn. Adomas Janavičius.

Nepriklausomoje Lietuvoje velionis, apie 1923 m., iš pėstininkų buvo perkeltas į artileriją. Ilgiausiai artilerijoje tarnavo 2me artilerijos pulke, stovėjusiam Kėdainiuose. Čia ėjo įvairias pareigas: bat. vyr. karininko, ilgą laiką — baterijos vado ir pagalbian-grupės vado. Tarnaudamas 2me artil. pulke, baigė Aukšt. Karininkų Kursų Artilerijos skyrių. Velionis buvo labai malonaus, ramaus ir tvarkingo būdo. Gerai sugyveno su karininkais ir kareiviams buvo švelnus. 1941 m. buvo ilgesniam laikui ištremtas į Sibirą. Grįžęs iš tremties apsigyveno savo namuke Bobenų priemiestyje, prie Kėdainių. Apie 18 metų dirgo kolchozo sąskaitininku. Išaugino ir į aukštąjį mokslą išleido dū sūnus.

Dar likę gyvi, buvę Lietuvos artilerininkai, kartu su šeima liūdime jo netekę.

V.Š.

A. A.

Antanui Švažui

mirus, žmonai Bronei, sūnams Algiui, Romui ir Henrikui, bei jų artimiesiems nuoširdžiausią užuojautą reiškia

Niagaros Pusiasalio RAMOVĖNAI

(Sniego Kasimo.. iš 91 psl.)

nistinio Šiaurės Vietnamo. Kanados parlamentas nepasiuntė protesto Šiaurės Vietnamui, kad jis sustabdytų jau prieš keletą metų pradėtą brolžudišką karą, kad nenaikintų Pietų Vietnamo miestų, kaimų, ligoninių, našlaičių prieglaudų ir kt. Nepasiuntė Š. Vietnamui protesto, kad jis nustotų puolęs Kambodiją, Laosą. Kanados parlamentas prieš komunistus nieko nepasakė, o pasisakė tik prieš J.A.V. prezidentą ir tą prokomunistinę protesto rezoliuciją pasiūlė N.D.P. lyderis David Lewis, o ministras pirmininkas Trudeau tą rezoliuciją priėmė ir pasiūlė parlamentui balsuoti. Tą Kanados parlamento gėdą — protesto pasiuntimą — pamatė buvęs Kanados ministras pirmininkas John Diefenbakeris. Jis pasakė, kad tai pirmas atsitikimas istorijoje, kad Kanados parlamentas pasiųstų tokį protestą savo didžiajam „ietiniam kaimynui. Kai buvo balsuojama, tai Diefenbakeris iš parlamento posėdžio išėjo. Gi, posėdžio metu tik Social Credit partijos atstovas priminė, kad reiktų įspėti ir Š. Vietnamo vyriausybę sustabdyti brolžudišką karą, o rusai ir kinai turėtų nustoti rėmę Š. Vietnamą . . .

Savo straipsnyje J. Vaičieliūnas pamini, kad dėl valdžios liberalizavimo iš J.A.V. į Kanadą pribėgo daug komunistų ir negrų, kurie čia organizuoja visokius protestus ir inspiroja net Kanados vyriausybę ir parlamentą. Primenama Molotovo žodžiais, kad rusai su amerikiečiais nekariaus ir Amerika į Rusijos sterblę nukris, kaip prinokęs obuolys, o tas prinokimas artėja . . . Šyptelėjau pagalvojęs, kad J. V. savo žodžius, kaip iš mano burnos ištraukė, ir visai teisingai pastebė Kanados vyriausybės kryptimą kairėn ir tik viltis, kad šioji Kanados mažumos vyriausybė ilgai nebeišsilaukys valdžioje, truputį pragiedrina padėtį. Aiškiai matoma, kad trūksta Kanadoje tokių vadų kaip anksčiau paminitas prog. konservatorių vyriausybei Kanadoje vadovavęs John Diefenbakeris, kuris buvo ir yra vienintelė asmenybė drįsusi Jungtinėse Tautose iškelti sovietų okupacijos klausimą Pabaltijo valstybėse. Šis jau 77 metų ir pagarbos vertas politikas negavo už šį drąsumą ir teisybę į akis pasakymą sovietams, nei ordenų, nei Nobelio taikos premijos, kaip kitas neseniai miręs liberalas, buvęs Kanados ministras pirmininkas, Lester

Pearson, kuris dar prieš porą metų nustebino savo pareiškimu, kad sovietai nesiekia jokių naujų teritorijų.

Atsimenu, atsakiau į tą neprotinę pareiškimą laišku vietiniam laikraščiui, kad sovietai tuo tarpu labai užimti jau prisigrobtų teritorijų virškinimu, o kas sovietus gerai pažįsta, tai žino, kad jų tikslas užvaldyti visą pasaulį (ar kaip jie sako „išlaisvinti“) nėra pasikeitęs ir neatrodo, kad pasikeistų.

Ką gali suprasti apie komunizmo grėsmę paprastas kanadietis, jeigu nesąmonės kalba ministrai pirmininkai? Lygiai taip pat čia Kanadoje neįvertinama didžiojo pietinio kaimyno — J.A. Valstybių — laikysena Kanados atžvilgiu. Jeigu Kanada turėtų buvusios nepriklausomos Lietuvos kaimynų tipus, kaip Hitlerio Vokietija, ar Pilsudskio Lenkija, kurie terorizavo Lietuvos vyriausybę ultimatumais ir teritorijų grobstymu, tai daugeliui kanadiečių atsidarytų akys ir jokios protesto rezoliucijos nebūtų J.A.V. prezidentui siuntinėjamos. (bus daugiau).

— — —

\$2.00

Aglinskas, Pr., Chicago, Ill.
Aidukas, A., E. Paterson, NJ.
Andrašiūnas, J., Los Angeles, Calif.
Astrauskas, J., Toronto, Can.
Bačauskas, K., Woodhaven, NY.
Balaišis, K., Cleveland, Ohio.
Balsys, Alz., New York, N.Y.
Baniulis, St., Cicero, Ill.
Barauskas, M., Pomona, Calif.
Ceilius, Jz., Woodhaven, N.Y.
Čapauskas, B., Toronto, Can.
Dainys, Vl., So. Boston, Mass.
Dalbokas, J., Los Angeles, Calif.
Daulenski, K., Toronto, Can.
Dautas, Vl., Willoughby Hills, Ohio.
Duda K., So. Boston, Mass.
Duda R., Baltimore, MD.
Garliauskas St., Detroit, Mich.
Gaubys P., Woodhaven, N.Y.
Girčys, B., Chicago, Ill.
Grajauskas, G., Richmond Hill, N.Y.
Griežė-Jurgelevičius St., Dorchester, Mass.
Grigaliūnienė, St., Kenosha, Wis.
Janulis V., Cicero, Ill.
Jodinskas, E., Detroit, Mich.
Jokubaitis, St., Toronto, Can.
Jonikas, P., Toronto, Can.
Jurgilas St., Chicago, Ill.
Kaklauskas, J., Cleveland, Ohio
Kanopa, Pov., Hamilton, Can.
Karaliūnas, J., Hamilton, Can.
Kartanas, Jz., Omaha, Nebr.
Kaulinis, L., Philadelphia, Pa.

Kelmelis, Alk., Toronto, Can.
Kepalas, Alg., Woodhaven, N. Y.
Keris, V., England.
Kiaunė, J., Jamaica, N.Y.
Leverlin, St., Avenel, N.J.
Liaukus, A., Burlington, Can.
Litvinas, J., Chicago, Ill.
Lungys, Stp., Dearborn Hts., Mich.
Mačėnas, Jz., Chicago, Ill.
Mačionis, R., Southgate, Mich.
Matekūnas, P., Richmond Hill, N. Y.
Mėliena, Matilda, Chicago, Ill.
Mikeliūnas, D., Michigan City, Ind.
Mikšys, B., Toronto, Can.
Mockus, A., Hartford, Conn.
Moras, Br., Rockford, Ill.
Narbutas, B., Los Angeles, Calif.
Narbutas, J., Stanbridge, E., Can.
Osuchas, J., Hartford, Conn.
Petrauskas, A., Dearborn, Mich.
Prutulis, N., Toronto, Can.
Pocius, Aug., Rockford, Ill.
Pranaitis, Jz., Chicago, Ill.
Ramanauskas, A., Manchester, Conn.
Ramas, J., Elizabeth, N.J.
Rentas St., La Salle, Can.
Ramanauskas, Z., Philadelphia, Pa.
Samuolis, Z., Chicago, Ill
Sirgėdas, J., Richmond Hill, N.Y.
Škožeika, Ed., Rich. Hill, NY.
Smily, J., Omaha, Nebr.
Songinas, G., Chicago, Ill.
Stapulionis, A., Dorchester, Mass.
Šidlauskas, A., Woodhaven, N.Y.
Šimanskis, J., Hartford, Conn.
Šlapelis, Jz., Euclid, Ohio.
Štreitas, V., Scarborough, Can.
Štukaitis, A., Hamilton, Can.
Švažas, Ad., Downers Grove, Ill.

Tamulis, A., Cleveland, Ohio
Tarvydas, J., Hamilton, Can.
Tutinas, J., Brooklyn, N.Y.
Urbšaitis, J., Mentor, Ohio
Urbšaitis, K., Middlebury, Conn.
Vadopalas, J., Cicero, Ill.
Vaškūnas, V., Brooklyn, N.Y.
Vidugiris, T., London, Eng.
Virbickas, L., Brooklyn, N.Y.
Židžiūnas, Vl., Worcester, Mass.
Žitkus, Pr., Chicago, Ill.

\$1.00:

Jablonskis B., Aurora, Ill.
Pikturma V., Brooklyn, N.Y.

“Karys” nuoširdžiai dėkoja
aukotojams!

ATSIŪSTA PAMINĖTI

Jono Juodvalkio, **MANO DIENOS**, atsiminimai, Čikaga, 1973. Išleido Anatolijus Kairys. 112 psl. iliustruota knyga.

AŠTUNTOJI PRADALGĖ, Literatūros Metraštis, 416 psl. **NIDOS** Knygų Klubo leidinys Nr. 87, 1972. Kaina 4.50 dol.

Bronius J. Kaslas, **THE USSR—GERMAN AGGRESSION AGAINST LITHUANIA**, 543 psl. Kieti viršeliai, iliustr., kaina 15 dol. Dokumentinė knyga, išleista VLIKO pastangomis ir tautos Fondo lėšomis.

MŪSŲ ŽINIOS, iliustr. Čikagos Lietuvių Jėzuitų veiklos Biuletėnis,

Nr. 21 ir 22. 1972 m. ir Nr. 1, 1973 m.

ŠV. PRANCIŠKAUS VARPELIS, 1973 m. Vasaris, Nr. 2. Rašo T. Barnabas Mikalauskas, O.F.M. — Vasario 15-ji — Lietuvių Diena; Stasys Santvaras — Būkime Budinčiu Kareiviui, Vasario 16 progą. Red. T. Viktoras Gidžiūnas, O.F.M.

KARIO LEIDINIAI

H. Slėnkivličius, **KRYŽIUOCIAI**. Trijų tomų istorinė novelė, iliustruota, viso 1116 psl. Vertė K. Jankūnas; dall. V.K. Jonyno spalvotas piešinys viršelyje ir aplanke. (I tomas išparduotas); II tomas \$3.50, atpiginta kaina \$1.00; III tomas \$3.50, atpiginta kaina \$1.00.

Vaclovas Biržiška, **PRAEITIES PABIROS**. Rinkinys straipsnių iš Lietuvos istorijos, iliustruota istoriniais paveiksiais, kietais viršeliais, 352 psl. Kaina \$6.50. Atpiginta \$2.50.

O. Urbonas, **1410 METŲ KARAS IR ŽALGIURIO MŪŠIS**. Pirmas toks išsamus veikalas apie žymiausią mūšį Lietuvos istorijoje. Iliustruota, dviejų spalvų mūšio schemas, 110 psl., kaina \$3.00. Atpiginta \$1.50.

O. Urbonas, **DIDŽIOJO ŠIAURĖS KARO FRONTAS LIETUVOJE**. Studija apima karinius įvykius XVII a. gale ir XVIII a. prasidedant. Dėmesys kreipiamas į kovas Lietuvoje vykusias tarp lietuvių švedų pusėje ir tų, kurie ėjo išvien su lenkais ir rusais. Iliustruota, dviejų dalių, viso 259 psl. (I dalis išparduota); Vienos dalies kaina \$1.75. Atpiginta \$1.00.

Z. Raulinaitis, **DURBĖS MŪŠIS**. Aprašo 1260 m. įvykusią didžiąją žemaičių pergalę, kovas ir įvykius privedusius prie to mūšio ir pasekmes. Iliustruota, 96 psl., kaina \$1.25 (Išparduota).

Z. Raulinaitis, **AISČIAI KARINĖS ISTORIJS ŠVIESOJE**. Baltų karinės istorijos pradžia. Įvykiai apima I a. ir prieškristininius amžius. Iliustruota, 64 psl., kaina \$1.25 (Išparduota).

Z. Raulinaitis, **HUNŲ ŽYGIS Į PRŪSUS**. Aprašo įvykusį V a. hunų žygį į Prūsų Gamalį plį. 32 psl. Kaina \$1.00.

Plk. K. Škirpos studija: **5 D.L.K. KĘSTUČIO PULKO KOVOS TIES SEINAIŠ 1920 METAIS**, yra atspausdinta atskira knygute, 124 psl. Autorius studiją peržiūrėjo, atitaisė netikslumus ir **KARYS** patiekia ją skaitytojams kaip dokumentą įamžinantį mūsų kovų dėl nepriklausomybės vieną iš sunkiausių laikotarpių. Kaina \$3.00.

Z. Raulinaitis, **GALINDAI PRIEŠ ROMĄ**. Įvykiai vyksta II-IV a., kai gotai viešpatavo Rytinėje Europoje ir Ermanrikas valdė nuo Baltijos iki Juodųjų jūrų. Iliustruota, 80 psl., kaina \$1.50. Atpiginta \$1.00.

Z. Raulinaitis, **VAIDEVUTIS**. Nagrinėja, ar Vaidevutis buvo istorinė, ar legendinė asmenybė. 64 psl. Kaina \$1.00.

J. Variakojis, 4 P. LK **MINDAUGO PULKAS**. Pulko kovos Nepriklausomybės karo frontuose: bolševikų, bermontininkų, lenkų. Žygiai ir kovos pavaizduotos brėžiniais ir dalyvių nuotraukomis. Viso apie 50 iliustracijų, 120 psl. Kaina \$3.50. Atpiginta \$2.75.

P. Žilys, **SUOMIŲ - SOVIETŲ KARAS**. Karo išvakarėse, derybos, įtampa, laukimas... Pirmosios kovos. Kautynės šiaurėje, prie Ladogos ežero, Karelijos sąsmaukoje... Suomiių narsi gynyba ir jų tipinga "motti" taktika. Sunkūs nuostoliai, lėta užsienių parama... Suomija priversta pasirašyti taiką... Prarasta teritorija, karo nuostoliai, evakuacija... Plk. Žilys sukūrė tikslų ir aiškų šių žiaurių grumtynių vaizdą. Iliustruota, 176 psl. Kaina \$3.50. Atpiginta \$2.75.

Dr. J. Puzinas, **KELIAS Į LIETUVOS NEPRIKLAUSOMYBĖS ATSTATYMĄ**. Pasinaudodamas įvairiuose šaltiniuose paskelbta medžiaga, prof. dr. Jonas Puzinas bendrais bruožais nušviečia tuos įvykius, kurie turėjo įtakos Lietuvos valstybės atstatymui. Dokumentinė medžiaga yra paskleista įvairiuose leidiniuose, daugeliui sunkiai, arba ir visai neprieinama. Todėl šis leidinys yra labai svarbus, nes čia yra sutelkti visi svarbesnieji dokumentai nuženklinantieji mūsų kelią į Vasario 16-ios Akta. 90 psl. su iliustracijomis. Kaina \$2.50. Atpiginta \$2.00.

Z. Raulinaitis, **FRIEŠ VIKINGŲ AUDRĄ**. Šie yra pagrindiniai studijos skyriai: Anglai saksai ir aisčių Pabaltijys; Baltų kraštai švedų žygiams prasidėjus; Danai pradeda puldinėti Baltijos kraštus; Starkadas; Bravalos mūšis; Ginklai (400-800 metais). 72 psl. Kaina \$2.00.

Įvairių autorių straipsniai skelbiami **KARYJE** nevisada reiškia redakcijos ar leidėjų nuomonę • **KARYS** išleidžiamas kiekvieno mėnesio pradžioje. Jam skiriami straipsniai turi pasiekti redakciją nemažiau dvi savaites prieš išleidimą. Rankraščiai redakcijoje nesaugomi • Keisdami adresą nedelsdami praneškite KARIUI, pažymėdami naująjį ir senąjį adresą • Čekius, arba "Money Order" adresuoti tik "KARYS" vardu, — ne "Warrior" ar kt.